

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. Драгоманова

На правах рукопису

КАРТАШОВА ЛЮБОВ АНДРІЇВНА

УДК 378.016:004

**Особистісно орієнтована система навчання основ
інформаційних технологій
в процесі підготовки майбутніх вчителів
іноземних мов**

спеціальність 13.00.02 – теорія та методика навчання інформатики

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук

Науковий керівник
Провотар Олександр Іванович, доктор
фізико-математичних наук, професор

Київ – 2004

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
<u>РОЗДІЛ 1</u> 20	
<u>ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ОСОБИСТІСНО</u> <u>ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ОСНОВ ІНФОРМАЦІЙНИХ</u> <u>ТЕХНОЛОГІЙ СТУДЕНТІВ ЛІНГВІСТИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ</u> <u>ЗАКЛАДІВ</u> 20	
<u>1.1 Аналіз наукової, навчально-методичної літератури та результатів</u> <u>експериментальних досліджень з проблеми дослідження</u>	22
<u>1.1.1 Аналіз дослідження застосування засобів інформаційних технологій у</u> <u>процесі навчання іноземних мов</u> 33	
<u>1.2 Особливості навчання основ інформаційних технологій студентів</u> <u>лінгвістичних вищих навчальних закладів</u>	50
<u>1.3 Методологічні аспекти особистісно орієнтованого напрямку навчання</u> <u>основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних</u> <u>закладів</u>	54
<u>1.3.1 Аналіз проблем навчання основ інформаційних технологій студентів</u> <u>лінгвістичних вищих навчальних закладів</u> 58	
<u>Висновки до Розділу I</u>	65
<u>РОЗДІЛ 2</u>	67
<u>ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ</u> <u>СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ОСНОВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ</u> <u>СТУДЕНТІВ ЛІНГВІСТИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ</u>	67
<u>2.1 Наукові засади особистісно орієнтованої системи навчання основ</u> <u>інформаційних технологій майбутнього вчителя іноземних мов</u>	68
<u>2.2 Діяльність як основа навчання основ ІТ студентів лінгвістичних вищих</u> <u>навчальних закладів</u>	78
<u>2.3 Складові навчально-виховного процесу особистісно орієнтованої системи</u> <u>навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ</u>	82
<u>2.3.1 Аналіз змісту, форм та методів особистісно орієнтованої системи</u> <u>навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих</u> <u>навчальних закладів</u> 85	
<u>2.4 Модульна організація особистісно орієнтованого навчання основ</u> <u>інформаційних технологій</u>	90
<u>2.4.1 Рейтингова система як спосіб ефективного управління навчальним</u> <u>процесом</u> 106	
<u>2.5 Мотивація навчальної діяльності як складова особистісно орієнтованої</u> <u>системи навчання основ інформаційних технологій</u>	113

<u>2.6 Характерні особливості застосування особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ в процесі підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.....</u>	124
<u>Висновки до Розділу 2.....</u>	129
<u>РОЗДІЛ 3</u>	134
<u>ОРГАНІЗАЦІЯ, ПРОВЕДЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ</u>	134
<u>3.1 Визначення стану сформованості знань, умінь та навичок з основ ІТ учителів іноземних мов.....</u>	134
<u>3.2 Організація та проведення пошукового експерименту.....</u>	145
<u>3.2.1 Остаточне коригування змісту навчання, обрання доцільних форм та методів навчання.....</u>	149
<u>3.3 Організація та проведення формуючого експерименту.....</u>	153
<u>Висновки до Розділу 3.....</u>	165
<u>ВИСНОВКИ</u>	168
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	177
<u>ДОДАТКИ</u>	198

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ІТ	–	інформаційні технології
ВНЗ	–	вищий навчальний заклад
ПК	–	персональний комп'ютер
УО	–	усне опитування
ВПЗ	–	виконання практичного завдання
КМ	–	кількість модулів
ПЗ	–	програмні засоби
ІМ	–	іноземні мови
СШ	–	середня школа
ЗНЗ	–	загальноосвітній навчальний заклад
ІКТ	–	інформаційно-комунікаційні технології
ППЗ	–	педагогічні програмні засоби
НІТН	–	нові інформаційні технології навчання
МПЗ	–	мультимедійні програмні засоби
ОС	–	операційна система

ВСТУП

Актуальність дослідження. На Всеукраїнському з'їзді працівників освіти поряд з іншими питаннями було розглянуто концепцію “Освіта (“Україна ХХІ століття”), яка перетворилась на державну національну програму “Освіта (Україна ХХІ століття)”. В програмі, зокрема, стверджується що освітня політика будь-якої сучасної держави визначає майбутнє нації, місце держави у світовому співтоваристві [50]. Головна мета програми – визначення стратегії розвитку освіти в Україні на найближчі роки та перспективу ХХІ століття – “... створення життєздатної системи безперервного навчання й виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації” [50]. У програмі, поряд з іншими напрямками, також визначені основні напрямки та принципи реформування освіти в Україні. В галузі вищої освіти як стратегічний напрямок для підвищення освітнього та культурного рівня фахівців передбачається перехід до гнучкої системи їх підготовки.

Зараз, як ніколи раніше, система освіти повинна враховувати можливості й потреби людини. “Характер освітньої системи повинний бути особистісно орієнтованим, тобто диференційованим з урахуванням різних властивостей і якостей особистості. Орієнтир на якогось середнього студента, що панував ще зовсім недавно в системах освіти багатьох країн світу, сьогодні не влаштовує не тільки тих, кого навчають, але і державу. Важливо, щоб студенти мали можливість розвивати свої природні задатки й здібності” [205].

Науково-технічний прогрес, культурне й політичне середовище або стимулюють реалізацію соціально-економічних перетворень або гальмують їх розвиток. Системи освіти при цьому покликані сприяти реалізації основних задач соціально-економічного й культурного розвитку суспільства, тому що саме загальноосвітні навчальні заклади (ЗНЗ), вищі навчальні заклади (ВНЗ) готують людину до активної діяльності в різних сферах економіки, культури, політичного життя суспільства. Тому роль ЗНЗ та ВНЗ як базових ланок освіти надзвичайно важлива. Їх здатність досить гнучко реагувати на запити суспільства, зберігаючи при цьому накопичений позитивний досвід, має надзвичайно важливе значення. Разом з тим, і школа, і ВНЗ досить консервативні, не завжди соціально-економічні зміни, науково-технічний прогрес знаходять необхідний відгук у середовищі працівників школи та ВНЗ.

Якісна підготовка кваліфікованих спеціалістів – одне з головних завдань, які ставить перед вищою школою Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття). Зміни в економічній, соціальній та політичній сферах життя, впровадження нових інформаційних технологій (НІТ) вимагають нових підходів до розбудови як системи загальної середньої освіти, так і системи вищої освіти. Слід зазначити, що кожному новому етапові розвитку суспільства відповідають нові завдання освіти, суспільство визначає ті соціальні замовлення, які виконує школа.

За визначенням Д. Робертсона із людством в процесі еволюції відбулося п'ять революцій інформаційних технологій (ІТ): виникнення мови, письма, книгодрукування, електронних засобів передавання інформації, розвиток комп'ютерних систем [210]. При цьому нові інформаційні технології щоразу підвищували інформаційність суспільства на кілька порядків, радикально змінюючи обсяг і глибину знань, а відповідно – і рівень культури.

Розвиток сучасного суспільства характеризується проникненням в усі сфери людської діяльності прийомів розв'язання проблем, які базуються на використанні засобів ІТ. В своїх дослідженнях С.О. Сисоєва говорить, що "... суспільство інформаційних технологій – постіндустріальне суспільство, на відміну від індустріального суспільства кінця ХІХ – середини ХХ століття, значно більшою мірою зацікавлене в особистостях, здатних самостійно та активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до мінливих умов життя" [169].

Практично у всіх розвинутих країнах світу розвиток сучасних педагогічних технологій у ході реформування систем освіти спрямований на навчання студентів самостійно здобувати потрібну інформацію, вирізняти проблеми та шукати шляхи їх раціонального рішення; формування умінь критично аналізувати отримані знання та застосовувати їх для розв'язання нових задач. Ціллю освіти в сучасних суспільствах є інтелектуальний і моральний розвиток людини. Педагогічні технології не можуть будувати навчання в основному на засвоєнні суми готових знань, набутих людством. Засвоєння й узагальнення готових знань стає не метою, а одним з допоміжних засобів інтелектуального розвитку людини. Сучасному суспільству потрібна людина, яка вміє самостійно, критично мислити та вміє бачити і творчо вирішувати проблеми, що виникають в процесі професійної, наукової та творчої діяльності.

На даному етапі розвитку суспільства освіта в Україні перебуває на етапі свого реформування. Освітньо-педагогічні зміни в національному масштабі, як наголошує В.Г. Кремень [101], відбуваються у контексті загально цивілізаційних трансформацій, зумовлених як широким розповсюдженням нових освітніх технологій, заснованих на використанні можливостей сучасної комп'ютерної техніки, так і суттєвим розширенням можливостей і потреб в індивідуальному, особистому розвитку людини.

Невідповідність суспільним потребам та світовим досягненням, знецінення престижу інтелектуальної діяльності, освіченості породжує завдання переходу до такої системи підготовки спеціалістів, яка, відповідно до здібностей особистості, повинна задовольнити її потреби у здобутті відповідного рівня освіти та стала б фактором розвитку культури українського народу, відтворення продуктивних сил України.

Слід зазначити, що під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння деякою галуззю знань чи діяльності (культура виробництва, праці, поводження, спілкування, побуту, правова, моральна, естетична культура) [187]. Культура – це і деяка сукупність

матеріальних і духовних досягнень, що відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства та втілюються в результатах продуктивної діяльності людини. Культура – це сфера духовного життя суспільства, що являє собою систему виховання, навчання, духовної творчості, а також організації, що забезпечують їх функціонування – школи, ВНЗ, музеї, театри і т.д. [187]. Високий рівень культури сучасної людини передбачає тверді моральні переконання, широкий кругозір, глибокі професійні знання, допитливість, працьовитість, творчий підхід до справи, вміння систематично підвищувати свою кваліфікацію, застосовувати раціональні сучасні прийоми пошуку, аналізу, добору, систематизації, узагальнення та використання інформації, орієнтуватися в інтенсивному потоці інформації.

Нові соціально-економічні умови, які формуються у сучасному суспільстві, вимагають від особистості здатностей самостійно робити вибір, ставити і реалізовувати цілі, планувати власну діяльність у нестандартних ситуаціях.

Одним із важливих компонентів культури сьогодні є інформаційна культура. Інформаційну культуру суспільства в цілому варто розглядати як досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення людей в інформаційному спілкуванні, рівень ефективності застосування засобів створення, збирання, збереження, опрацювання, передавання та використання інформації. За твердженням академіка М.І. Жалдака інформаційна культура це – “... здатність людей використовувати досягнення інформаційної техніки для свого розвитку... їх готовність сприймати нову інформацію... цілісність відношень забезпечує цілісність безпрецедентних наслідків безпрецедентних відношень, створює безпрецедентні можливості не тільки для науково-технічного, а й соціально-економічного розвитку суспільства, коли формується новий, інформаційний уклад життя та професійної діяльності людини“ [REF _ Ref27712779 \r \h * MERGEFORMAT 61]. Орієнтація на використання інформаційних ресурсів суспільства, насамперед найбільш важливої її частини – наукових знань, є однією з головних закономірностей сучасного етапу розвитку цивілізації. На думку дослідників “підвищення рівня інформаційної культури дозволить вберегти людство від вдаваних протиріч між курсом на гуманізацію та гуманітаризацію вищої та середньої школи” [187].

Інформатизація навчального процесу у загальноосвітніх навчальних закладах, яка здійснюється все більш швидкими темпами, вимагає суттєвої зміни вимог до кваліфікації учителів. Необхідною складовою характеристики сучасного вчителя стає високий рівень інформаційної культури, розвинутий інтелект, вміння грамотно працювати з засобами ІТ [84].

Слід зазначити, що навчально-виховний процес навчання основ ІТ у вищих лінгвістичних закладах має два напрямки. По-перше, метою навчання студентів є отримання ними знань, умінь та формування навичок, які дозволяють свідомо використовувати персональний комп'ютер (ПК) для вирішення різноманітних професійних задач – застосування у своїй науковій та творчій діяльності, роботі з документами, підготовці методичних матеріалів та

засобів унаочнення, пошуку та обробці інформації. Таким чином, навчання основ ІТ сприяє підвищенню рівня інформаційної культури вчителя, його компетентності. По-друге, навчання майбутніх вчителів іноземних мов основ ІТ, які є ефективними сучасними засобами навчання іноземних мов, у поєднанні з традиційними методиками забезпечує суттєве підвищення ефективності навчального процесу [77].

Сучасний вчитель іноземної мови повинен уміти оперативно, своєчасно реагувати на зміни у напрямках розвитку системи освіти взагалі та в методиках навчання іноземної мови зокрема. Передові учителі іноземних мов вже зараз досить широко використовують у навчальному процесі засоби ІТ. Це значно підвищує ефективність засвоєння учнями навчального матеріалу, розвиває їх розумові та творчі здібності, підвищує зацікавленість, активність у опануванні знаннями. Використання засобів ІТ у професійній діяльності вчителя іноземних мов дозволяє удосконалити зміст навчання, методи та організаційні форми навчально-виховного процесу, забезпечити високий науковий і методичний рівень викладання, індивідуальний підхід у навчанні, підвищити ефективність подання нового матеріалу за рахунок використання багатомодальних навчальних впливів. Таким чином, впровадження ІТ у навчальний процес дає можливість поліпшити результати навчання іноземним мовам у школі.

Дослідження закордонного і вітчизняного досвіду показали, що студенти – майбутні вчителі іноземних мов, недостатньо орієнтовані на використання інформаційних технологій у навчанні. Аналіз результатів навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ показує, що рівень сформованості знань та практичних умінь студентів, їх самостійності та готовності до подальшої самоосвіти не зовсім відповідає вимогам сьогодення. В умовах обмеженої кількості годин та застосування традиційної системи навчання зазначається складність забезпечення ґрунтового навчання основ ІТ; недостатній рівень знань та практичних умінь застосування засобів ІТ студентами лінгвістичних ВНЗ [81].

На жаль, нинішня система підготовки майбутнього вчителя іноземних мов основ ІТ залишається не досить гнучкою та такою, яка не має можливості враховувати швидкий розвиток ІТ та програмного забезпечення. На сьогоднішній день використовуються традиційні дидактичні системи, які мають жорстку семестрову форму та потребують багато часу для аудиторних занять. Відзначимо, що в рамках цих систем досить складно враховувати і особистісні якості студентів: швидкість сприймання навчального матеріалу, тривалість довірливої уваги, реактивність нервової системи в цілому, початковий рівень підготовки з даної дисципліни. Не враховуються значні відмінності у рівнях знань та умінь студентів, які прийшли на перший курс навчання – при вивченні основ ІТ ця проблема проявляється більш виразно, ніж при вивченні інших дисциплін. Традиційною системою навчання також недостатньо враховується і професійна спрямованість навчально-виховного процесу, створюються передумови подолання студентами психологічного бар'єру роботи із засобами ІТ, розвиток здатності до самостійності, самореалізації та інших особистісних

якостей.

Зважаючи на те, що фахівець у своїй майбутній професійній діяльності повинен використовувати новітні засоби навчання, які щороку поновлюватимуться, важливою ціллю навчання у педагогічному лінгвістичному ВНЗ є формування у студентів навичок самоосвіти. Ці навички найбільш ефективно формуються у процесі самостійної роботи студента. Роль самостійної роботи в навчально-виховному процесі надзвичайно велика і зумовлена тим, що вона дає змогу не тільки засвоїти необхідний об'єм навчального матеріалу, оволодіти відповідними вміннями і навичками, але і вчить самостійно знаходити рішення, глибоко мислити, планувати власну освітню діяльність, тобто здобувати навички, необхідні для подальшого удосконалення знань в майбутній професійній діяльності.

Очевидно, що вирішення сформованих цілей навчання основ інформаційних технологій у процесі навчання студентів лінгвістичних ВНЗ, передбачає удосконалення методів, організаційних форм і засобів навчання, тобто розробку науково обґрунтованої методичної системи. Удосконалення змісту, форм та методів навчання, тобто розробка і впровадження науково обґрунтованої системи навчання, має сприяти активізації навчально-пізнавальної, науково-дослідницької діяльності студентів, розкриттю їх творчого потенціалу. Ми усвідомлюємо, що, з огляду на загальні вікові і соціальні особливості студентів як соціальної групи, впливає необхідність урахування індивідуальних особливостей розвитку та суб'єктного досвіду кожного індивідуума. Тому завданням системи навчання основ ІТ мають бути: виявлення можливостей прояву активності особистості студентів у навчальному процесі з урахуванням індивідуальних особливостей; виявлення умов, необхідних для формування активності особистості в навчальному процесі та формуванню більш високого інтелектуального рівня майбутніх фахівців. Саме тому основною проблемою в нашому дослідженні є пошук та розробка ефективної системи організації навчально-виховного процесу, яка базується на основі індивідуалізації і включення механізмів особистісного розвитку.

Слід зазначити, що за умов зміни освітньої парадигми національна школа все більше орієнтується на концепції розвитку особистості студента в процесі навчання. Така спрямованість ґрунтується на принципах гуманізації, індивідуалізації та демократизації освіти. Однією з сучасних концепцій навчання є особистісно орієнтоване навчання, яке базується на такій організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів та викладачів, за якої створені сприятливі умови для розвитку у суб'єктів навчання здатності до самоосвіти, самовизначення, самостійності та самореалізації.

Уважаючи головним у навчанні основ ІТ напрямок розвитку особистості студента, в результаті активного пошуку шляхів його реалізації у вищих педагогічних навчальних закладах, зокрема у лінгвістичних, вбачається актуальним застосування особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ, яка базується на принципах гуманізації, індивідуалізації та демократизації,

враховує характерні якості особистості студента. Система має бути спрямована не тільки на оволодіння кожним студентом певною сумою знань, умінь та навичок, але, що значно важливіше, – на розвиток особистості студента.

На даному етапі розвитку суспільства спостерігається значна нерівномірність початкової підготовки студентів до роботи із засобами ІТ. Тому традиційні системи навчання, які передбачають більш-менш однорідний склад навчальних груп, не завжди можуть бути ефективними та вимагають науково обґрунтованого удосконалення.

Значний вплив на обрання напрямку дослідження мали наукові роботи М.І. Жалдака, Н.В. Морзе, М.І. Шкіля, А.Ф. Верланя, В.І. Клочка, Е.І. Кузнецова, Ю.С. Рамського, В.М. Монахова, А.П. Єршова, присвячені підготовці вчителів до використання ІТ в навчально-виховному процесі, результати яких дозволяють осмислити проблеми формування мотивації, методів, прийомів, організаційних форм формування знань та умінь, закласти основу для розуміння проблем навчання у вищій школі. У дослідженнях педагогів та психологів (М.Б Євтух, В.М. Галузинський, А.М. Алексюк, С.І. Архангельський, П.Я. Гальперін, В.А Крутецький) вказується, що методики навчання у вищих навчальних закладах вимагають удосконалення. З урахуванням викладеного вище було обрано об'єкт, предмет та мету дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження пов'язано з реалізацією основних положень закону України „Про освіту”, напрямками державної програми „Освіта” (Україна XXI століття), державною програмою „Вчитель” та виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри інформатики та комп'ютерних технологій Київського національного лінгвістичного університету. Напрямок дисертаційного дослідження пов'язаний з темою: „Система інформаційної підтримки лінгвістичної освіти на базі мультимедіа та Інтернет – технологій”, державний реєстраційний № 0102U002353 УкрІНТІ.

Об'єкт дослідження — навчання основ інформаційних технологій студентів факультетів англійської мови (спеціальність "Англійська мова та література"), німецької мови (спеціальність "Німецька мова та література"), іспанської мови (спеціальність "Іспанська мова та література"), французької мови (спеціальність "Французька мова та література") лінгвістичних вищих навчальних закладів.

Предметом дослідження є методика формування знань, умінь та навичок основ інформаційних технологій, формування особистості в навчально-виховному процесі за умов застосування особистісно орієнтованої системи навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів.

Мета дослідження полягає в розробці та впровадженні особистісно орієнтованої системи навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів.

В процесі дослідження була висунута **гіпотеза**: використання особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ дозволяє:

- Надати студентам знання, уміння та сформувані навички, які необхідні студентам лінгвістичних ВНЗ для ефективного використання засобів ІТ у їх подальшій науковій та творчій діяльності;
- значно активізувати активність та пізнавальну діяльність студентів за рахунок застосування в самостійній роботі елементів творчого пошуку;
- інтенсифікувати розвиток особистісних характеристик на основі аналізу та врахування особистих якостей та можливостей кожного студента, його початкової підготовки з основ ІТ, його творчих та розумових здібностей, досвіду роботи із засобами ІТ.

Для досягнення мети дослідження було заплановано та виконано наступні завдання:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми навчання основ ІТ студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів.
2. Провести аналіз можливостей використання засобів ІТ в діяльності вчителя іноземних мов.
3. Розробити зміст навчання основ ІТ студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів; розробити модульно-рейтингову систему управління навчально-виховним процесом.
4. Розробити компоненти особистісно-орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ спрямовані на розвиток, набуття й поглиблення професійних знань, формування умінь і навичок, розвиток творчих здібностей студентів.
5. Експериментально перевірити ефективність застосування створеної системи.

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс методів дослідження.

Теоретичні: аналіз науково-технічної, психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури з проблем дослідження та моделювання навчально-виховного процесу; аналіз наукової літератури, у якій висвітлюються проблеми навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних ВНЗ; аналіз можливостей удосконалення форм, методів та засобів навчання основ інформаційних технологій, які застосовуються в навчальній та науковій діяльності студентів і викладачів лінгвістичного вищого навчального закладу, активізації пізнавальної діяльності, інтенсифікації навчального процесу.

Емпіричні: анкетування, тестування, спостереження, бесіди зі студентами та викладачами, аналіз досвіду роботи вчителів використання інформаційних технологій у навчальному процесі школи та вищих навчальних закладів; констатуючий, пошуковий та формуючий експерименти: аналіз можливостей розробки та удосконалення методів, форм навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних ВНЗ; використано методи математичної статистики для опрацювання результатів констатуючого та формуючого

експериментів.

Методологічною основою дослідження стали філософські ідеї про пізнання й відображення дійсності в людській свідомості; системно-структурний підхід до аналізу навчальної діяльності; теорія розвиваючого навчання; результати досліджень закономірностей навчально-виховного процесу відомими вітчизняними та зарубіжними психологами, дидактами і методистами.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що добір змісту, форм та методів навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ виконано з використанням результатів теоретичного дослідження цілей навчання основ ІТ у лінгвістичних ВНЗ, теоретичного аналізу професійної діяльності вчителя іноземних мов.

Практичне значення дослідження полягає в:

- розробці та впровадженні у навчально-виховний процес особистісно орієнтованої системи навчання основ інформаційних технологій, яка складається з десяти органічно взаємопов'язаних модулів і може бути використана у навчально-виховному процесі лінгвістичних ВНЗ;
- цілеспрямованому удосконаленні змісту навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ.

Наукова новизна дослідження вбачається в тому, що вперше запропоновано науково та експериментально обґрунтовану особистісно орієнтовану систему навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів, яка реалізується на основі модульної (блочної) організації навчання та враховує: різний рівень початкової підготовки студентів; різний рівень швидкості сприйняття та засвоєння матеріалу студентами лінгвістичного вищого навчального закладу; сприяє індивідуалізованому вирішенню проблем, які виникають у процесі самостійної підготовки до заняття. Особистісно орієнтована система навчання основ інформаційних технологій надає можливість вирішити проблему формування активної особистості, здатної творчо та логічно мислити, оцінювати та коригувати навчальний процес, виконувати вибір дидактичних засобів, подолати одноманітність форм і методів навчання, гармонізувати базовий та варіативні компоненти модульної організації навчання. Створена система забезпечує умови для застосування індивідуалізованого та диференційованого навчання; випереджальної самостійної роботи; спонукання до рефлексії – самоаналізу навчальної та професійної діяльності, виявлення власних труднощів та помилок; сприяє формуванню професійних умінь та навичок.

Апробація й впровадження результатів дисертації.

-Основні положення та результати дослідження доповідались, обговорювались і отримали схвалення на: II та IV Міжнародних науково-методичних конференціях викладачів ВНЗ, вчених та спеціалістів. „Высокие технологии в педагогическом процессе” (г. Н.Новгород, ВГИПИ, 2001г., 2003 г.); науково-методичних семінарах “Информационные технологии в учебном процессе” (ЮУГПУ ім. К.Д. Ушинського, Одеса, 2001р. та 2003г.); II Всеукраїнській

науково-практичній конференції „Стратегія управління закладами освіти в умовах формування інформаційного суспільства” (Академічний ліцей при ХДУ, Херсон, 16-18 жовтня 2003 р.); науково-практичній конференції „Методичні аспекти викладання іноземних мов у вищих закладах освіти” (м. Київ, НАВСУ, 2004р.).

-Шляхом публікації результатів дослідження.

Основні положення й результати дослідження впроваджено в практику роботи викладачів кафедри інформатики та комп'ютерних технологій Київського національного лінгвістичного університету. Матеріали дисертації використовуються під час проведення занять основ ІТ для студентів факультетів англійської мови, німецької мови, французької мови, іспанської мови та інституту східних мов при Київському національному лінгвістичному університеті. Висновки, рекомендації та методичні матеріали за результатами дослідження, впроваджені в навчальний процес Кіровоградського державного педагогічного університету імені В.Винниченка, Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького, Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини, Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Експериментальною базою дослідження були: факультет англійської мови, факультет німецької мови; факультет іспанської мови; факультет французької мови спеціальностей "Англійська мова та література", "Німецька мова та література", "Іспанська мова та література", "Французька мова та література" Київського національного лінгвістичного університету.

Експериментом було охоплено 272 студенти, 10 викладачів ВНЗ (із них у всіх етапах експерименту брали участь 154 студенти та 8 викладачів ВНЗ).

Організація та етапи дослідження. Дослідження проводилося в період з 1998 р. до 2003 р.

I етап (1998-1999р.р.) – вибір та обґрунтування теми дисертації, визначення об'єкту, предмета, мети, гіпотези, завдань; вивчення теоретичного стану досліджуваної проблеми шляхом аналізу філософської, психолого-педагогічної, наукової та навчально-методичної літератури; організація й проведення констатуючого експерименту з метою з'ясування ефективності організаційно-методичних форм ведення навчального процесу в ВНЗ, визначення поточного стану навчання основ ІТ у лінгвістичному ВНЗ, з'ясування рівня знань та вмінь основ ІТ студентів перших курсів.

II етап (2000-2001рр.) – теоретичне обґрунтування шляхів та умов підвищення рівня знань та вмінь студентів основ ІТ відповідно до вимог сьогодення; визначення напрямків та змісту навчально-виховного; розробка методичної системи, особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ на факультетах англійської, німецької, французької та іспанської мов Київського національного лінгвістичного університету.

III етап (2001-2003 рр.) – організація й проведення навчального експерименту з метою виявлення ефективності запропонованої методичної системи, аналіз його результатів, розробка відповідних практичних

рекомендацій.

Результатом дослідження є розробка особистісно орієнтованої системи навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів, яка реалізується на основі модульної (блочної) системи навчання та враховує: різний рівень початкової підготовки студентів; різний рівень швидкості сприйняття та засвоєння матеріалу студентами лінгвістичного вищого навчального закладу; сприяє індивідуалізованому вирішенню проблем, які виникають у процесі самостійної підготовки до заняття. Особистісно орієнтована система навчання основ інформаційних технологій допоможе вирішити проблему формування активної особистості, здатної творчо і логічно мислити, оцінювати та коригувати навчальний процес, виконувати вибір дидактичних засобів, подолати одноманітність форм і методів навчання, гармонізувати базовий та варіативні компоненти модульної організації навчання. Створена система забезпечує умови для застосування індивідуалізованого та диференційованого навчання; випереджальної самостійної роботи; спонукання до рефлексії – самоаналізу навчальної та професійної діяльності, виявлення власних труднощів та помилок; сприяє формуванню професійних умінь та навичок.

Особистий внесок здобувача полягає у безпосередній участі в проведенні експерименту, аналізу організаційно-методичних форм навчального процесу у ВНЗ; створенні особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ в лінгвістичних ВНЗ, підвищення розвитку індивідуалізації навчання основ ІТ в лінгвістичному ВНЗ відповідно до вимог сьогодення, розробці навчально-виховної моделі навчання основ ІТ в лінгвістичному ВНЗ.

Обґрунтованість і вірогідність результатів та висновків дисертаційного дослідження забезпечується опорою на фундаментальні психолого-педагогічні концепції навчання та розвитку студентів; кількісним та якісним аналізом стану теоретичної і практичної розробленості проблеми; результатами педагогічного експерименту, що проводився в рамках дослідження; впровадженням в педагогічну практику результатів дослідження.

Публікації. З досліджуваної проблеми надруковано 14 наукових праць, із них 2 методичних посібники, 7 статей – у збірниках науково-методичних праць та наукових журналах, 5 робіт – у збірниках матеріалів і тез конференцій

На захист виносяться.

- Окремі компоненти особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів.
- Зміст і методика навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів.
- Висновок про те, що реалізація особистісно орієнтованої системи в навчанні основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів сприяє формуванню основ інформаційної культури студентів, дозволяє ефективно досягти відповідного рівня сформованості знань та вмінь основ ІТ, індивідуалізувати та інтенсифікувати процес навчання.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг основного тексту дисертації становить 176 сторінки, на 42 сторінках подано 47 таблиць та рисунків, на 50 сторінках розміщено додатки. Список використаних джерел становить 248 найменування, які подані на 21 сторінці. Робота в цілому викладена на 247сторінках.

РОЗДІЛ I

ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ОСНОВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ СТУДЕНТІВ ЛІНГВІСТИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Завдання вищої школи полягає в постійному підвищенні якості підготовки спеціалістів, широкій технізації навчального процесу, зокрема ознайомленні із сучасними інформаційними технологіями.

Основи інформаційної культури, деякі визначення та трактування яких наведено на стор.7, мають загальноосвітнє та загальнокультурне значення, визначають мінімальний обов'язковий обсяг знань, умінь і навичок у галузі інформаційних технологій, які повинні формуватися, у першу чергу, з урахуванням специфіки спрямованості навчання при вивченні відповідних дисциплін. В своїх наукових роботах М.І. Жалдак [63,62], Ю.С. Рамський [64], Н.І. Морзе [131], Е.І. Машбиць [121], А.Б. Орлов [141], Е.Г. Разумовський [158], А.П. Єршов [59], В.М. Мадзігон [114], І.А. Зязюн [REF _Ref45041277 \r \h * MERGEFORMAT 71], В.П. Беспалько [204]. та ін. досліджували проблеми становлення інформаційної культури та використання засобів інформаційних технологій у навчанні та професійній діяльності.

Аналіз наукових досліджень та досвіду роботи у ВНЗ дає можливість зробити висновок, що система освіти, яка направлена на перспективу, повинна надати всім членам суспільства можливість отримання необхідних знань та умінь, які дозволяють правильно орієнтуватися в інформаційному просторі, застосовувати засоби та методи доступу до інформаційних ресурсів та інформаційних комунікацій, розвитку та практичного використання інформаційних технологій.

Усе більш фахівців вважає, що використання нових ІТ в навчанні дає можливість вивчати на якісно новому рівні не тільки навчальні дисципліни природничо-наукового циклу, але і гуманітарні [43,115,114,122]. Для студентів мовних спеціальностей лінгвістичних ВНЗ комп'ютер стає, насамперед, засобом навчально-пізнавальної та науково-дослідної діяльності, ефективним інструментом інтенсифікації процесу навчання, що дозволяє вирішувати не тільки стандартні задачі, але і задачі, що вимагають творчого підходу.

Інформованість відіграє значну роль у професійній і суспільній орієнтації людини; її розвиток як особистості передбачає засвоєння широкого кола знань. Виникнення ІТ дозволило озброїти спеціаліста не тільки могутнім і ефективним інструментом для розв'язання професійних і наукових задач, але і надало широкі можливості їх використання в сфері навчання. Удосконалення та розвиток ІТ впливає на характер виробництва, наукових досліджень, освіти, культуру, соціальні взаємини і структури. За висловлюванням М.І. Жалдака "... це визначає як прямий вплив на зміст освіти, пов'язаний з рівнем науково-технічного прогресу, так і непрямий, який пов'язаний з появою нових професійних умінь і навичок, потреба в яких різко зростає та завдяки яким змінюються організаційні засади навчально-виховного процесу, підсилюється

інформатизація освіти” [REF _Ref27712779 \r \h * MERGEFORMAT 61].

Необхідною умовою інформатизації освіти є готовність педагогів до використання нових інформаційних технологій навчання. За твердженням академіка АПН України В.М. Мадзігона: “Реформування всіх сторін життя суспільства, його демократизація, а також породжений науково-технічною революцією інформаційний вибух вимагають творчого осмислення цих процесів педагогікою і психологією для вироблення стратегії розвитку народної освіти в Україні” [114]. Важливо враховувати, що цілі, які досягаються використанням комп’ютерної техніки у навчальному процесі, змінюються з розвитком самого суспільства. Сучасні інформаційні технології розвиваються досить швидкими темпами, тому майбутній вчитель має постійно підвищувати рівень освіченості, інформаційної культури, відповідності своєї професійної підготовки сучасному рівню науки. В наш час це неможливо без використання засобів ІТ, володіння елементарними основами роботи на ПК. Сьогодення вимагає від учителя не просто ознайомлювати учнів з певними знаннями, а вчити їх мислити, структурувати інформацію та цілеспрямовано відбирати необхідне. Сучасний учитель повинен нести учням не просто нові знання, а новий тип оволодіння інформацією.

У зв’язку з цим особливого значення набуває переорієнтація мислення сучасного педагога на усвідомлення принципово нових вимог до його педагогічної діяльності, його професійної компетентності. Відомий британський психолог Дж. Равен визначає це поняття таким чином: “компетентність – це специфічна здібність, яка необхідна для ефективного виконання конкретної дії у конкретній предметній галузі, включає вузькоспеціальні знання, специфічні предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за власні дії” [157]. На думку С.О. Сисоєвої “... виникла необхідність перебудови педагогічного простору у всіх закладах освіти, розбудови системи освіти, спрямованої на особистісний і професійний розвиток особистості [169].

В своїх наукових дослідженнях М.І. Жалдак [63] робить висновок про те, що “значний вплив інформатизація навчального процесу справляє на удосконалення та розвиток методичних систем навчання гуманітарних дисциплін, зокрема іноземних мов, ... , за рахунок включення до засобів навчання комп’ютерних електронних словників, довідників, тезаурусів і та ін., які надають можливість значно підвищити продуктивність праці при перекладі текстів з однієї мови на іншу, вивчення правильної вимови іноземних слів, написанні творів”. Особливого значення набувають питання поновлення змісту та вдосконалення методики навчання основ ІТ майбутніх вчителів іноземних мов.

1.1 Аналіз наукової, навчально-методичної літератури та результатів експериментальних досліджень з проблеми дослідження

У розділі „Стратегія мовної освіти” Національної доктрини розвитку освіти [185] прочитуються три складові компоненти мовної освіти в Україні: вивчення української мови, мов національних меншин та іноземних мов.

Розглядаючи актуальні проблеми реалізації стратегії мовної освіти в Україні академік АПН України, професор Л.І. Мацько говорить „... в державі створюється система мовної освіти, яка повинна забезпечити обов’язкове оволодіння громадянами України державною мовою та надавати можливість вивчати іноземні мови” [105]. Вона стверджує, що в єдності цих компонентів мовна освіта сприяє та сприятиме формуванню високої мовної культури та мовної компетенції громадян України, поваги до державної української мови, вихованню толерантного ставлення до носіїв різних мов і культур та надаватиме можливість виходу громадянам України у зарубіжний мовний простір.

У загально дидактичному аспекті компонентами змісту навчання прийнято вважати [120]:

- знання – результат пізнавальної діяльності людини, яка відображається у свідомості у вигляді уявлень, понять, фактів, суджень, теорій, способів виконання;
- уміння – здатність усвідомлено виконувати певні дії з використанням набутих знань;
- навички – багаторазово повторювані автоматизовані дії, які є складовою уміння.

В свою чергу, Р.Ю. Мартиною [120], на основі аналізу наукових досліджень відомих вчених – спеціалістів навчання іноземної мови та психологів: Бім І.Л. [25], Плахотник В.М. [151], Ніколаєвої С.Ю. [125], Старкова А.П. [177], Шатілова С.Ф. [192], Шубіна Е.П. [194], проводиться наступна класифікація компонент змісту навчання іноземної мови:

1. Лінгвістичні знання – полягають в опануванні учнями певного мовного (фонематичного, лексичного, граматичного) матеріалу та способів оперування ним;
2. Мовні навички – формування мовних навичок, розвиток умінь. Досягнення – за рахунок багаторазового виконання однотипних операцій в одних і тих самих умовах. Процес такого тренування одні вчені називають розвитком первинних умінь, інші – формуванням навичок.
3. Розвиток передмовленнєвих умінь – включає розробку відповідних вправ і їх виконання перед залученням учнів у більш складну – мовленнєву діяльність (робить процес навчання послідовним і доступнішим для більшості).
4. Мовленнєві уміння – усно-мовленнєві, уміння сприймати на слух, уміння читати, уміння писати.
5. Мовленнєвий матеріал – складається з різноманітних видів мовленнєвих зразків, наведених у підручнику та самостійно складених учнями.

Опираючись на проведені наукові дослідження та аналіз наукових робіт Р.Ю. Мартинова вважає, що “наведена вище ієрархія компонентів змісту навчання іноземних мов дозволяє чітко та однозначно визначити послідовність операцій і дій для вивчення іншомовної фонетики, лексики, граматики, а також розвитку умінь реально-мовленнєвої комунікації” [120].

Навчально-виховний процес, який передбачає забезпечення послідовності „операцій і дій” навчання іноземної мови, згідно з теорією формування

розумових дій П.Я. Гальперіна [39,37], спеціалісти розділяють на кілька етапів [70, 57, 108]:

1. Етап набуття нових знань (засвоєння нових знань).
2. Етап повторення (формування нових умінь, навичок).
3. Етап закріплення (застосування вмінь, навичок).
4. Етап використання на практиці (узагальнення, систематизація вмінь, навичок; перевірка, визначення рівня навчальних досягнень, корекція знань, умінь, навичок).

Вивчаючи та аналізуючи стан навчання іноземним мовам (ІМ) в школі, дослідники стверджують, що в теперішній час вчителі ІМ у процесі навчання в школі на всіх етапах зустрічаються з такими проблемами розвитку шкільної освіти [213,241, 80]:

- невідповідність змісту існуючих традиційних підручників і знань, породжених новою науковою парадигмою;
- протиріччя між зростаючим обсягом інформації, який потрібно дати учневі та обмеженою кількістю навчального часу;
- протиріччя в логіці викладу змісту підручників, де завжди проглядається прагнення руху від загального до частинного, у той час, як процес пізнання в цілому йде зворотним шляхом;
- недостатнє врахування психофізіологічного розвитку учнів і їх індивідуальних здатностей до навчання;
- відставання розвитку методики навчання як науки від сфери застосування її викладачами.

Одна із закономірностей методики навчання іноземній мові говорить: навчання повинно базуватися на розвитку у школярів слухомоторних зв'язків в результаті виконання ними усних вправ та по можливості в індивідуальному режимі [67]. На жаль, практично всі підручники ІМ не враховують ці особливості предмету та мають нахил на якогось середнього учня [215]. Як вважає В.В. Бебех: "... традиційні форми роботи з вітчизняними посібниками вже не є ефективними на сьогодні" [19]. Крім того, зазначають спеціалісти, запропоновані в них вправи не завжди мають комунікативну спрямованість [46,206, 215].

Виникає необхідність звертатись до сучасних зарубіжних видань, в яких дотримується принцип комунікативності, пропонується широкий спектр завдань та вправ. Вчителі часто адаптують навчальний матеріал до своїх потреб або підбирають його з різних джерел. На думку спеціалістів, така ситуація сприяє творчому пошуку вчителів в плані методичних та дидактичних розробок, застосуванню нових технологій навчання [REF _Ref50639158 \r \h * MERGEFORMAT 184].

Необхідно відзначити, що пошук шляхів і засобів, які б сприяли можливо більш ефективному навчанню ІМ, завжди був у центрі уваги теоретиків і практиків педагогіки. Не випадково цією проблемою впритул займалися свого часу Я.А. Коменський, Ф. Дістервег.

В процесі вирішення цих проблем вчителі змушені шукати нові ефективні методи та форми навчання ІМ. У пошуках ефективних шляхів формування та

вироблення стратегії мовної освіти педагогічна наука звертається до різних джерел та залучає сучасні інноваційні засоби, які включають в себе засоби інформаційних технологій [136,227].

Опираючись на наукові дослідження застосування засобів ІТ в навчально-виховному процесі навчання ІМ [107,90,204,136,184,95,46,67,204,2,3,25], ми визначили, що вони можуть виступати як об'єкт вивчення та як засіб забезпечення навчальної діяльності учасників процесу навчання. Науковці стверджують, що на певних етапах навчання ІМ (вони вказані вище) ПК доповнює викладача, коли викладач з його застосуванням презентує (Рис.1.1):

- джерело навчальної інформації (яке частково або повністю замінює інформацію від викладача або підручника) [227];
 - наочний посібник (якісно нового рівня з можливостями відео ефектів та телекомунікації) [REF _Ref45171961 \r \h * MERGEFORMAT 233];
 - індивідуальний інформаційний простір [227];
 - тренажер [233,];
- засіб діагностики і контролю [163].

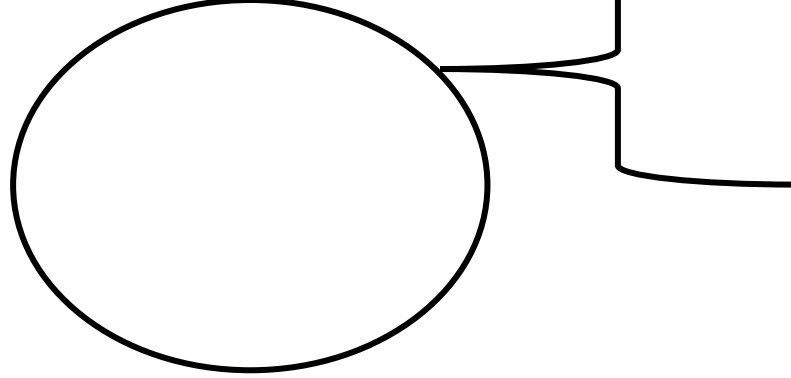
ПК може виступати також як робочий інструмент і засіб навчання. У функції робочого інструменту ПК виступає як [107,108]:

- засіб підготовки документів та їх зберігання;
- засіб моделювання (в тому числі мовленнєвого).

Функцію засобу навчання ПК виконує під час [163]:

- створення програмних продуктів;
- застосування різних інформаційних середовищ.

Отже, ПК може використовуватися на всіх етапах процесу навчання: при поясненні нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролі.

ПК

використовується:

**п і д
час**

Рис. 1. 1. Роль персонального комп'ютера в навчанні ІМ

Найбільш розповсюдженим видом із усієї різноманітності засобів нових ІТ, що використовуються у навчально-виховному процесі вивчення ІМ, є прикладні програмні засоби (ПЗ) та, зокрема, ПЗ навчального призначення. Програмним засобом навчального призначення називають ПЗ, призначений для використання в навчально-виховному процесі системи освіти, а також у процесі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів сфери освіти з метою удосконалювання процесу навчання, розвитку особистості учня та відкриття додаткових можливостей рефлексії учнями та студентами [REF _ Ref45821212 \r \h * MERGEFORMAT 227].

Аналізуючи стан застосування ПЗ та засобів ІТ в навчально-виховному процесі навчання ІМ в школі та шляхи вирішення визначених вище проблем, ми дослідили роботи науковців, в яких була дана класифікація ПЗ.

лекційні, пояснювально-ілюстративні).

- Другий клас – діагностуючі (перевіряючі, контролюючі, тестуючі)
- Третій клас – тренувальні (практика) – призначені виключно для закріплення умінь та навичок.
- Четвертий клас – наставницькі, в яких об'єднана теорія та практика. Такі програми орієнтовані на засвоєння нових понять.

Рис.1.2. Завершений фрагмент навчання.

- П'ятий клас – моделюючі ПЗ.
- Шостий клас – ігри. Часто це можуть бути навчальні, які включають в себе і програмні засоби, що входять до п'ятого класу. Вони, на думку спеціалістів, дозволяють користувачам спостерігати за процесами та явищами, які можна бачити в реальному житті.
- Сьомий клас – комбіновані ПЗ, що передбачають застосування різних стратегій, наприклад, теорій в сполученні з контролем, або теорії з практикою (тренінг, гра), практики – з контролем чи теорії – з практикою та контролем).

При проведенні класифікації ПЗ оцінювалась їх придатність для використання при класно-урочній організаційній формі навчання та інших формах навчання.

Слід зазначити, що сучасними або новими засобами ІТ фахівці комп'ютерної техніки [3,13,40,30,44,31] також називають засоби мультимедіа (multimedia). Під мультимедіа розуміють нову інформаційну технологію, що дозволяє об'єднати в комп'ютерній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення й анімацію (мультиплікацію).

Використання мультимедійних педагогічних програмних засобів у навчанні ІМ дозволяє доповнити методичне забезпечення такими засобами як, наприклад: комп'ютерні курси, демонстраційні та модульні програми, навчальні програми, програми-тренажери, перекладачі, електронні словники, енциклопедії. Мультимедійні ПЗ – це інформаційна технологія, що швидко

розвивається та характеризується такими особливостями [56,95,107,117, 133, 186,72]:

·Інтеграцією в одному програмному продукті багатогранних видів інформації: як традиційних (текст, таблиці, ілюстрації та ін.), так і оригінальних (спілкування, звук, фрагменти відео, анімація та ін.). Така інтеграція виконується з використанням різноманітних пристроїв реєстрації та відтворення інформації: мікрофона, аудіо системи, CD-ROM – програвача, монітора, навушників, інших засобів відтворення звуку.

·Можливістю працювати у реальному часі, оскільки на відмінну від тексту та графіки, статичних по своїй природі, аудіо- та відео- сигнали розглядаються тільки в реальному масштабі часу.

·Новим рівнем інтегративної взаємодії „людина-комп’ютер”, коли у процесі фактичного псевдодіалогу користувач одержує більш розширену і різноманітну інформацію.

Мультимедійні ПЗ можна розрізнити за різними формами подання інформації на прикладі зображень. Найдавніший приклад зображення – картина, новий приклад – фотографія і звукозапис, новітній приклад – відеозапис. Рівень ПЗ можна розрізнити за ознакою, яка характеризує кількість способів, форм засобів подання інформації, що використовуються: текст, статичне зображення, динамічне зображення, звук [237]. В Табл. 1.1. представлено засоби подання інформації, які застосовуються при використанні мультимедійних ПЗ у навчально-виховному процесі навчання ІМ.

Таблиця 1. 1.

Приклади використання в процесі навчання ІМ засобів зображення

№	Засоби зображення повідомлення	Приклади використання в навчально-виховному процесі навчання ІМ
1	2	3
Базові:		
1	Текст	Підручник 1. Довідник з граматики (курс Ігнатової Т.Н. "English for Communication") 2. Словник (курс "English Tutorial")
2	Звук	Аудіозапис 1. Банк фонограм (курс Хігінса "Phonetics") 2. Пісні та музика (курс Ігнатової Т.Н. "English for Communication").
3	Картинка	Фотографія
4	Зображення, що рухається	Відеозапис 1. Вставний відеоролік до курсу "Learn to Speak English"
Комбіновані		
5	Текст +звук	1.Вправа з озвучуванням вимови написаного на екрані монітора слова (навчальна програма "Golden English"). 2.Вправа з озвучуванням вимови написаного на екрані монітора речення (курс Ігнатової Т.Н. "English for Communication"). 3.Вправа з озвучуванням вимови написаного на екрані монітора тексту (курс "Learn to Speak English"). 4.Словник з озвучуванням слів (курс "Learn to Speak English").
6	Текст +картинка	1. Зображення об'єкту під буквою, з якої починається його назва (Навчальна програма "Жива абетка") 2. Фотографія виконавців пісні з текстом цієї пісні (курс Ігнатової Т.Н. "English for Communication"). 3. Кадри з фільму зіставляється з текстом (курс "Learn to Speak English").
7	Текст +зображення, що рухається	Відеофрагмент із субтитрами (курс "Learn to Speak English").

Продовження Таблиці 1.1

1	2	3
8	Звук +картинка	1. Демонстрація звучання обраних на екрані (іконки) музичних інструментів (навчальна програма "Жива музика") Демонстрація звучання обраних на екрані (іконки) пісень (курс Игнатової Т.Н. "English for Communication").
9	Звук +зображення, що рухається	1. Звуковий відеокліп (курс Игнатової Т.Н. "English for Communication"). 2. Звуковий відеокліп (курс "Learn to Speak English"). 3. Панорамування території (у допоміжному вікні), виділеної на географічній карті (навчальний відео диск "Encarta")
10	Текст +звук +картинка	1. Мова на тлі тексту мови. По тексту ковзає курсор, відзначаючи вимовні слова, в окремому вікні шоу виступу (навчальний відео диск "Teacher Pro Word") 2. Сітуативна картинка. По тексту (полілог) ковзає курсор, відзначаючи вимовні слова (курс Игнатової Т.Н. "English for Communication"). 3. Словник з озвучуванням слів та зображенням (курс "Learn to Speak English"). 4. Сітуативна картинка, написане завдання, відповідати через мікрофон (курс "Learn to Speak English").
11	Текст +звук +зображення, що рухається	1. Мова звучить на тлі відео фрагмента з місця здійснення події. В допоміжному вікні – текст мови, по тексту сковзає курсор, відзначаючи вимовні слова (навчальний відео диск "Holocaust") 2. Мова звучить на тлі відео фрагмента з місця здійснення події. В допоміжному вікні – текст мови, по тексту сковзає курсор, відзначаючи вимовні слова, є можливість усного перекладу на російську мову (курс Игнатової Т.Н. "English for Communication"). 3. Словник з озвучуванням слів та відеороліком для контексту (курс "Learn to Speak English"). 4. Озвучування тексту з можливістю бачити артикуляцію диктора (курс "Learn to Speak English").
12	Текст +картинка +зображення, що рухається	Відеофрагмент із титрами у вікні Windows на тлі карти місця подій (курс "Learn to Speak English").
13	Звук +картинка +зображення, що рухається	1. Панорамування місцевості (у невеликому вікні), виділеної на географічній карті, супроводжується дикторським текстом (навчальний відео диск "Відкриття Америки) 2. На фоні географічної карти Америки демонструється туристичний маршрут по найбільшим містам із слайдофільмом визначних пам'яток кожного міста (курс "Learn to Speak English").
14	Текст +звук +картинка + зображення, що рухається	1. Відеофрагмент інаугураційної мови президента Америки у вікні Windows на тлі карти США. В окремому вікні – текст мови, по якому ковзає курсор, відзначаючи вимовні слова (приклад з відео диска "Вибори-88").

1.1.1 Аналіз дослідження застосування засобів інформаційних технологій у процесі навчання іноземних мов

Деякі спеціалісти [129,32] відводять ПК та ІТ допоміжну роль у навчально-виховному процесі ІМ в ЗНЗ, підкреслюючи, що ці засоби можна застосовувати лише на його певних етапах і тільки для вирішення окремих задач – наприклад, для підвищення наочності, активізації пізнавальної діяльності. Опираючись на досвід фахівців [90,112,126,184,206,67, 237,113,209, 204,1,2,3,191], ми вважаємо, що з цими твердженнями не можна погодитись. ПК – універсальний засіб навчальної діяльності; він може бути використаний на різних – за змістом і організацією заняттях. Мотиваційно-розвиваюча роль аудіовізуальних засобів ІТ висуває їх на одне з перших місць серед технічних засобів навчання. Відомо, що ще Ян Амос Коменський в своїх підручниках „Відкриті двері мов і всіх наук”, „Видимий світ у малюнках” наполягав: „Навчай наочно”.

За висловлюванням Р.Ю Мартинової [120], засоби ІТ стимулюють розвиток внутрішнього мовлення як основи мовленнєво-розумової діяльності, зокрема, таких як мислення, сприймання, уваги та пам'яті; підтримують інтерес до заняття; стимулюють іншомовну мовленнєву діяльність; створюють та підсилюють мотивацію; відкривають додаткові можливості рефлексії; розширюють можливості подання інформації (Рис.1.3). Фахівці в своїх дослідженнях стверджують, що тільки аудіо-візуальні засоби навчання ІМ поєднують у собі мовний та позамовний елементи навчання [186,117]. Використання ІТ відкриває значні додаткові резерви підвищення ефективності навчання ІМ та вносить зміни в усі компоненти навчально-виховного процесу: зміст, методи, засоби, мету та форми навчання [44,47,24]. В роботах Ю.І. Машбиця [121,122], Н.Ф. Тализіної [181,182], Пейперта С. [150] широко розкрито питання впливу застосування засобів ІТ на розвиток розумової діяльності студентів та учнів: розкриття інтелектуального потенціалу та творчих здібностей особистості, формування ситуативного та наукового мислення.

Рис. 1.3 Вплив засобів ІТ на розвиток мовленнєво-розумової діяльності.

Результати наукових досліджень В.М. Монахова [130] Гершунського Б.С. [REF_Ref45729901 \r \h * MERGEFORMAT 40], М.І. Жалдака [61,62], Лапчика М.П. [109], Н.В. Морзе [131], А.П. Єршова [59], А.А. Мазаракі [115] показують, що при використанні відповідної методичної підтримки та вибору ПЗ з урахуванням психологічних принципів навчання, застосування засобів ІТ дозволяє підвищити ефективність навчально-виховного процесу.

Аналізуючи форми роботи з ПЗ у навчально-виховному процесі навчання ІМ учнів середньої школи, можна зробити висновок, що вони є досить різноманітними: на початковому етапі навчання закріплюються і відпрацьовуються мовні уміння і навички учнів за допомогою відповідних програм (наприклад – програми серії Talk Now та ін.); для учнів з більш високим рівнем знань пропонується використання ПЗ, які спрямовані на відпрацьовування граматичних навичок ("Azar Interactive. Grammar experience" (Prentice Hall Regents. A Viacom Company) та ін.). Фактично деякі мультимедійні засоби являють собою електронні підручники з граматики ("Focus on Grammar" – курс граматики англійської мови, що базується на підручнику Ірен І. Шонберг „Focus on Grammar: A basic Course for Reference and Practice" (1994) та ін.). Часто навчальні ПЗ можуть бути орієнтовані на відпрацьовування однієї або групи навичок: відпрацювання правил читання в ігровій формі та запам'ятовування транскрипційних знаків, слів („Triple Play Plus" та ін.). Крім теоретичних і практичних завдань, в багатьох програмах передбачається система оцінок і словник („Le français en action" та ін.). Для того, щоб учні сприймали мову як засіб міжкультурної взаємодії, щоб вони на практиці могли пізнавати особливості функціонування мови в новій для них культурі, спеціалісти рекомендують знайомити їх із країнознавчою тематикою та шукати способи включення їх в активний діалог культур. Це розширює кругозір учнів, активізує їх діяльність, творчість, сприяє проведенню дослідницької роботи, поліпшує знання ІМ. Існує ціла низка мультимедійних програм, які в своїй основі містять саме таку тематику („Encyclopédie „Encarta „, 96", „Paris. Promenades et Histoire", „Tauromaquia" та ін.) (Рис.1.4).

Рис.1.4. Головний екран енциклопедії „Encarta”96.

Кожен урок може бути присвячений окремій темі та містити у собі велику кількість вправ, які можна використовувати як для тренування та закріплення, так і для контролю знань учнів (перед початком виконання вправ учні повторюють ті або інші граматичні правила, вони також можуть звернутися до правил в ході виконання тренувальних вправ) (General Certificate of Secondary Education та ін.). Використання таких ПЗ дозволяє опрацювати складну граматику ІМ та надає можливість учням працювати в тому темпі, який властивий їх характерові.

Застосування ПК сприяє індивідуалізації процесу навчання – кожен учень працює так, наскільки йому дозволяють його індивідуальні особливості, він має можливість зупинитися, подумати, виправити помилку.

Крім програм, що пропонуються для роботи учнів, існує низка програм,

програмою навчання [90,112,126,184,67,30,31].

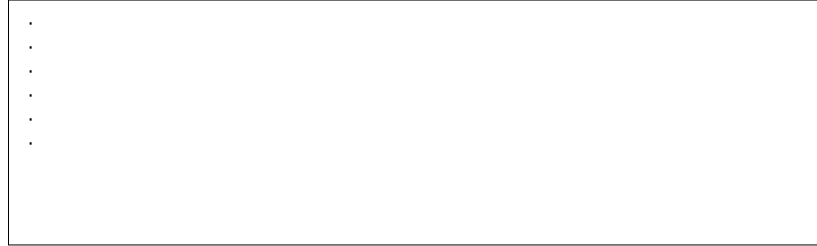

Рис. 1.5. Орієнтовні основні напрямки використання ІТ у професійній діяльності учителя іноземних мов на визначених етапах навчання

Найчастіше кожна навчальна програма містить демонстраційні версії, де розглядається приклад її використання. Ця зручність важлива саме для вчителя ІМ, який, проглядаючи демонстраційні версії, може дослідити програму, визначити її місце на певному етапі навчання та засвоїти прийоми роботи.

Нами було проведено аналіз та дослідження практичного досвіду вчителів загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) та науковців в області застосування засобів ІТ в навчально-виховному процесі навчання ІМ [90,67, 236,117,207,227,205,212,228,232,218,78]. Вони стверджують, що головна ціль навчання ІМ – це комунікативна діяльність учнів, тобто практичне володіння іноземною мовою, задачі вчителя – активізувати діяльність кожного учня в процесі навчання, створювати ситуації для їх творчої активності. На їх думку, використання сучасних засобів, таких як ПЗ й Інтернет-технології, а також навчання в співробітництві та проектній методиці, дозволяють вирішувати ці задачі.

Досліджуючи проблеми впровадження нових ІТ в процес навчання, педагог М.Г. Барієва (м. Владікавказ), стверджує, що застосування нових ІТ в освіті найбільш ефективним є їх використання при вивченні ІМ [215]. Опираючись на результати особистого педагогічного досвіду, вона робить наступні пояснення:

По-перше, на сьогодні пропонується велика кількість комп'ютерних програм навчання ІМ. Нові програми чи свіжі версії уже відомих курсів, базуються на апробованих мовних курсах. Наприклад „Английский. Путь к совершенству” фірми „Медиахауз”, „Мир Алисы” компанії “1С” та ін. Ці курси містять діалоги та текст з деяким сюжетом, мають великий об'єм матеріалу та постійний контроль його засвоєння. Важливо, що користувач може формувати сюжет самостійно.

Програма “Профессор Хиггинс. Английский без акцента!”, фірми “Істра Софт” (Рис.1.6) навчає фонетиці та граматиці. Система графічного відображення звуку на екрані ПК дає можливість учням порівнювати

Рис.1.6. Програма “Профессор Хиггинс. Английский без акцента!”.

особисту вимову з еталоном не тільки на слух, але і візуально. Сполучення слухового сприйняття образу з зоровим підвищує ефективність навчання.

По-друге, при вивченні ІМ важливе не тільки оволодіння знаннями, а і напрацювання умінь та доведення до автоматизму навичок. Це може бути досягнутим лише при багаторазовому повторенні. В цьому випадку ПК може виступати в якості репетитора, який враховує індивідуальні особливості учня

По-третє, провідна роль комунікативних функцій мови безперечна, оскільки всі інші його функції (вираження та формування думки, збереження інформації та ін.) втрачають сенс, якщо немає об'єктивної потреби в передачі будь-якої інформації, в спілкуванні. В цьому випадку мережа Інтернет являється унікальним засобом, який надає можливість спілкування, наприклад в режимі електронної пошти або в режимі реального часу (on-line).

Аналіз наукових робіт та досвід застосування засобів ІТ в навчанні ІМ свідчить про те, що в останні роки університети різних країн звернули увагу на можливості ІТ для цілей навчання на відстані, в тому числі і навчання ІМ. На відміну від різних форм заочного навчання дистанційне навчання забезпечує можливості [REF_Ref50640075 \r \h * MERGEFORMAT 126, REF_Ref50639949 \r \h * MERGEFORMAT 90, REF_Ref50639015 \r \h * MERGEFORMAT 46, REF_Ref50638972 \r \h * MERGEFORMAT 67, REF_Ref46774538 \r \h * MERGEFORMAT 212, REF_Ref45821212 \r \h * MERGEFORMAT 227,204,3,53,60,132]:

оперативної передачі на будь-які відстані будь-якого об'єму та будь-якого виду інформації (візуальної, звукової, текстової, графічної);

- збереження інформації в пам'яті ПК на протязі потрібного часу;
- доступ до різних джерел інформації;
- організації сумісних телекомунікаційних проектів, в тому числі і міжнародних.

Дистанційне навчання ІМ має свою специфіку, обумовлену тим, що передбачає навчання різним видам мовленнєвої діяльності.

Слід відмітити, що не останнє місце посідає і те, що на кожному уроці учні користуються роздатковим матеріалом, плакатами, інструкціями виготовленими за допомогою ПК. Цим викладач демонструє можливість, доцільність і необхідність використання ПК.

Важливо також враховувати, що засоби ІТ надають учням та вчителеві можливість віддаленого доступу до інформації. Якщо у великих містах в учнів є можливість спілкування з носіями мови, перегляду фільмів мовою оригіналу, участі в міжнародних проектах, то в дрібних населених пунктах однією із самих серйозних проблем навчання ІМ є проблема мотивації, тому що про „живе” спілкування не може бути і мови [212,236]. Фахівці вважають, що ця проблема може бути вирішена за допомогою засобів мережі Інтернет: це листування по електронній пошті зі школярами інших країн; створення та проведення спільних телекомунікаційних проектів; участь в різноманітних конкурсах і олімпіадах, текстових і голосових чатах; публікації творчих робіт

учнів на освітніх і художніх сайтах і одержання відгуків на них із усіх країн світу [218]. При цьому створюється не імітація спілкування, а йде цікавий діалог двох або кількох культур. А якщо проекти торкаються країнознавчого аспекту, то розширюються загальні знання школярів, зростає зацікавленість не тільки у вивченні ІМ, але й інших предметів. Участь у телекомунікаційних конкурсах, олімпіадах, тестуванні надає учням можливість одержати об'єктивну оцінку знань, самоствердитися, підготуватися до іспитів, участі в інших видах конкурсів і олімпіад.

При виконанні подібних завдань учителями середньої школи (СШ) №6 м. Калуги спостерігалась в учнів відсутність негативного психологічного моменту, почуття страху, властивого учням у реальних ситуаціях [218]. Для вчителя застосування засобів мережі Інтернет надає достатню кількість мовного та країнознавчого матеріалу, докладний опис новітніх навчальних технологій, можливість постійно підвищувати власний рівень володіння мовою, обмінюватися досвідом із колегами за кордоном, самим спілкуватися іноземною мовою з носіями мови та залучати до цього учнів.

Вчитель англійської і німецької мов лицейом №10, міста Одинцово Московської області Владімірова Л. П. описує практичний досвід ефективності використання Інтернет-технологій на уроках ІМ [218].

Протягом шести років вона використовує на своїх уроках комп'ютерні ПЗ як допоміжний засіб при навчанні вимові, усному мовленню, читанню, письму. За її спостереженнями, розмаїтість тем, привабливість комп'ютерних навчальних програм викликають величезний інтерес в учнів. На заняттях вона застосовує різноманітні форми роботи з комп'ютерними програмами. Накопичений досвід роботи учитель відобразила на своєму сайті "Іноземна мова і комп'ютер у школі", де дала детальну характеристику деяких ПЗ, наприклад таких, як "Triple play plus in English (in German)", "English on holidays", "English (Deutsch) Gold", "Hallo, America!" "Bridge to English", "Professor Higgins", "Reward" і інших, а також деяких електронних словників; у розділі "Методика" спеціаліст зробила опис форм роботи з ПЗ. Інформація, що базується на позитивному досвіді Владімірової Л.П., може бути корисною як вчителям-початківцям так і вчителям, які вже мають особистий досвід застосування ПЗ в навчанні ІМ.

За твердженнями вчителя, при вивченні багатьох тем корисно використовувати метод проектів з застосуванням засобів ІТ. Звичайно проекти можна проводити тільки у своїй школі, але цікавіше їх створювати разом з іншими школами, особливо з школами інших країн. Це розширює кругозір учнів, активізує їх діяльність, творчість, сприяє проведенню дослідницької роботи, поліпшує знання ІМ. На її думку, цей вид роботи дуже корисний для учнів і для вчителя. На своєму сайті "Іноземна мова і комп'ютер у школі" вчитель розмістила також розробки деяких уроків з використанням комп'ютерних навчальних програм, тести, контрольні роботи, плани уроків іноземних учителів.

На нашу думку, важливий досвід застосування ІТ представляє СШ №22 м. Кіровограда, директор Набока Б.С [214]. У школі набуто певного практичного досвіду щодо розвитку і впровадження нових ІТ у навчанні, вихованні, моніторингу знань, психо-діагностичній і управлінській діяльності. Протягом останніх п'яти років школа №22 бере участь в міжнародному освітньому проекті "Пілотні школи", започаткованим фірмою ІВМ. На базі школи створена експериментальна науково-методична лабораторія нових інформаційних технологій обласного Інституту підвищення кваліфікації вчителів, метою якої є організаційно-методична, навчально-дослідна і координаційна діяльність по впровадженню НІТ у школі на всіх рівнях. Застосування нових програмних засобів дало змогу перебудувати навчання з математики, фізики, хімії та іноземних мов. Як говорить Набока Б.С.: "Використання ПК та програмних комплексів потребує нових способів організації співпраці вчителя та учнів, що являє собою удосконалення та підвищення технологічного рівня традиційних методик навчального процесу" [214].

Практичним підтвердженням того, що сучасні комп'ютерні системи стають інтегрованим середовищем для спілкування, навчання, обміну

інформацією і спільного використання знань є освітня програма I*EARN (International Education and Resource Network), яка підтримується в Україні фондом "Відродження" і Ресурсно-методичним Центром "Сучасна школа" [228]. Вона є однією з міжнародних програм, яка використовує нові ІТ і заснована на ідеях проектного методу. Спільна робота в цій програмі учнів і вчителів навчально-виховного комплексу № 55 м. Харків з учнями та вчителями різних країн базується на використанні електронної пошти і телеконференцій. I*EARN надає своїм учасникам можливість самостійно вибирати теми та організувати проведення різноманітних конференцій.

Досвід широкого та ефективного застосування засобів ІТ представлений вчителем ІМ США №6 м. Калуга Пушкарьовою О.В. В своїй діяльності вона розглядає два основних питання: використання навчальних програм на уроках іноземної мови в США та використання Інтернет-ресурсів в навчанні ІМ [237].

Підтримуючи твердження фахівців в тому, що ціль навчання ІМ – це комунікативна діяльність учнів (практичне володіння ІМ), задачі вчителя – активізувати діяльність кожного учня в процесі навчання, створити ситуації для їх творчої активності, вона говорить, що використання сучасних засобів таких, як ПЗ й Інтернет-технології, а також навчання в співробітництві і проектній методиці дозволяють вирішувати ці задачі.

Основною метою навчання ІМ учнів США є виховання особистості, що має бажання і здатність до спілкування та самоосвіти. На думку Пушкарьової О.В., участь у різноманітних міжнародних програмах припускає не тільки високий рівень володіння ІМ, але і визначені особливості особистості: комунікабельність, відсутність мовного бар'єру, знання норм міжнародного етикету, широкий кругозір. Керуючись власним досвідом та досвідом колег, учитель стверджує, що для досягнення всіх названих цілей, ефективну допомогу вчителю надає використання ресурсів Інтернет у навчанні ІМ.

Вже кілька років вчителі США №6 використовують ПЗ як допоміжні засоби при навчанні вимові, усному мовленню, читанню, письму, при відпрацьовуванні граматичного матеріалу на всіх етапах навчально-виховного процесу. Вони рекомендують на початковому етапі навчання (5 клас) мовні уміння і навички учнів закріплювати та відпрацьовувати за допомогою програм Magic Land, Tandem, Play Room, Dinosaur та ін. З учнями більш просунутого рівня вони застосовують програми, призначені для відпрацьовування граматики: English Grammar in Use, LEARN, Active I. Пушкарьова О.В. стверджує, що ПЗ дають можливість індивідуалізації процесу навчання.

Досліджуючи форми роботи ПЗ, вчитель пояснює, що кожна програма орієнтована на відпрацьовування однієї або групи навичок. Наприклад, програма Tandem (стосовно англійської мови) спрямована на вивчення правил читання в ігровій формі. Робота з цією програмою дозволяє учневі запам'ятати транскрипційні знаки та тренуватися в читанні. Після відпрацювання в такий спосіб правила читання, виконується перехід до

виконання іншої задачі – напрацювання лексики (програми Dinosaur). На наступному етапі вчитель радить застосовувати програму Magic Land для тренування граматичних явищ англійської мови.

Для поповнення словникового запасу учнів вчитель використовує програми „1000_1, 1000_2 і 1000_3”, що дозволяють дітям розширити словниковий запас по кількох темах: „У школі”, „У будинку”, „На вулиці”, „У саду”, „На морі”, „Розпорядок дня”, „Фрукти, овочі”, „У магазині”, „Пори року”, „Сімейний альбом” та деякі інші. Вони дозволяють відпрацювати вживання прикметників, кольорів, форм предметів і ін. Оформлення, ігрові моменти та елементи мультиплікації сприяють швидкому запам'ятовуванню та стимулюють дітей до активної роботи на уроці.

Для роботи з учнями, починаючи з 6 класу, вчитель використовує різні класи ПЗ, спрямовані на відпрацювання граматичних навичок. Програми English Grammar in Use, LEARN і Active I являють собою електронні підручники по граматиці. Кожен урок присвячений окремій темі та містить у собі велику кількість вправ, які можна використовувати як для тренування та закріплення, так і для контролю знань учнів (перед початком виконання вправ учні повторюють ті або інші граматичні правила, а також вони можуть звернутися до правил і в ході виконання тренувальних вправ).

Використання таких програм дозволяє відпрацювати складну граматику іноземної мови і дозволити учням працювати в тім темпі, який властивий їх характерові.

Особливу увагу О.В. Пушкарьова приділяє використанню Інтернет-технологій на уроках ІМ. За її висловлюванням „Нові інформаційні технології, відкривають великі можливості розширити освітні рамки по кожному предмету. У нашій школі це особливо відчули учні, що брали участь у проектних роботах по англійській мові. Зануритися цілком в англійську мову, використовувати автентичну інформацію з англійськомовних країн дозволяє нам (і вчителям, і дітям) участь у міжнародних мережних проектах”.

Важливою, на думку фахівців [1,61], є також проблема застосування засобів ІТ та мережі Інтернет при підвищенні професійного рівня знань вчителів ІМ з метою залучення їх до впровадження цих засобів в навчально-виховний процес навчання ІМ.

Прийнята державна програма „Освіта (Україна ХХІ століття)” вимагає переорієнтації навчальних закладів на світові стандарти: „вкрай актуальними стають післядипломна підготовка педагогічних працівників з метою залучення їх до впровадження комп'ютерів, Інтернету в навчально-виховний процес. За словами міністра освіти та науки України В.Г. Кременя щодо поліпшення науково-методичного забезпечення освіти вчителів на селі „... тут взагалі непочатий край роботи. Відсутні підручники, посібники, новітні технології...” [REF_Ref46774538 \r \h * MERGEFORMAT 212]. Перед керівниками та вчителями, зокрема, сільських шкіл найгострішою стала проблема хоча б доступу до світового досвіду в цій галузі.

Ефективною формою підготовки вчителів, на думку деяких спеціалістів в цьому випадку може бути керована самоосвіта [212]. Задача дистанційно керованої самоосвіти – спонукати людину нестандартно мислити, генерувати ідеї, добиватися їх виконання, створюючи для цього можливості та творчо використовуючи обставини [132]. Методика „Дистанційно керованої самоосвіти” вперше в світовій практиці розроблена та впроваджена в Канаді. Особливість дистанційно керованої самоосвіти в тому, що вона (за допомогою засобів мережі Інтернет та інших засобів інформації) передбачає розвиток навичок самостійного мислення, пошуку власних ідей, здібності ефективно діяти за будь-яких обставин. Запровадження цієї методики підвищує рівень компетенції, надає можливість виробляти власні, часто нестандартні шляхи вирішення проблем, набувати професійні навички, тобто відбувається становлення творчої особистості.

Вона докорінно відрізняється від нині діючих семінарів, курсів, післядипломної перепідготовки фахівців та ін., де більшість тем, що вивчають з підручників, не завжди мають відношення до конкретних справ тих, хто навчається. Викладачі не ставлять задачу розкрити та розвинути персональні здібності та можливості учнів, або дати теми, що сприяли б бажанню постійно займатися самоосвітою, повсякденно набувати досвід, сприймати навчання як спосіб творчого самовираження. Це можна пояснити тим, що викладачі відповідальні за виконання затвердженої навчальної програми, а не за результативність застосування набутих знань, їх методи не дають бажаних результатів, а часто просто відірвані від життя.

Відомий приклад ефективного застосування методик „Дистанційно керованої самоосвіти” в Червоноплугатарській школі Чернігівської області. Це одна з перших сільських шкіл в Україні, яка має свій сайт в Інтернет – мережі. Директор школи надав вчителям ІМ можливість не тільки підвищити рівень володіння ІМ, набути досвіду користування засобами ІТ та мережі Інтернет з метою використання їх на уроках в школі та в самостійній роботі, але разом зі своїми учнями можливість приймати участь у міжнародних мережних проектах та в дистанційних конференціях. Це, в свою чергу, дозволить їм, потрапивши в іншомовне середовище, підвищити розвиток комунікативних навичок, навичок творчості на ІМ, удосконалення навичок роботи на ПК.

Аналізуючи досвід застосування засобів ІТ учителями ІМ, ми спостерігаємо, що участь у всіх проектах із застосуванням засобів ІТ, пов'язаних безпосередньо з ІМ, розширює лінгвістичний і освітній кругозір учнів та вчителів, дозволяє працювати над якісними знаннями ІМ, впливає на формування особистості, здатної вільно орієнтуватися й активно існувати у світі інформації. Інформаційні технології мають здатність різнопланово впливати на учня: по-перше, учень може отримати набагато більше навчального матеріалу, ніж при спілкуванні лише з вчителем; по-друге, в учня формуються вміння працювати з інформацією, вміння працювати з інформацією, вміння приймати оптимальні рішення, розвиваються комунікативні здібності; по-третє, така технологія готує учня стати особистістю в сучасному суспільстві [82,80].

Звичайно, на уроках ІМ не можна використовувати засоби ПК постійно, тому що є безліч інших задач, вирішити які можна лише при безпосереднім спілкуванні з учителем. Але і недооцінювати роль уроків, які проводяться з застосуванням телекомунікаційних засобів мережі Інтернет та використанні засобів ІТ, не можна. Саме застосування ІТ несе в собі величезний мотиваційний потенціал і відповідає принципам індивідуалізації навчання [90,7,25,27,31].

Аналіз результатів застосування ІТ в вивченні іноземних мов свідчить про наступний позитивний досвід – мотиваційні переваги, індивідуалізація навчального процесу, створення мовного середовища, необмежена кількість повторення навчального матеріалу та контролюючих вправ, вправ і тренувань при самостійній роботі учня, яка є вагомою при вивченні ІМ.

Для того, щоб забезпечити ефективність використання засобів ІТ в навчальних цілях, учитель має знати місце ПК в навчально-виховному процесі навчання ІМ, функції та дидактичні можливості ПК у навчально-виховному процесі, бути обізнаним з методикою використання засобів ПК як засобу навчання. Майбутній вчитель ІМ зобов'язаний постійно дбати про власний рівень самоосвіченості, інформаційної культури, відповідність фахової підготовки сучасному рівню науки. Прилучення до світу інформації неможливе без оволодіння елементарними основами роботи з відео та аудіотехнікою, ПК; ознайомлення з провідними видами креативних технологій [113,121].

1.2 Особливості навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів

Необхідність формування основ інформаційної культури викладачів та студентів лінгвістичних ВНЗ, їх підготовки до практичного використання засобів і методів ІТ у своїй майбутній професійній діяльності з урахуванням специфіки предметної галузі й особливостей викладання іноземної мови в школі, може бути конкретизована в наступних положеннях [176,107, 108]:

- основи інформаційної культури мають методологічний, світоглядний, загальноосвітній і загальнокультурний характер, який виявляється у використанні в педагогічній практиці універсальних ресурсів: матеріальних, інтелектуальних (знання, уміння), культурних (ерудиція та кругозір) та соціальних (комунікативність), які базуються на застосуванні відповідної системи наукових понять, принципів і законів як необхідних факторів системно-цілісного пізнання, що будуть сформовані в процесі навчання основ ІТ ;
- сучасні ІТ мають загально навчальне значення і можуть ефективно застосовуватися у вивченні іноземної мови, забезпечуючи програмну підтримку педагогічної діяльності майбутнього вчителя іноземної мови, основними аспектами якої є створення та редагування документації, виконання графічних робіт, збір, пошук та систематизація інформації за допомогою засобів мережі Інтернет, обмін інформацією за допомогою засобів електронної пошти, використання аудіовізуальних матеріалів у навчальному процесі;
- зміст навчання поряд із розглядом проблем, що стосуються вивчення іноземної мови в школі, має забезпечити формування основ інформаційної культури, достатніх для впевненого й ефективного використання сучасних ІТ у професійній діяльності вчителя;
- процес формування основ інформаційної культури вчителя повинен спиратися на сучасні психолого-педагогічні і природничо-наукові концепції і забезпечувати відповідність цілей, змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання, а також результатів навчання запланованому рівню і потребам подальшого науково-технічного, соціально-економічного та культурного розвитку суспільства;

- використання сучасних ІТ дозволяє значно підвищити ефективність подання інформації в навчально-виховному процесі школи за рахунок забезпечення її корисності, доступності, своєчасності й оперативності, адаптації темпу подання навчальної інформації до швидкості її засвоєння, врахування індивідуальних особливостей студентів, ефективного поєднання індивідуальної і колективної форм навчання, методів і засобів, організації навчального процесу ;

- відомості про інформаційні системи, програмні засоби, принципи їх дії, структуру, пристрої комп'ютерів і способи їх використання повинні бути диференційованими у відповідності зі специфікою професійної спрямованості діяльності вчителя в школі.

Важливими компонентами інформаційної культури майбутнього вчителя також є вміння обирати та формулювати мету, будувати інформаційні моделі досліджуваних процесів і явищ, виконувати переклад і редагування текстів, підготовку методичних матеріалів, пошук інформації, з використанням засобів сучасних ІТ (бази даних, мультимедійні гіпертекстові та гіпермедійні засоби, мережа Інтернет та інші засоби збирання, збереження, опрацювання, передавання, відображення інформації) [107, 187]. При цьому важливими є вміння упорядковувати, систематизувати, структурувати дані і знання, розуміння сутності інформаційного моделювання, способів подання даних і знань (таблиці, тексти, тезауруси, енциклопедії, семантичні мережі, правила логічного виведення та ін.) [53,59,61,62,96,121,131]. Простота та зручність використання ПК має найважливіше значення в подоланні психологічного бар'єру, який спостерігається при навчанні основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ, на шляху оволодіння основами нових інформаційних технологій.

Не можна не враховувати, що для того, щоб кваліфіковано вибрати й формулювати мету, ставити задачі, будувати моделі досліджуваних явищ, правильно інтерпретувати отримані результати, ефективно використовувати засоби нових ІТ у своїй діяльності, необхідно, насамперед, добре орієнтуватися в обраній предметній області [84,233]. Проблеми інформатизації навчального процесу, зокрема, вивчення іноземних мов, у середній школі не можуть бути успішно вирішені без відповідної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, розробки та застосування нових систем навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ.

Отже, для досягнення студентами мовного ВНЗ обов'язкового рівня оволодіння основами ІТ необхідно, щоб підготовка до вивчення та використання ІТ у навчальному процесі ВНЗ велася з урахуванням спрямованості навчання, забезпечуючи відповідний обсяг міцних знань, умінь і навичок, який дозволить упевнено використовувати вчителем компоненти ІТ у своїй майбутній професійній діяльності. Крім цього, важливо щоб студенти усвідомлювали, що подальше удосконалювання знань та умінь основ ІТ має здійснюватися в процесі самої діяльності в школі з застосуванням відповідного комплексу знань, умінь і навичок основ ІТ, отриманих під час навчання в ВНЗ.

За нашими дослідженнями та у відповідності до визначень в наукових роботах М.І. Жалдака [63,62], Н.В. Морзе [131], Ю.І. Машбиця [121], А.П. Єршова [59], А.В. Фінькова [187], В.П. Беспалько [204], М.П. Лапчика [109], В.Ю. Мікрюкова [233] найважливішими компонентами основ інформаційної культури сучасного вчителя іноземних мов можна вважати:

- уміння пояснити суть поняття "інформація", а також процесів, зв'язаних із її збереженням, передачею, пошуком, опрацюванням;
- розуміння сутності творчого мислення: постановка, задачі й визначення шляхів її розв'язування;
- уміння формулювати мету, аналізувати результати досліджень; систематизувати та формулювати висновки;
- уміння використовувати засоби інформаційних технологій для проведення наукового пошуку;
- уміння застосовувати мультимедійні ПЗ для індивідуального навчання та під час проведення занять з групою учнів;
- уміння використовувати в своїй майбутній професійній діяльності ПЗ опрацювання текстової, числової і графічної інформації;
- уміння використовувати інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи для пошуку освітньої, розвивальної інформації та її ефективно застосовувати;
- уміння використовувати мультимедійні енциклопедії, електронні словники, перекладачі та тренажери для інтенсивного мультимедійного навчання ІМ;
- уміння використовувати засоби ІТ для підготовки, супроводу, аналізу і коректування навчального процесу;
- уміння використовувати індивідуальний і диференційований підхід у навчанні на основі ІТ.

Зважаючи на те, що учитель ІМ у своїй майбутній професійній діяльності повинен використовувати новітні засоби ІТ, які щороку поновлюватимуться, важливою ціллю навчання у педагогічному лінгвістичному ВНЗ є формування у майбутніх вчителів навичок самоосвіти. Ці навички формуються найбільш ефективно у процесі самостійної роботи студента у ВНЗ. Роль самостійної роботи в навчально-виховному процесі надзвичайно велика і зумовлена тим, що вона дає змогу не тільки засвоїти необхідний об'єм навчального матеріалу, оволодіти відповідними вміннями і навичками, але і вчить самостійно знаходити рішення, глибоко мислити, планувати власну освітню діяльність, тобто здобувати навички, необхідні для подальшого удосконалення знань в майбутній професійній діяльності.

Відомий російський педагог Б.С. Гершунський, визначаючи пріоритети освітньо-педагогічного прогнозування на ХХІ століття, підкреслює необхідність дослідження "шляхів підвищення ефективності педагогічного процесу на основі його принципової переорієнтації: від переважно виконавчої, репродуктивної діяльності студентів – до переваги творчого, пошукового початку на всіх етапах навчального процесу; від твердої уніфікації, однаковості цілей, змісту, методів, засобів і організаційних форм виховання, навчання і розвитку – до індивідуалізації і диференціації учбово -

ізнавально діяльності студентів; від моноідеологізації всіх компонентів світнього процесу – до ідеологічного плюралізму, свободи вибору життєвої позиції, вихідних принципів світорозуміння і віри, духовного становлення і розвитку; від системного дисбалансу технократичних орієнтирів до гармонії освітньої [41].

3.3 Мета швидко орієнтованого навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних навчальних закладів

Незважаючи на зазначені вище переваги ПК і мультимедійних ПЗ, вони ще не достатньо повно використовуються в навчально-виховному процесі навчання ІМ. Як стверджують деякі спеціалісти, найбільш широко ПК використовується для вивчення і програмування й офісних додатків [1,119,27].

З проведених досліджень видно, що ефективність комп'ютеризації навчання ІМ залідилює переваги комп'ютерних ПЗ, так і відсутність мотивації в процесі. В даний час найбільш актуальним пріоритетним значенням має рішення проблеми навчання основ ІТ, які безпосередньо впливають на ефективність навчальних програм і методик. Проблема ефективності комп'ютерного навчання часто порозумівається стільки навчанням у цілому, скільки недосконалістю та відсутністю методик навчання майбутніх вчителів ІМ основ ІТ в лінгвістичному ВНЗ [REF _Ref45821212 \r \h * MERGEFORMAT 227] (Рис.1.7). Тобто одна з причин цієї проблеми бачиться спеціалістами у підготовленості вчителів ІМ з основ ІТ [218,214,203,204]. ІТ пред'являють більш серйозні вимоги до якості праці та рівня компетенції вчителів. Найчастіше педагоги не готові до таких змін через недостатню професійну підготовку. Спеціалісти вважають, що кожен новий технічний засіб починає давати результати, коли виростає нове покоління педагогів, готових і бажаючих застосовувати зазначений засіб, а також коли з'являються методисти, що вміють розробити методику використання цього засобу. Викладачам варто стати комп'ютерно грамотними, постійно бути в курсі нових програмних продуктів і шукати шляхи їх ефективного використання [1,119,27,116].

Рис. 1.7 Залежність ефективності комп'ютерного навчання
Використання ПЗ для навчання учнів і педагогічних методів їх використання потребує не пристосування існуючої методики до ІТ, а розробку нової технології навчання на основі комп'ютеризації і інформатизації навчання ІМ. На думку російського вченого В.А.Сластьоніна [REF _Ref46458452 \r \h * MERGEFORMAT 148] це можливо тільки за умови застосування оригінальної моделі підготовки самого вчителя, яка побудована на основі формування цілісної особистості вчителя.

В.А.Сластьонін припускає, що майбутнього вчителя треба навчати, зіштовхуючи його з проблемами, з якими йому доведеться зустрітися в школі . В процесі навчання майбутні педагоги повинні систематично аналізувати навчальний і науковий матеріал, відшукувати нові знання, набувати розвинені вміння і навички та використовувати їх в різних педагогічних ситуаціях.

Будуючи свою освітню систему знань, умінь і навичок, студенти повинні вміти широко використовувати в навчанні ІТ, в яких ПК виступає інструментом пізнання і ефективним засобом навчання, який дозволяє підняти навчальний процес на якісно новий сучасний рівень, який опирається на ідеї інтеграції та наукової значущості освіти [148,232].

Використання ІТ навчання в педагогічній освіті формує у майбутнього вчителя перспективну орієнтацію в умовах інформатизації суспільства, надає йому широкий арсенал сучасних методологічних підходів і технологій оволодіння знаннями в процесі побудови цілісної картини світу, серед яких системний підхід, методологія комп'ютерного моделювання та комп'ютерних експериментів, навчальних та наукових досліджень тощо [148].

Задача різностороннього застосування ІТ в навчальному процесі не зводиться до механічної насиченості уроків ПК та навчальними ПЗ. За висловлюванням В.М. Монахова, першочергове значення набувають відповідні методичні системи навчання, а також системи підготовки вчителя до використання ІТ в навчальному процесі [130]. Одна із основних проблем загальнотеоретичної підготовки студентів основ ІТ до вчительської діяльності із використанням ІТ є відсутність методичного забезпечення: спеціально розроблених навчально-методичних посібників, лабораторних практикумів, на яких студенти лінгвістичних ВНЗ мали б змогу не тільки отримувати знання з використанням ІТ, а репрезентувати результати своїх досліджень із запропонованої тематики.

В результаті дослідження та аналізу наукових робіт [227, 213,209,2,7, 114,30,31,32,40,44,53,56,61,62,223,71], ми робимо висновок, що модель використання засобів ІТ в навчанні студентів ІМ може передбачати:

- вивчення засобів ІТ для опрацювання інформації (збір, пошук, редагування, збереження), для роботи з програмними засобами (інсталяція, деінсталяція, запуск, управління та ін.);
- використання ПЗ в навчанні ІМ;
- користування каталогами та літературою в мережі Інтернет;
- використання навчальних матеріалів, опублікованих в мережі Інтернет;
- використання енциклопедій та електронних словників;
- використання пошукових засобів, довідників;
- виконання тестування та контролю знань з застосування ПЗ.

У результаті майбутній вчитель ІМ повинен навчитися:

- використовувати ПЗ (операційну систему, ПЗ загального призначення, педагогічні ПЗ) для методичного забезпечення навчально-виховного процесу навчання ІМ;
- використовувати педагогічні ПЗ для набуття знань, вмінь та навичок з ІМ учнями школи;
- проектувати навчально-виховний процес з застосуванням ПЗ та засобів мережі Інтернет;
- розробляти методичні рекомендації стосовно застосування ІТ та ПЗ в професійній діяльності;
- використовувати ресурси Інтернет для методичного забезпечення навчально-виховного процесу навчання ІМ;
- використовувати передовий педагогічний досвід використання ІТ в навчанні ІМ вчителів ІМ;
- оцінювати якість засобів ІТ та форм представлення в мережі Інтернет;
- використовувати інноваційні можливості засобів мережі Інтернет для підвищення свого професійного рівня – знань, умінь та навичок з ІМ;
- використовувати потенціал мережі Інтернет для розвитку творчих здібностей школярів;
- створювати та підготовлювати навчальні матеріалів до уроків ІМ – відеоматеріали, паперові копії, електронні документи (текстові та графічні документи, електронні таблиці, тощо).
- використовувати можливості мережі Інтернет для дистанційно-керованої та дистанційної освіти учнів на уроках ІМ.

Професійні навички роботи на ПК передбачають не просто вміння вчителя ІМ працювати з ПЗ, а вміння ефективно застосовувати його в своїй діяльності. Цей рівень потребує глибокого знання конкретних ПЗ та наявність практичного досвіду. Ефективну роботу з ПЗ відмічає висока продуктивність праці, застосування прийомів автоматизації, знання прийомів управління ПЗ та вміння застосовувати допоміжні засоби. Слід зазначити, що розвиток професійних навичок відбувається також в результаті самостійної практичної діяльності.

За висловлюванням С.Л. Рубінштейна в навчанні "найважливішою справою є виховання мислення, здатності не тільки володіти фіксованими операціями, прийомами, що включаються по заздалегідь заданих ознаках, але і самостійно розкривати нові зв'язки, відкривати нові прийоми, приходити до рішення нових задач." [159].

1.3.1 Аналіз проблем навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів

Основними задачами навчання основ ІТ студентів-майбутніх вчителів ІМ є отримання знань, умінь та навичок з метою їх застосування в навчально-виховному процесі та в науковій та творчій діяльності – підвищенню рівня інформаційної культури, компетентності. Ефективне вирішення навчальних задач можливе тільки за умови формування у майбутнього вчителя умінь та достатніх навичок роботи з апаратним і програмним забезпеченням. Майбутній учитель ІМ повинен бути готовим донести всі переваги нових ІТ у навчанні ІМ, використовувати їх навчально-виховний, розвиваючий потенціал у своїй роботі з учнями.

Нами було проведено дослідження проблем навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ та шляхів їх рішення. Першою та однією з головних проблем є великий розрив у знаннях і вміннях студентів, які прийшли на перший курс навчання [232]. Ця проблема не проявляється так чітко при вивченні інших дисциплін, як у навчанні основ ІТ. Це пояснюється тим, що студенти, які мають вдома ПК, як правило, мають вище рівень знань і умінь студентів, може більш здібних, але які не мають можливості у домашніх умовах користуватися ПК. Важливо відзначити, що на розрив у знаннях студентів впливає також базова підготовка основ ІТ, яку вони отримали під час навчання в школі. За нашими спостереженнями та в результаті аналізу наукової літератури [237,243,215,232], студентів, які приходять на перший курс навчання в ВНЗ, за рівнем знань основ ІТ можна розділити на три групи. Перша група – студенти, які закінчили школу з поглибленим вивченням основ ІТ, де, як правило, предмет вивчається з п'ятого класу, мають високий рівень знань, умінь та навичок роботи на ПК та застосування засобів ІТ в навчанні. Друга група – студенти, які закінчили школу, де основи ІТ вивчались в старших класах, показують достатній рівень знань, умінь та навичок роботи на ПК, який дозволяє застосовувати засоби операційної системи та прикладних програм в навчанні. Третя група – студенти, які закінчили школу, де заняття з ІТ проводились без ПК. Такі студенти, що прийшли на перший курс ВНЗ, не мають практичного досвіду роботи на ПК: їх треба навчати основам роботи з засобами операційної системи, прикладних програм. Багато часу у навчанні таких студентів-першокурсників іде на оволодіння ними навичками користування маніпулятором „мишка”, освоєння клавіатури, запам'ятовування послідовності дій при виконанні стандартних операцій під час роботи на ПК.

Друга проблема полягає в тому, що студенти гуманітарних спеціальностей часто відчувають страх перед роботою з технікою – острах

натиснути „не ту кнопку”, запустити „не ту програму”; виникнення нестандартних ситуацій, зв'язаних зі збоєм у роботі ПК, або з власними неправильними діями, сковає таких студентів, з'являється страх, який часто відчують новачки, уперше сівши за ПК [232]. На відміну від них, навіть ті студенти, які натренувалися роботі на ПК на комп'ютерних іграх, часто набувають практичного досвіду та не мають почуття страху. Важливо відзначити, що студентів, які мають досвід роботи на ПК, не потрібно учити як правильно користуватися „мишкою” та знайомити з розташуванням символів на клавіатурі, – що значно полегшує роботу викладача.

Третю проблему спеціалісти вбачають у тому, що при вивченні основ ІТ, за їх спостереженнями „найбільш повно виявляються творчі здібності учнів і студентів, чого, значною мірою позбавлені такі класичні предмети, як математика, фізика й ін. Це ще одна причина розриву в знаннях і уміннях студентів. „Ті студенти, які відчули смак до творчості, намагаються одержати доступ до ПК і у позаурочний час і йдуть у своєму творчому пориві далеко попереду від користувачів, які „відбувають свій термін” на заняттях у ВНЗ” [232] (Рис.1.8).

Зрозуміло, що однією з причин прояву вказаних проблем є оснащення оргтехнікою та ПЗ школи. Як зауважує В.Ю. Мікрюков „за рівнем оснащення оргтехнікою школи розбиті на два полюси: від суперсучасних ЕОМ типу Pentium IV до БК001.... А від рівня технічної оснащеності школи прямо залежить програма навчання учнів” [233].

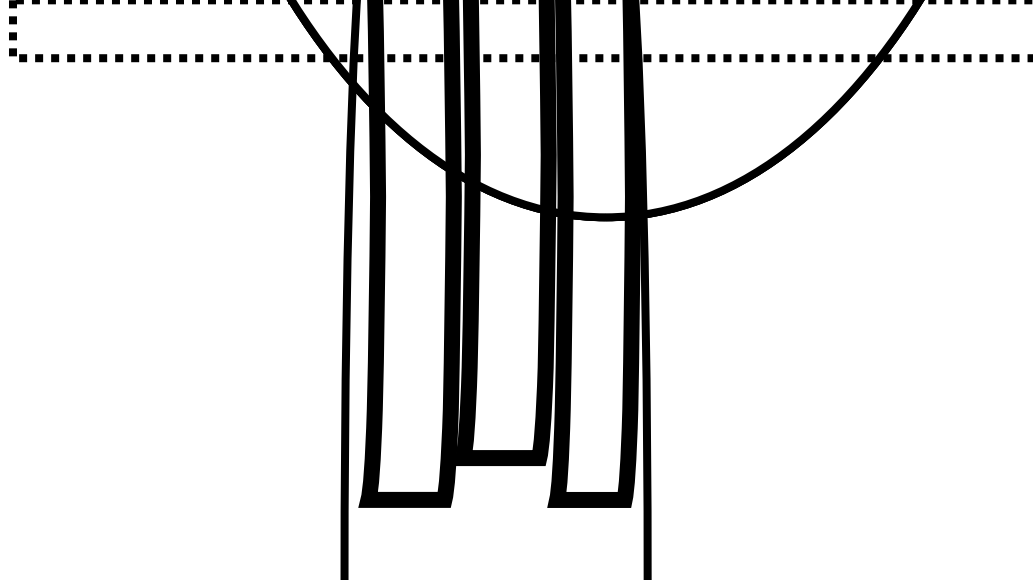

Рис. 1.8 Проблеми навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ

Важливо відзначити, що першокурсники, які одержали навички роботи на ПК, у школі або домашніх умовах, безумовно, теж мають потребу в поглибленні й удосконаленні своїх знань, умінь та навичок. Досвід показує, що їх знання часто носять уривчастий несистемний характер. Важливо визначити глибину їх знань у тому або іншому питанні (тієї або іншої інформаційної технології) для того, щоб скоригувати програму їх подальшого навчання.

Дослідження рівня знань основ ІТ студентів, що прийшли на перший курс навчання факультетів іноземної мови та літератури КНЛУ, підтверджують сформульовані припущення (Табл.1.2) (Табл.1.3). Було проведено аналіз у 101, 112, 104, 118 та 109 групах факультету англійської мови та літератури, в 101-106 групах факультету німецької мови та літератури та визначено рівень початкової підготовки як високий, середній, невеликий та нульовий (відсутній). Результати роботи представлено на Рис. 1.9 та Рис. 1.10. Як видно, найбільше на перший курс прийшло студентів, які мають низький досвід роботи з засобами ІТ, на другому місці – студенти з середнім рівнем підготовки, третє місце – студенти що не мають досвіду роботи та на останньому місці – студенти з високим рівнем підготовки.

У результаті такого розриву в знаннях і уміннях студентів стає практично неможливим працювати за стандартними методиками та програмами навчання основ ІТ лінгвістичному ВНЗ [232].

Викладач основ ІТ в лінгвістичних ВНЗ має досить різну за своєю підготовкою аудиторію, тому перед ним стоїть завдання скоригувати програму навчання відносно кожної особистості, особливостей характеру кожного студента та його відношення до навчання та до вивчення ІТ. Викладач основ ІТ в ВНЗ повинен володіти методикою навчання, яка б враховувала особистісні характеристики студентів, ступінь їх підготовки, швидкість сприйняття інформації, відношення до технічних засобів навчання, розвиток творчих здібностей кожної особистості та була в своїй організації гнучкою і динамічною, мала здатність до змін.

Таблиця. 1.2.

Початкова підготовка з основ ІТ студентів першого курсу факультету англійської мови.

№ п/п	Номер групи (факультет)	К-сть студентів у групі	Розподіл студентів за рівнем початкової підготовки			
			високий	середній	низький	відсутній
1.	101 англ.	12	2	3	5	2
2.	109 англ.	9	0	1	5	4
	104 англ.	11	2	5	1	3

3.						
4.	118 англ.	14	2	4	6	2
5.	112 англ.	10	1	2	5	2

Рис. 1.9. Порівняльна діаграма рівня початкової підготовки студентів першого курсу факультету англійської мови.

Таблиця. 1.3.
Початкова підготовка з основ ІТ студентів першого курсу факультету німецької мови.

№ п/п	Номер групи (фак-т. нім.)	К-сть студентів у групі	Розподіл студентів за рівнем початкової підготовки			
			високий	середній	низький	відсутній
1.	101	12	1	7	2	2
2.	102	13	2	5	4	2
3.	103	13	2	7	2	2

4.	104	12	1	5	3	3
5.	105	12	1	6	1	4
6.	106	12	1	6	2	3

Рис. 1.10. Порівняльна діаграма рівня початкової підготовки студентів першого курсу факультету німецької мови.

Висновки до Розділу I

Ефективність використання засобів ІТ визначається наявністю та доступністю навчальних ПЗ, МПЗ та засобів інформаційно-комунікаційних пошукових технологій, впроваджуваних у навчальний процес. Цьому сприяє комп'ютеризація шкіл та набуття вчителями ІМ сучасного рівня комп'ютерної грамотності. Вчитель іноземної мови повинен уміти оперативно, своєчасно реагувати на зміни у напрямках розвитку системи освіти взагалі та в методиках навчання іноземної мови зокрема. Це значно підвищує ефективність навчально-виховного процесу, засвоєння учнями навчального матеріалу, розвиває їхні розумові та творчі здібності, підвищує зацікавленість у навчанні, активність у опануванні знаннями.

Використання засобів ІТ у професійній діяльності вчителя іноземних мов дозволяє вдосконалити та організаційні форми та методи навчально-виховного процесу, скоригувати зміст навчання, забезпечити високий науковий і методичний рівень навчання, індивідуальний підхід у навчанні, підвищити ефективність подання нового навчального матеріалу за рахунок використання багатомодальних навчальних впливів. Таким чином, впровадження ІТ у навчально-виховний процес дає можливість поліпшити результати навчання іноземних мов у ЗНЗ.

Дослідження показали, що рівень сформованості знань, умінь та навичок з основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ – майбутніх вчителів іноземних мов певною мірою не відповідає вимогам сьогодення. Однією з причин є те, що при застосуванні традиційної системи навчально-виховний процес навчання основ ІТ орієнтувався на створення однакових умов навчання для всіх студентів. Технологія навчального процесу при цьому ґрунтувалася на основі педагогічного керування, формування, корекції розвитку особистості без достатнього врахування й використання суб'єктивного досвіду самого студента як активного творця власного розвитку (самоосвіти, самовиховання).

Результати аналізу наявного рівня компетентності у галузі ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ вказують на необхідність поглиблення фундаментальної підготовки майбутніх вчителів, формування вміння практичного використання сучасних програмних засобів у майбутній професійній діяльності вчителя, застосування сучасного прикладного програмного забезпечення. Це зумовило актуальність нашого дослідження, вказуючи на наявність проблеми підвищення ефективності навчання основ ІТ у лінгвістичних ВНЗ, проблеми розробки і застосування науково-обґрунтованої системи навчання, яка б передбачала принцип індивідуалізації навчання, розвивала особистісні фахово-орієнтовані якості студента та була спрямована не тільки на оволодіння кожним студентом певною сумою знань, умінь та навичок, але, що значно важливіше – на розвиток пізнавальної діяльності студента.

Система навчання повинна враховувати здатності та потреби майбутнього вчителя як особистості. Важливо, щоб студенти мали можливість розвивати свої природні задатки й здібності. Тобто, як стверджують фахівці [205], методична система навчання основ ІТ майбутнього вчителя ІМ повинна бути особистісно орієнтованою, тобто диференційованою з урахуванням

якостей особистості.

Таким чином виявлено необхідність вирішення економічно й соціально важливої проблеми – підготовки вчителів ІМ, здатних ефективно використовувати інформаційний потенціал суспільства, як уже наявний, так і той, що формується, ефективно використовувати сучасні засоби ІКТ у процесі навчання ІМ та для підвищення свого професійного рівня. Важливо, щоб навчання основ ІТ у лінгвістичних ВНЗ орієнтувалось на концепцію розвитку особистості студента. Така спрямованість ґрунтується на принципах гуманізації, індивідуалізації та демократизації освіти. Однією з сучасних концепцій навчання, яке базується на такій організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів та викладачів, за якої створені сприятливі умови для розвитку у студентів здатностей до самоосвіти, самовизначення, самостійності та самореалізації є особистісно орієнтоване навчання.

РОЗДІЛ 2

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ОСНОВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ СТУДЕНТІВ ЛІНГВІСТИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В нашому дослідженні пропонується особистісно орієнтована система навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ, що ґрунтується на використанні форм та методів навчання, які дозволяють ефективно використовувати індивідуальні особливості кожного суб'єкту навчання [155]. Розроблена система відрізняється від систем і технологій, розроблених раніше і описаних у [187,45,14,17], тим, що передбачає:

- інтенсивне застосування засобів і методів ІТ як у якості об'єктів вивчення, так і у якості елементів технологій навчання;
- органічне поєднання індивідуальних і групових форм навчальної діяльності студентів;
- використання елементів ІТ для забезпечення підтримки діяльності викладача.

Як уже вказувалось (стор.5), метою навчання основ ІТ студентів – майбутніх вчителів ІМ є отримання ними знань, умінь та формування навичок, які дозволяють свідомо використовувати ПК для вирішення різноманітних професійних задач. По-перше, застосування набутих знань, умінь і навичок можливе при використанні сучасних засобів діяльності та прогресивних технологій в науковій та творчій діяльності, роботі з документами, підготовці методичних матеріалів та засобів унаочнення, з метою пошуку та опрацювання інформації. Таким чином, навчання основ ІТ має сприяти підвищенню рівня інформаційної культури вчителя, його компетентності. По-друге, навчання майбутніх вчителів ІМ основ ІТ з метою надання їм знань умінь та формування навичок використання ефективних сучасних засобів навчання. У поєднанні з традиційними це забезпечить суттєве підвищення ефективності навчального процесу.

2.1 Наукові засади особистісно орієнтованої системи навчання основ інформаційних технологій майбутнього вчителя іноземних мов

Створення системи підготовки фахівців, яка відповідно до здібностей кожної особи має задовольняти її потреби у здобутті відповідного рівня освіти – основна задача, яка стоїть перед вищою школою.

Перед викладачем у процесі навчання основ ІТ майбутніх вчителів ІМ стоїть завдання – організувати процес навчання таким чином, щоб він являв собою систему функцій, адекватних структурі особистості і, одночасно із засвоєнням знань і умінь, впливав на формування особистості в цілому.

Застосування особистісно орієнтованої системи підготовки майбутніх вчителів ІМ передбачає використання сучасних педагогічних технологій навчання, які мають на меті (на всіх етапах навчання) не безпосереднє накопичування знань та умінь, а постійне збагачування досвідом творчості; формування механізмів самоорганізації та самореалізації особистості. Прогресивні системи методів, засобів і форм навчання, які розроблено останнім

часом, в цілому орієнтовані на розвиток особистості [87].

Поняття "технологія навчання" Л.Г. Семушіна пропонує відрізнити від термінів "педагогічна технологія", "освітня технологія", "технологія виховання" [239]. Фахівець робить визначення, що „технологія навчання – це спосіб реалізації змісту навчання, передбаченого навчальними програмами, яка представляє собою цілісну систему форм, методів і засобів навчання, що забезпечує найбільш ефективно досягнення поставлених цілей”. За твердженням відомих педагогів В.М. Галузинського та М.Б. Євтуха “ у найближчому майбутньому, поряд з традиційною педагогікою, технологічний процес у цій науці допоможе вдосконалювати підготовку спеціалістів...., що робиться і зараз, але не з тією ефективністю ніж потрібно” [36]. З огляду на визначення методологічних аспектів даного дослідження можна виділити концепцію гнучких технологій навчання, принципів положення яких обґрунтовані у роботах А.М. Алексюка [4], М.Б. Євтуха [36], О.С. Гохберг [42], О.В Євдокимова [60], В.І. Ключко [92], В.А. Михайловського [127], Ю.І. Машбиця [143], М.В. Буланової-Топоркової [147]. Технологію навчання можна розглядати як систему “засобів, використовуються у навчанні, і способів їх застосування” [39], що технологія навчання як певна галузь знань є “проміжна ланка між теорією і практикою навчання, має бути гнучкою та динамічною” [138], і, як стверджують науковці, має “забезпечувати режим найбільшого сприяння для реалізації індивідуальних інтересів, можливостей і здібностей студентів” [143].

Л.В. Леонт'єв дає поняття системі: ”Поняття система передбачає наявність множини елементів із відношеннями і зв'язками між ними, що утворюють певну цілісність [111]:

- система є цілісною сукупністю взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів;
- характерна властивість системи – її ієрархічна будова, пов'язана з потенційною подільністю на множини, об'єднання тощо;
- цілком визначене місце системи певних елементів щодо інших системних угруповань у межах загального масиву елементів певного типу та ін. [111,109, 178].

Таким чином, розглядаючи технологію навчання як систему, враховуємо, що при розробці будь-якої системи навчання в її основу повинні бути покладені вимоги, які б враховували специфічну мету функціонування даної системи, цілі навчального процесу та цілі виховного процесу. Тільки за такої умови певна система не є самоціллю, а виступає дидактичним засобом, що органічно входить в процес навчання. Можна стверджувати, що вибір чи розробка технології навчання основ ІТ здійснюється викладачем та ґрунтується на основі його особистих педагогічних переконань з урахуванням індивідуального стилю педагогічної діяльності. Однак технології навчання, як деякі дидактичні системи, що віддають перевагу тим чи іншим формам, методам і засобам, можуть виступати і як самостійні педагогічні категорії, зв'язані з реалізацією тих чи інших пріоритетних цілей освітнього процесу.

Одним із найважливіших завдань у навчально-виховному процесі ВНЗ є забезпечення умов для розвитку особистості кожного студента з врахуванням його індивідуальних особливостей. У різних студентів, як у різних особистостей є різні природні задатки, але вони є тільки можливістю, і тільки в діяльності вони можуть перетворитися в хист, можуть бути розвинуті [68]. Характеристики особистості в процесі пізнавальної діяльності не тільки виявляються, але і формуються. Зрозуміло, що за однакових умов темпи розвитку різних студентів будуть відрізнятися, але, якщо викладач знайде відповідні засоби і методи навчання, їх просування неодмінно наступить.

Науковці пропонують розглядати особистісно орієнтовану технологію як один з різновидів розвиваючого навчання. Відповідно до тверджень В.В. Давидова, розвиваючим може вважатися таке навчання, яке будується на основі діяльності, яка є провідною для конкретного вікового періоду. Специфіка особистісно орієнтованого навчання, на відміну від інших концепцій розвиваючого навчання, полягає в орієнтації на розвиток суб'єктивності, на запуск механізмів саморозвитку в залежності від віку особи, що навчається. Інші концепції визначають головним інтелектуальний розвиток, а суб'єктивність для них являється свого роду побічним продуктом і умовою розвиваючого навчання.

У проектуванні особистісно орієнтованого навчання науковцями, які його розробляють і досліджують як напрямок в педагогічній науці і практиці, також немає однорідності та єдності у визначенні співвідношення розвитку суб'єктивності і саморозвитку студента. Науковцям удалося виділити щонайменше три позиції в особистісно орієнтованому підході до навчання.

1. І.С. Якіманська розглядає студента як суб'єкт пізнання і пропонує будувати навчання на основі його пізнавального досвіду, його здібностей і інтересів, надавати студенту можливість реалізувати себе в пізнанні, у навчальній діяльності й у навчальній поведінці. Для цього необхідно навчити студента способам мислення та навчальної діяльності, забезпечуючи тим самим його інтелектуальний розвиток [199].

2. В.В. Серіков розглядає студента як суб'єкт життєдіяльності та пропонує будувати навчання на основі його життєвого досвіду (не тільки досвіду пізнання, але і спілкування, продуктивної діяльності, творчості і т.п.) таким чином, щоб студент міг стати не тільки суб'єктом своєї навчальної діяльності, але і усього свого життя – теперішнього і майбутнього. Для цього необхідно, розвиваючи здатність до діяльності, забезпечити інтелектуальний розвиток, особистісний ріст, креативність, критичність, творчість, здатність до самовизначення, саморозвитку та ін.[167].

3. Е.В. Бондаревська у своїх твердженнях близька до другої позиції в широкому розумінні суб'єктивності студента, але, по-перше, бачить можливості розвитку суб'єктивності не тільки в навчанні, але й у особистісно орієнтованому цілісному педагогічному процесі; по-друге, наполягає не тільки на врахуванні специфіки конкретних вікових періодів, але і розумінні того, що студент розвивається не тільки як суб'єкт пізнання, суб'єкт життєдіяльності, але і як суб'єкт культури - її носій, користувач, творець [REF _Ref52168367 \r \h *

MERGEFORMAT 29].

На думку спеціалістів третя позиція найбільш повно і гармонійно відображає ідеї особистісно орієнтованої освіти цілісної людської особистості. Третя позиція не перекреслює, а містить у собі і розвиває ідеї, які є основою перших двох. Названі позиції можна розглядати як етапи розвитку ідеї особистісно орієнтованого навчання.

Отже, особистісно орієнтоване навчання ставить перед педагогами завдання забезпечити:

1. Особистісне зростання, розвиток суб'єкту, саморозвиток студента;
2. Інтелектуальний розвиток студента.
3. Дотримання принципу природовідповідності (у навчанні та вихованні слід враховувати природні, вікові та психологічні особливості тих, хто навчається).

Найважливішими для особистісно орієнтованого навчання є наступне: [240] (Рис. 2.1):

Рис. 2.1 Основи особистісно орієнтованого навчання

- Особистісно орієнтоване навчання забезпечує розвиток і саморозвиток особистості студента, виходячи з виявлення його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання і предметної діяльності.

- Навчально-виховний процес при застосуванні особистісно орієнтованого навчання надає кожному студенту, опираючись на його здібності, схильності та суб'єктний досвід, можливість реалізувати себе в пізнанні, навчальній діяльності, поведінці.

- Навченість і освіченість не тотожні за своєю природою та результатами.

Навченість, яка трактується як результат оволодіння знаннями, уміннями і навичками, забезпечує соціальну і професійну адаптацію в суспільстві.

Освіченість формує індивідуальне сприйняття світу, широке використання суб'єктного досвіду задля інтерпретації й оцінки фактів, явищ навколишнього світу на основі особистісно значимих цінностей і внутрішніх установок.

Особистісно орієнтоване навчання будується на принципі варіативності, тобто визнанні розмаїтості змісту та форм навчального процесу, вибір яких здійснюється викладачем з урахуванням мети розвитку кожної особи. Значимими стають ті складові, котрі розвивають індивідуальність студента, створюють всі умови для його саморозвитку, самовираження.

Важливо підкреслити, що цілісна теоретична концепція особистісно орієнтованого навчання тільки в тому випадку може адекватно відобразити сутність проблем, які охоплюються нею, якщо при її побудові буде здійснений синтез найважливіших психологічних і дидактичних закономірностей, які відносяться до організації навчально виховного процесу у специфічних умовах навчання основ ІТ. Одним із ефективних підходів до дослідження складної проблеми навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ, на наш погляд є формування системи навчально-виховних впливів з урахуванням кінцевих установок освіти, які визначені суспільною стратегічною орієнтацією на формування всебічно розвиненої особистості [86].

Психологічний аспект проблеми особистісно орієнтованого навчання пов'язаний, насамперед, з поглибленим аналізом діяльності як основного механізму досягнення викладачем і студентом тієї чи іншої конкретної навчальної мети тобто з проявом діяльнісного підходу в рішенні ряду навчальних задач. Дидактичний аспект передбачає виявлення та використання загальних закономірностей навчально-виховного процесу з урахуванням специфічних умов навчання основ ІТ та навчання з застосуванням ІТ.

В роботах вчених Л.С. Виготського [33], С.Л. Рубінштейна [159], А.Н. Леонтьєва [111], П.Я. Гальперіна [37], Н.Ф. Талізної [182] достатньо глибоко розкрита сутність діяльнісного підходу. Для реалізації такого підходу необхідно створити умови, які б активізували навчально-пізнавальну та розумову діяльність студентів, стимулювали творчий пошук, розвиток мислення, формування умінь і навичок у розв'язанні навчальних задач, допомагали б у науково-дослідній роботі. На нашу думку, використання нової організації навчально-виховного процесу та методики навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ має стати умовою для ініціювання та

забезпечення діяльності. При цьому процес засвоєння теоретичних і практичних знань буде значно інтенсифікований у порівнянні з традиційним.

За висловлюванням С.Л. Рубінштейна: "Найважливішою справою є виховання мислення, здатності не тільки володіти фіксованими операціями, прийомами, що включаються за задалегідь заданими ознаками, але і розкривати нові зв'язки, відкривати нові прийоми, приходити до рішення нових задач" [159].

Для визначення методологічних аспектів нашого дослідження необхідно проаналізувати педагогічні ідеї, закономірності та принципи, які виступають як методологічні категорії педагогіки вищої школи та забезпечують впровадження новацій у змісті, формах та методах навчання. За висновками вчених "як і будь-яка наука, педагогіка має свої закони, з яких випливають свої закономірності, принципи" [35]. Поняття закономірності в педагогіці, особливо в дидактиці, має характер застосування закону за конкретних обставин, у приведенні форми закону у відповідності до конкретного застосування. Дидактичні закономірності нерідко виступають як міри здійснення законів педагогіки та являють методологічні основи розвитку педагогіки вищої школи. У М.Б. Євтуха [36] вказано, що висловлюванням учених "закономірностями процесу навчання, як визнано дидактикою, є такі прояви закону, що постають невід'ємними, істотними зв'язками, але меншого, локального масштабу, ніж загальний об'єктивний закон":

- процес навчання зумовлений потребами суспільства;
- процес навчання є провідною частиною складного навчально-виховного комплексу;
- процес навчання залежить від особистісних можливостей студентів.

Дидактичні закономірності можуть забезпечити ефективне навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ, за умови дотримання основних дидактичних принципів, які, "... представляють основні, докорінні правила, вимоги і незаперечні закони процесу навчання" [36]. Таким чином, не відкидаючи специфіку навчання основ ІТ, ми вважаємо, що навчально-виховний процес, який досліджується, підлягає тій самій системі дидактичних принципів, що і навчання за іншими напрямками, але при умові, що система таких принципів і зміст кожного з них скориговані на основі сучасних психолого-педагогічних уявлень. Прийнято виділяти такі основні принципи:

- Принцип системності й послідовності. На думку вчених, він може стати нормою для викладачів – "... їх завдання так подати матеріал, щоб у ньому відчувалася певна, ґрунтовна система знань, умінь і навичок..." [35].
- Принцип дохідливості у викладанні, що передбачає володіння викладачем такими методичними прийомами удосконалення викладання, які б надавали можливість студентам різного рівня розумового розвитку та особливостей сприйняття інформації, зрозуміти та засвоїти матеріал. За цим принципом, за рекомендаціями А.М. Алексюка [4], необхідно здійснювати відбір змісту навчально-виховного матеріалу так, щоб незалежно від особистісних характеристик студента, знання були ним успішно засвоєні з урахуванням вимог, визначених програмами. Враховуючи при цьому, що "... під поняттям

“зміст освіти” розуміється сукупність тих знань, умінь і навичок, які входять в освіту.... Варіанти змісту освіти – навчальні плани, програми, підручники тощо “ – В.М. Галузинський, М.Б. Євтух [REF _Ref14508349 \r \h * MERGEFORMAT 36, REF _Ref14453853 \r \h * MERGEFORMAT 35]. На думку науковців та практиків вищої школи актуальним стає визначення для кожної дисципліни не лише загальних програмних вимог до знань, вмінь та навичок студентів, а й розподілу таких вимог за різними рівнями складності [104,164].

·Принцип науковості процесу навчання, який полягає в такому доборі матеріалу, який би “... відповідав специфіці його розділів і тем, достатньою мірою висвітлював би її сучасні досягнення” [35]. Особливо слід наголосити на тому, що спрощення, які неминучі у процесі адаптування навчального матеріалу, безумовного необхідного для дотримання принципу доступності, не повинні суперечити науковості знань.

·Принцип міцності знань, професійних умінь і навичок “... полягає в об’єктивності та справедливості... оцінок..” [35], що уособлює систему виявлення їх результатів на кожному етапі навчання. Деякі вчені пропонують віддавати перевагу використанню поточного рейтингового та підсумкового контролю знань студентів. За висловлюванням учених: “Рейтингова система дозволяє “... істотно підвищити рівень та ефективність засвоєння знань студентами” [104,172], стимулює діяльність, спонукаючи студента вирішувати як можна більш складні задачі, дозволяючи йому, тим самим, реалізовувати свої творчі можливості.

·Принцип активності, свідомості та самостійності навчання – “... вимагає перегляду структури навчальних занять із метою зменшення лекційного навантаження, розробки такої системи для практичних завдань, що передбачали б перенесення акценту на самостійну роботу у процесі здобуття знань” [176]. Оскільки перед викладачем стоїть завдання перетворити студента з пасивного об’єкта навчання на його активний суб’єкт, завдання активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів відповідає вимогам одного з основних принципів дидактики. На думку спеціалістів “активність... виявляється в прагненні відповідати на запитання викладача,..., ретельніше впорюватися з проблемними задачами, алгоритмами, розв’язувати складні завдання, шукати джерела для рефератів, своєчасно здавати завдання, задані на тривалий період, – все це є показником свідомості у навчальному процесі, яка, в свою чергу є чинником активності” [239]. Зрозуміло, що активність і свідомість залежить від особистісних характеристик студента, його індивідуальних здібностей та уподобань. Глибина засвоєння предметів, вибірковість студента щодо окремих предметів, спроби заглибитись у надпрограмний матеріал свідчать про високий рівень активності й свідомості студента. Це вимагає перегляду структури та змісту навчально-виховного процесу, навчального матеріалу, що призведе до розробки певної системи проведення занять, певної методики та способів реалізації такої методики, в яких було б передбачено перенесення акценту на самостійну роботу студентів. Звідси витікає, такий підхід до проведення занять основ ІТ у лінгвістичних

ВНЗ має активізувати пізнавальну діяльність студента, стимулювати формування навичок самостійної роботи, за таких умов “викладач виступає не лише інформатором, а є, перш за все, організатором, консультантом, екзаменатором” [104].

·Принцип наочності в навчальному процесі, який являється похідною від принципу доступності. За висловлюванням науковців, “... чим більш насиченим буде унаочнення уроку, тим доступнішим буде пояснення нової теми” [REF _Ref14453853 \r \h * MERGEFORMAT 35].

·Принцип урахування індивідуальних особливостей, на думку А.М. Алексюка [4], передбачає наявність у студентів різного темпу просування у навчанні, різного рівня сформованості знань, умінь та інтелектуальних навичок.

Орієнтація у навчально-виховному процесі на особистість студента, ступінь його творчого стану, його внутрішню позицію вказує на ідею “... визнання особистості як головного фактора, на який повинен орієнтуватися весь процес його навчання, виховання та розвитку” [36,12].

Науковці визначають загальні види людської діяльності: трудова, навчальна, пізнавальна та творча [75,110,99], серед яких розглянемо саме ті, які, на нашу думку, найбільш ефективно сприяють розвитку особистості студента у процесі вивчення ним основ ІТ в лінгвістичному ВНЗ, тобто мають особистісно орієнтоване спрямування, що впливає на підвищення активності студента та його розвитку: трудова, навчальна, пізнавальна, творча. Теорія діяльності є основою для розуміння діяльнісного підходу та його застосування в ВНЗ. В.М. Галузинський та М.Б. Євтух пропонують “визначити терміном “підхід”” таку сукупність організаційно-педагогічних, психолого-педагогічних впливів на студента, завдяки специфічності яких забезпечується ефективність його успішного навчання, виховання та розвитку, а в цілому – підготовка його як сучасного фахівця та громадянина [36,35]”. За цим підходом пропонується у різноманітних видах діяльності встановити головні пріоритети, враховуючи при цьому наявність різних рівнів одного і того ж виду діяльності. “Навчання через діяльність, як добре продуману та організовану сукупність дій, складається як основа системи та структури... процесу [REF _Ref14712505 \r \h * MERGEFORMAT 75]”.

2.2 Діяльність як основа навчання основ ІТ студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів

В основі наукового проектування засвоєння знань лежать теорії навчання, які часто мають суттєві відмінності. Однією з таких теорій є теорія біхевіоризму, де провідною була думка про те, що зміни у свідомості та фізичному розвитку людини відбуваються внаслідок змін, які відбуваються навкруги. Інший підхід уособлює теорія натуралізму, за якою стверджується, що виховна діяльність не викликає змін особистості, а тільки створює умови для вияву природних здібностей [REF _Ref45341209 \r \h * MERGEFORMAT 68].

Їм протистоять теорії, які базуються на концепціях навчально-пізнавальної діяльності. Як приклад можна назвати теорію когнівітизму. Головний принцип цієї концепції полягає в тому, що всі зміни, які відбуваються під впливом навчання у тих, кого навчають, залежать від їхньої особистої активності. Сучасна педагогічна наука розв'язує завдання навчально-виховного процесу на основі кількох концептуальних підходів:

- Асоціативно-рефлекторна теорія, яка базується на основних закономірностях умовно-рефлекторної діяльності мозку людини (відкриття І.П. Павлова, І.М. Сеченова). Ця теорія обґрунтовує необхідність повторення як умови утворення та закріплення асоціацій. Вона розроблена та обґрунтована С.Л. Рубінштейном [159], В.А. Крутецьким [102], Н.А. Менчинською [26]. Характерною рисою асоціативно-рефлекторної теорії навчання є особлива увага до розумового розвитку, активізації пізнавальної діяльності та формування самостійності та творчого мислення учнів. Слабкою стороною цієї теорії є неспроможність пояснити деякі сторони навчального процесу, наприклад системний підхід до структурування навчально-пізнавальної діяльності.

- Теорія поетапного формування розумових дій, яка базується на гіпотезі про принципово спільну будову зовнішньої і внутрішньої діяльності людини [REF _Ref45341209 \r \h * MERGEFORMAT 68]. Дослідження П.Я. Гальперіна [37], А.Н. Леонтьєва [111], Д.Б. Ельконіна [195] привели до поняття психічної діяльності як перетворення зовнішньої, практичної. На думку Л.С. Виготського [REF _Ref51946398 \r \h * MERGEFORMAT 33], ефективність формування розумових дій забезпечується повнотою орієнтування тих, хто навчається, і надання навчанню цілеспрямованості і послідовності. За цією теорією мета навчання (формування системи знань, навичок, вмінь) закладається в схему орієнтувальної основи дії, тому учень не може не прийти до такого результату, якого від нього чекає вчитель. Це сприяє запобіганню помилок, зменшується кількість однотипних завдань при формуванні вмінь та навичок. Основним пунктом цієї теорії є діяльність, яка, проходячи кілька етапів, перетворюється на абстрактні знання, що в свою чергу є вирішальним фактором формування особистості [39].

Взаємозв'язок розумових та зовнішньо-практичних дій теоретично та експериментально доведено положеннями теорії поетапного формування розумових дій П.Я. Гальперіна. На думку вченого, нова розумова дія, наприклад: уявлення, розуміння, мислення, настає після відповідної зовнішньої діяльності. У діяльності, яку виконують студенти, П.Я. Гальперін виділяє три напрямки [38]:

- орієнтувальний;
- виконавчий;
- контрольний.

Орієнтувальна частина не є діяльністю, а є системою вказівок як необхідно виконувати певні дії. Орієнтувальна частина – це дійсні ознаки та властивості об'єктів, які враховуються у дії, на які свідомо або несвідомо орієнтується учень, який проводить дію з об'єктом. Тому рівень дії залежить

від орієнтувальної основи. Виконавча частина діяльності зводиться до виконання послідовності кроків для перетворення об'єкта діяльності. Контрольна частина потребує від студентів спостереження за ходом діяльності, і при виявленні відхилення результатів діяльності від зразка – проводити відповідне коригування орієнтувальної та виконавчої частин діяльності [38].

Теорія поетапного формування розумових дій узгоджується з діяльністним підходом до розвитку особистості, основна ідея якого полягає в тому, що людина уявляє властивості і зв'язки реальних об'єктів в процесі різних видів діяльності: предметної, розумової, індивідуальної колективної та ін., головну роль у психічному розвитку людини відіграє навчальна діяльність. Навчальна діяльність – це діяльність, змістом якої є оволодіння узагальненими способами дій з науковими поняттями [REF _Ref45341209 \r \h * MERGEFORMAT 68].

У своїх наукових дослідженнях відомий психолог Д.Б. Ельконін [195] описав загальну структуру навчальної діяльності та визначив її компоненти:

1. Навчальна задача, яка за своїм змістом припускає засвоєння способу дії.
2. Навчальні дії, виконуючи які студенти формують образ дії та протягом виконання яких відбувається початкове відтворення зразка.
3. Дії контролю, зміст яких полягає у співставленні відтвореної студентом дії та її результатів з її зразком.
4. Дія оцінки ступеню засвоєння тих змін, які відбуваються в самому суб'єкті. За допомогою оцінки студент визначає, чи дійсно розв'язана навчальна задача.

В результаті навчання студент отримує здатність до певної, наперед спроектованої діяльності. Тому під рівнем засвоєння розуміють здатність студента виконувати деякі цілеспрямовані дії для розв'язування задач, які пов'язані з використанням об'єкта навчання [68].

П.Я. Гальперін [39], Н.Ф. Талізін [182] не тільки звертали увагу на сам процес засвоєння дій студентами, але й запропонували деякі характеристики сформованої розумової дії. Під засвоєнням вони розуміють процес, при якому дії, уявлення, поняття предметної дійсності із стану завдання перетворюються у знання і вміння студента.

В своїх наукових дослідженнях В.П. Беспалько виділив кілька рівнів можливої діяльності щодо розв'язання дидактичних задач [20]:

- 1-й рівень – „ознайомлення”, акт наочно-діючого мислення, характеризується тим, що студент вміє тільки впізнавати та розрізняти об'єкти серед інших подібних об'єктів;
- 2-й рівень – знань-копій, акт вербального мислення, репродуктивна діяльність, характеризується діями відтворення інформації про об'єкт вивчення, про його властивості на рівні пам'яті або розуміння;
- 3-й рівень – знань-умінь, акт діяльності на рівні вміння; характеризується певним ступенем оволодіння вміннями застосовувати засвоєну інформацію у практичній сфері та для отримання нової інформації;
- 4-й рівень – рівень знань-трансформацій, акт переходу до пошукової діяльності, формування творчого мислення, характеризується таким рівнем оволодіння

інформацією, за якого студент отримує здатність проектування знань на нові об'єкти та ситуації.

Такі рівні відображають природний процес формування поведінки людини та характеризують послідовність оволодіння і можливості засвоєння змісту предмету. За твердженням В.П. Беспалько [20], вони можуть бути індикаторами якості засвоєння знань. Слід враховувати різні рівні діяльності при плануванні пізнавальної діяльності студентів для оволодіння студентами певною інформацією або при доборі навчальних задач. Через діяльність, яку виконує студент на основі отриманої інформації, можна визначити засвоєння як факт.

Основним пунктом теорії поетапного формування розумових дій є діяльність, яка, проходячи кілька етапів, перетворюється на абстрактне знання, що в свою чергу є вирішальним фактором формування особистості.

2.3 Складові навчально-виховного процесу особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ

Виходячи з теорії поетапного формування знань, послідовне і обґрунтоване розв'язування питання про структурні одиниці навчального предмету, запропонувала Н.Ф. Тализіна. На її думку, найбільш раціональним є такий підхід до побудови змісту навчального предмета [182]:

1. Виділяються об'єкти засвоєння.
2. Вказується метод, засвоєння якого на деяких певних явищах даної галузі забезпечить студентам подальшу самостійну орієнтацію в усіх інших явищах.
3. Самостійні об'єкти засвоєння включають до системи пізнавальних дій.
4. Виділяється система логічних прийомів розумової діяльності.
5. Послідовність вивчення матеріалу визначається з логіки предмету та з логіки формування пізнавальних дій студентів.

Під прийомом розумової діяльності психолог Е.Н Кабанова-Меллер пояснює спосіб дії, який має два компоненти [73] :

- знання того, як треба діяти при виконанні завдання,
- уміння користуватися цим знанням, тобто володіння способом.

Тобто прийом розумової діяльності – це сукупність логічних операцій, які спрямовані на виконання завдань певного класу. В.Ф. Паламарчук у своїх дослідженнях [144] наголошує на тому, що головним показником засвоєння прийомів розумової діяльності є уміння ними користуватися в новій обстановці. Він пропонує систему прийомів розумової діяльності, яка зображена на Рис. 2.2.

Автор наголошує, що у процесі навчання цих прийомів слід враховувати етапи їх формування (Рис.2.3.). Ці етапи обумовлені основними закономірностями процесу навчання і структурою пізнавальної діяльності. Особистісно орієнтована система навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ передбачає структуру пізнавальної діяльності, яка містить складові, суттєві для цієї системи (Рис. 2.4).

Рис.2.2. Система прийомів розумової діяльності.

Рис.2.3. Послідовність формування знань особистості.

Рис. 2.4. Структура пізнавальної діяльності суб'єкту навчання (показано складові, суттєві для особистісно орієнтованої системи).

2.3.1 Аналіз змісту, форм та методів особистісно орієнтованої системи навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів

Проблема особистісно орієнтованого навчання знайшла відображення в сучасній літературі як науково-теоретичного, так і дослідно-практичного характеру. І.С. Якіманська дає таке тлумачення: "Особистісно орієнтоване навчання – це таке навчання, на чільне місце ставиться особистість, яка навчається, її самобутність, самоцінність; суб'єктний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом навчання" [199].

Розроблена нами система включає такі:

1. Визначення мети навчання. При визначенні мети навчання необхідно вказати систему знань, вмінь та навичок, які необхідно сформулювати в студента, визначити завдання, які він повинний правильно виконати; оптимальні способи їх виконання.
2. Вибір форми навчальної діяльності (лекція, практичне, лабораторне або семінарське заняття, самостійна робота, контроль і ін.).
3. Розробка логічної структури навчальних елементів, яка відповідає реально існуючій логічній структурі предмета навчання.
4. Розробка мотивації вивчення предмета.
5. Вибір і розробка навчального матеріалу: а) підготовка інформаційних блоків (текст, мультимедійні ПЗ); б) підготовка завдань включає вибір типів завдань та їх складності, а також коректне формулювання завдання і всіх можливих відповідей на нього (вірних, помилкових, неповних і ін.); в) письмове або автоматизоване опитування студентів з метою виявлення оптимальних завдань; г) коректування завдань і виявлення типових (правильних, помилкових і ін.) відповідей; д) формування еталонів відповідей до завдань і адекватного керуючого впливу.
6. Визначення мети, мотивації і рівня засвоєння знань для кожного навчального елемента.

У підходах до розробки складових системи ми враховували, що в способах навчальної діяльності реалізується виборча активність ("суб'єктна вибірковість") студента, що виявляється у виборі:

- змісту, видів і форм предметного матеріалу;
- раціональних прийомів виконання навчальних дій, їх гнучкому використанню за власною ініціативою, що і забезпечує (за інших рівних умов) швидкість, легкість, міцність, продуктивність засвоєння.

Відправною для нас була позиція про цілісність педагогічного процесу, що обумовлена не набором логіко-когнітивних елементів (навчальних

предметів, тем, понять, операцій, засобів), а повнотою та рівнем особистісних проявів (функцій) суб'єктів навчального процесу – вибіркості, рефлексивності, внутрішньої волі та відповідальності, потреби в пошуку змісту, творчості в особистісно значимій діяльності.

В дослідженні ми розглядали особливості організації особистісно орієнтованого навчання з позицій навчально-виховної системи [36,155], з позицій її інваріантної структури: мети освіти, учасників навчального процесу, змісту навчання, методів, форми, організації, контролю за результатами, а також спілкування як найважливішої умови особистісно орієнтованої підготовки майбутнього вчителя ІМ. При цьому ми простежували за характером змін у всіх названих елементах навчально-виховної структури при переході від традиційної до особистісно орієнтованої парадигми навчання основ ІТ.

Аналіз указаних умов породжує необхідність перегляду змісту навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ. Зміст освіти – система знань, умінь і навичок, оволодіння якими забезпечує всебічний розвиток розумових і фізичних здібностей студентів, формування їх світогляду, моралі та поведінки, підготовку до суспільного життя, до праці [188]. В особистісно орієнтованій системі навчання основ ІТ в процесі підготовки майбутніх вчителів ІМ змістом є не тільки знання, уміння та навички з інформаційних технологій, не тільки способи рішення типових предметних задач, але і способи, механізми самозміни, саморозвитку студентів.

Предметні знання основ ІТ для майбутніх вчителів ІМ повинні бути сформовані в органічній єдності з методологічними, культурологічними, рефлексивними знаннями, предметними знаннями з іноземної мови, у єдності із суб'єктним досвідом студента і викладача. Саме ці надпредметні знання дозволяють змістити акценти в змісті навчально-виховного процесу з цінностей кінцевого продукту в вигляді знань і умінь з основ ІТ на цінності процесу їх одержання, на механізми самозміни і саморозвитку студентів.

Орієнтація на розвиток особистості в навчанні змінює акцент в методах навчання. “Метод навчання – спосіб упорядкованої взаємопов’язаної діяльності викладача та студентів, спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку в процесі навчання” [188]. У дидактиці існують різні категорії, підходи до класифікації методів навчання: за джерелами передачі й характером сприйняття інформації: словесні, наочні та практичні; за основними дидактичними завданнями: формування умінь та навичок, застосування отриманих знань, умінь та навичок; за характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові.

Відомий дослідник педагогіки Ю. К. Бабанський [16] виділяє три великі групи методів навчання, в основу яких покладено: організацію та здійснення навчально-пізнавальної діяльності, стимулювання і мотивацію навчально-пізнавальної діяльності, контроль і самоконтроль навчально-пізнавальної діяльності. Ми поділяємо думку М.Є. Кузнецова про те, що основним методом традиційного навчання основ ІТ є інформаційно-рецептивний або

ілюстративно-пояснювальний [REF _Ref24306293 \r \h * MERGEFORMAT 229]. В навчально-виховному процесі навчання основ ІТ майбутніх вчителів ІМ суть його можна виразити так: представлення викладачем способів виконання команд чи процедур на ПК, відтворення у практичних завданнях, контроль за засвоєнням та виконанням таких завдань. Зрозуміло, і показ способів виконання команд, і пояснення до цього, і контроль за виконанням практичних завдань викладач може реалізувати по-різному. Тим більше, що сучасні ІТ надають можливість використання широкого спектру програмних засобів для виконання практичних завдань та їх перевірки.

В залежності від цього в досить широких межах може змінюватися ефективність методів навчання основ ІТ, але суть їх залишається незмінною – усе це лише варіанти ілюстративно-пояснювального методу [229,146]. Ілюстративно-пояснювальний метод навчання тяжіє до монологічності навчання, оскільки монолог дозволяє за обмежений відрізок часу передати великий об'єм інформації. А саме це і є важливим для викладача, орієнтованого головним чином на передачу знань у готовому вигляді.

Застосування в навчальній діяльності основ ІТ таких методів навчання як аналіз виробничих ситуацій, рішення ситуаційних задач, ділові ігри та ін. завжди ставить студентів в умови, коли вони повинні спиратися на власну систему знань, діяти не за жорстким алгоритмом, а в кожному випадку шукати новий підхід до вирішення проблеми.

Розробляючи систему особистісно орієнтованого навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ, ми виділили такі групи методів, як:

- надання студентам свободи вибору змісту навчання (вибір засобів та методів виконання завдань, програмних засобів, НПЗ, МПЗ, засобів мережі Інтернет, літератури), свободи вибору форм, методів і засобів навчання та контролю підготовленості, свободи вибору партнера для виконання спільних (групових) завдань (Microsoft Office, Internet, Windows, Азбука Windows 98, Азбука Word, Teach Pro Word, навчальна програма з серії “Издательство Vedia 2000 (Работаем, учимся, смотрим)”, системи навчання “Кирилл и Мефодий (Знания обо всем)”, “Работа с Интернет+ система контроля знаний” та ін.);
- випереджальна самостійна робота: самостійне вивчення теоретичного матеріалу та його обговорення; виконання окремих практичних завдань з метою спонукання до самостійного пошуку шляхів вирішення задач; вибір і розв'язування навчально-дослідницьких задач на початковому етапі навчання для формування пошукової активності;
- спонукання до рефлексії – самоаналіз навчальної і майбутньої професійної діяльності вчителя ІМ, виявлення власних труднощів і помилок;
- навчання професійним умінням і навичкам шляхом "занурення" у професійну діяльність через виконання практичних завдань, психологічна підтримка в самовизначенні.

Таким чином, визначаючи методи навчання основ ІТ майбутніх вчителів ІМ, які застосовуються нами в особистісно орієнтованій системі, ми припускаємо, що за характером пізнавальної діяльності вони відносяться до пошуково-дослідницької групи, не заперечуючи при цьому значення

ілюстративно-пояснювального методу та не визначаючи жорстких меж діяльності. За нашими дослідженнями його суть у наступному:

- виявлення й розуміння студентами недостатності рівня раніше засвоєних знань з ІТ і способів виконання практичних дій (використовуються тести, рейтинговий контроль);
- раннє розширене формулювання та визначення задачі вивчення кожної теми;
- пошукова діяльність студента спільно з викладачем (з застосуванням сучасних ПЗ, засобів мережі Інтернет);
- оцінка, обґрунтування знайденого способу та самооцінка власної діяльності.

При цьому роль викладача в навчально-виховному процесі виявляється саме в організації пошукової діяльності. Тобто особистісно орієнтоване навчання як інноваційне навчання має за основу не показ способу виконання дій, а пошук такого способу. Викладач ставить і вирішує навчальну задачу разом зі студентами, а не замість них. “Основною формою організації пошукової діяльності студентів є діалог і полілог, у ході якого визначається зміст чергової навчальної задачі, аналізуються шляхи її рішення” [229]. Найбільш удалими формами організації особистісно орієнтованого навчання є нетрадиційні методи, у яких науковий зміст найбільш природно сполучається з індивідуальним досвідом студентів.

2.4 Модульна організація особистісно орієнтованого навчання основ інформаційних технологій

Для досягнення сформульованих у розділі І цілей навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ потрібно побудувати навчальний процес так, щоб забезпечити відповідність розглянутим психолого-педагогічним вимогам. Однією з головних проблем при цьому є пошук ефективних способів організації навчально-виховного процесу, який базується на індивідуалізації і забезпечує розвиток особистості студента [86,87].

У навчанні студентів лінгвістичних ВНЗ основ ІТ необхідно застосовувати методи, засновані на:

- самостійному вивченні матеріалу;
- виконанні пошукових творчих завдань;
- можливості знаходити самостійно не одне, а кілька рішень;
- участі у самоперевірці, аналізу власних пізнавальних і практичних дій та їх результатів.

Цим вимогам відповідає саме модульне навчання.

Нами було проведено аналіз технологій, описаних у літературі і подібних за спрямуванням, яких відомо більше п'ятдесяти. Найбільш доцільним, на нашу думку, було використання модульного навчання, запропонованого педагогом і філософом початку століття Р. Штайнером ще на початку ХХ-го століття та широко використовуваного за кордоном. В Україні модульне навчання і, як і його різновид, модульне навчання в системі вищої освіти, почало розвиватися на початку 90-х років. Вона також називалася модульною

організацією, що не суперечить суті, тому що система навчання це упорядкований набір елементів, а також зв'язків і залежностей між ними [9,52, 221]. “Проблеми модульної організації навчання привертають увагу науковців та практиків, починаючи з другої половини ХХ ст. Його назва походить від терміну “модуль” (від лат. *modulus* – міра), семантичний зміст якого – функціональний вузол, завершений блок інформації” – так говорить П.І Сікорський в своїй науковій роботі [REF _Ref13763479 \r \h * MERGEFORMAT 170].

Багато вчених (Юцявічене П.А. [196], Алексюк А.М. [4], Сенновский І.Б. [165], Сікорський П.І. [170], Фурман А.В.[189], Дікунов А.М. [52], Задорожна О .Л. [221] та ін.) займаються дослідженням проблеми застосування модульної організації навчання, але у всіх дослідженнях використовуються однакові моделі модульного навчання.

В наукових дослідженнях А.М. Дікунова [51,52] пропонується змістовна структура модульної організації навчання та її організаційна сторона. Вчені пропонують навчальний матеріал розділити на модулі, в кожному модулі в свою чергу виділяти базову та варіативну частини. Базова частина модуля повинна бути обов'язковою для виконання; варіативна обирається виходячи з індивідуальних здібностей, інтересів, готовності студентів. За словами науковця “... можна припустити, що наявність варіативної частини модуля буде робити найбільш істотний вплив на активізацію самостійної роботи студента (СРС) і забезпечить диференціацію навчання.. “. При цьому контроль за засвоєнням навчального матеріалу модуля є, на нашу думку, обов'язковим та стимулює СРС.

Головним компонентом модульної організації навчання, за висловлюванням спеціалістів [REF _Ref26118720 \r \h 94, REF _Ref13586993 \r \h 128, REF _Ref26203086 \r \h 140], є модульний блок. Модульний блок (модульна одиниця) – це логічна та прийнятна у відповідності до дидактичних вимог частина роботи у межах завдання, спеціальності або програми з чітко позначеними початком і кінцем, яка, звичайно, не поділяється на дрібніші частини [128]. Завершенням створення навчального модульного блоку є написання навчальних елементів. Навчальним елементом називається самостійна брошура, виконана з дотриманням певних умов і вимог, яка містить інформацію стосовно однієї навички або окремого завершеного фрагмента. Навчальні програми модульної організації навчання готують у вигляді спеціалізованих карт, таблиць і пояснень. Програма має відповідати кваліфікаційним характеристикам одного або групи модульних блоків. На підставі програми готують усі необхідні навчальні елементи, які в подальшому увійдуть до навчального пакету [221].

За нашими дослідженнями, саме модульне навчання основ ІТ може бути основою інноваційної методики, метою якої є розвиток особистості, відрізнити особистісно орієнтований напрямок у навчанні від масово-традиційного. За результатами пошукового експерименту та з використанням розробок [207,240, 213,232,2,25,40,44,63,94] було сформульовано спеціальні методичні, загально дидактичні вимоги до процесу навчання основ ІТ у лінгвістичному ВНЗ.

Вибір форм та методів навчання виконувався з урахуванням необхідності реалізувати також і виховні впливи, формуючи як загальнолюдські, так і професійно спрямовані якості особистості.

Основними було визнано такі умови:

- 1). Система навчально-виховних впливів повинна забезпечувати більшу ефективність, ніж традиційна.
- 2). Зміст навчання повинен відповідати вимогам, сформульованим на основі аналізу професійної діяльності передових вчителів ІМ.
- 3). Розподіл навчального матеріалу за модулями має забезпечувати, з одного боку, певну самостійність модулів, а з іншого – цілісність, систематичність навчання ІТ.
- 4). Структурування навчального матеріалу всередині кожного модуля повинне забезпечити його доступність студентам з різними рівнями початкової підготовки у галузі ІТ.
- 5). Інваріантна складова кожного модуля повинна містити професійно значимі знання і забезпечувати достатній рівень сформованості умінь і навичок (Рис. 2. 5).
- 6). Варіативна частина кожного модуля повинна містити дві складові, перша з яких має виконувати компенсаторну функцію, забезпечувати доступність інваріантної складової для студентів з меншим рівнем підготовленості, а друга – забезпечувати формування перспективних ліній розвитку (професійного і загального) особистості студента.

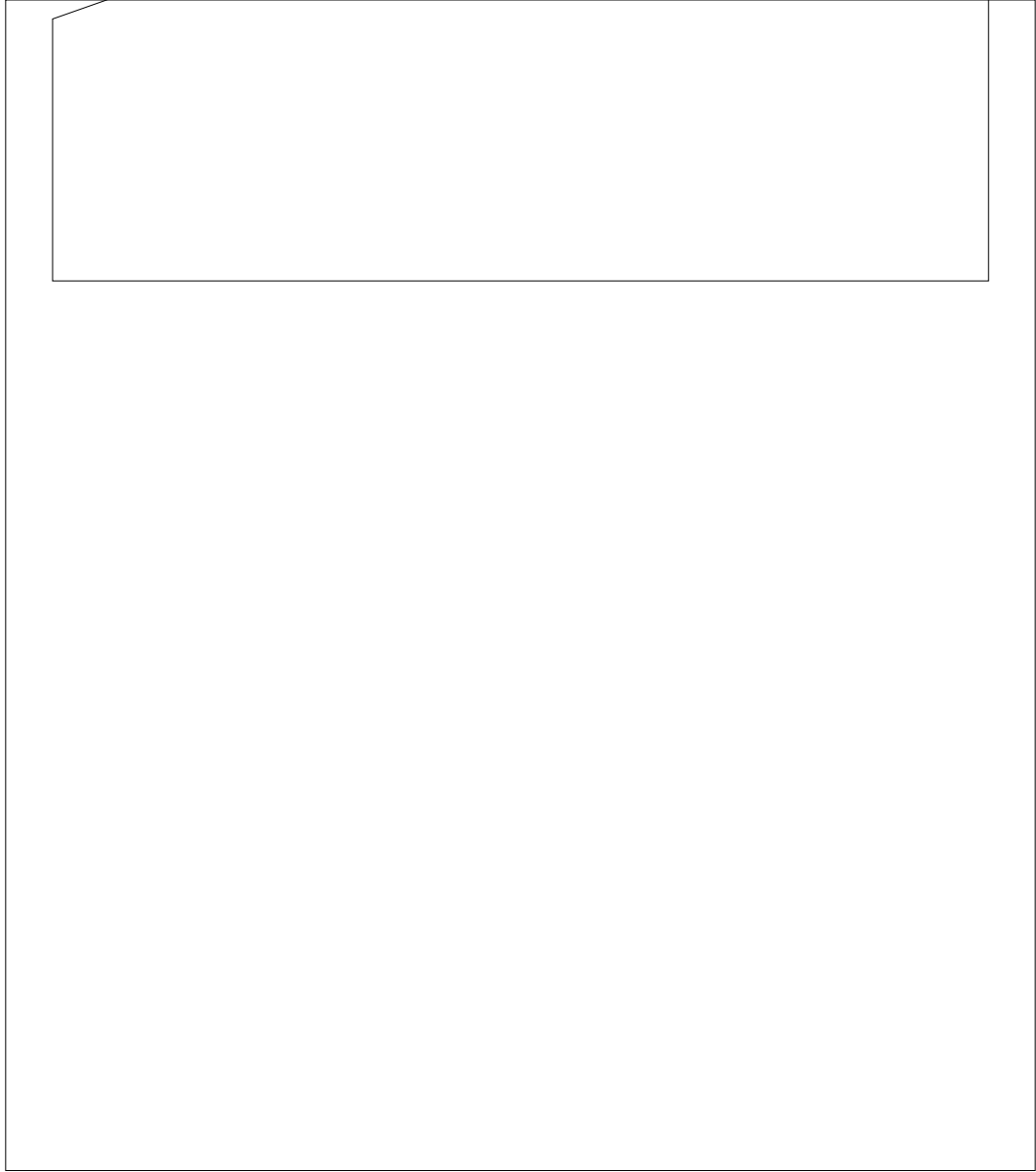

Рис. 2.5. Структурування модуля.

7). Формулювання змісту навчальних модулів повинне передбачати можливість перевірки рівня навчальних досягнень.

8). Навчальні елементи кожного модуля мають містити відповідні засоби, які мають використовуватись як для моніторингу навчання, так і для створення орієнтаційної основи навчальної діяльності студента, сприяти рефлексії, самоконтролю студентами власного рівня навченості.

При цьому ми виділяємо деякі характерні вимоги та особливості щодо впровадження модульної організації у процес навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ. Головні вимоги – врахування індивідуальних особливостей студентів лінгвістичного ВНЗ – рівня початкової підготовки основ ІТ, рівня розумового розвитку, ступінь сформованості вмінь та навичок самостійної роботи, рівня розвитку здібностей, особливості характеру, створення умов для самоаналізу, самодіагностики, самооцінки та розвитку студента як особистості.

Таким чином, однією з принципових особливостей модульної організації є те, що, суттєво змінюється організація особистісно орієнтованої системи навчально-виховного процесу. Якщо при традиційному методі навчання зміст навчального матеріалу з даної дисципліни ділився на розділи та теми так, як визначалось вимогами навчального процесу, де теорія була досить чітко була відокремлена від практики, то за модульної організації навчання основ ІТ конкретні знання, уміння та навички (знання складу ПК; уміння використовувати засоби операційної системи; побудова інформаційної системи; уміння використовувати мультимедійні ППЗ), розвиток творчих здібностей виступають як складові змісту навчання, яким повинен оволодіти студент та виховання, яке формує його особистість [93]. Саме їх складність та значимість для професійної діяльності вчителя визначають особливості компонування матеріалу в навчальному елементі (Додаток Б) – матеріалі, спрямованому на оволодіння знаннями ПК, вміннями та навичками використання цих знань в процесі створення, редагування, пошуку та збереження текстових документів, застосуванні їх у перекладі та у роботі з мультимедійними ПЗ, які будуть складати основу професійної діяльності вчителя ІМ у використанні засобів ІТ під час роботи в ЗНЗ .

Інша принципова відмінність використання модульного навчання у вивченні ІТ пов'язана з особливостями організації навчального процесу. За модульної організації навчання необхідно враховувати рівень знань та попередньої підготовки студента з даної дисципліни, тому тривалість процесу навчання для кожного студента буде залежати від темпу засвоєння ним матеріалу, який в свою чергу, залежить від особистісних характеристик самого студента. Тобто процес навчання буде здійснюватися в такому темпі, який доступний конкретному студенту. Саме така організація навчального процесу дає змогу забезпечити внутрішній розподіл академічної групи студентів на підгрупи за рівнем їх знань з основ ІТ. У цьому й полягають принципові відмінності модульної організації навчання від традиційної.

Враховуючи вимоги особистісно орієнтованої системи та особливості модульної організації [221,170] пропонуємо розділення змісту основ ІТ на 10 модулів (Додаток А), в яких основною ціллю є отримання знань та формування

умінь та навичок застосування програмних засобів загального призначення в професійній діяльності вчителя, розвиток творчих здібностей вчителя, вміння застосування сучасних технічних засобів при підготовці уроку ІМ.

Відзначаємо, що модуль об'єднує кілька тем, які доповнюють одна одну.

Кожен навчальний модуль містить інваріантну (основну) та варіативну (додаткову) частини. Основна частина модуля є обов'язковою для виконання, додаткова надає право вибору, виходячи з індивідуальних здібностей, інтересів, готовності студентів (Табл.2.1). В цю частину модуля входить: відвідування занять, виконання практичних завдань, виконання тестових завдань, оцінювання знань студента; варіативна частина надає студентові можливість вибору:

Таблиця 2.1.
Побудова модуля

Модуль		
№	Інваріантна частина	Варіативна частина
1.	засвоєння теоретичного матеріалу під час заняття	самостійна підготовка до заняття з використанням мультимедійних засобів
2.	виконання практичних завдань	самостійна підготовка до заняття з використанням засобів мережі Internet
3.	виконання тестових завдань	самостійний пошук способу виконання практичного завдання або підготовка до виконання за схемою, поданою викладачем;
4.	оцінювання рівня навчальних досягнень	самоаналіз рівня навчальних досягнень за допомогою тестів у мережі Internet, посилання на які надано викладачем або тестами, особисто студентом знайденими за наданими ключовими словами;
5.	—	самостійна підготовка студентом додаткового інформативного матеріалу по темі для доповіді, яка може розглядатись як доповнення на наступному занятті.

самостійна розробка індивідуального методу виконання практичного завдання або за схемою поданою викладачем, самоаналіз знань за допомогою тестів у мережі Інтернет запропонованих викладачем (<http://search.rambler.ru/cgi-bin/ramblersearch?words> <http://www.integro.ru/~trushin/tests.htm>) або тестами, відкритими (знайденими) студентом в результаті самостійної роботи, підготовка студентом інформативного матеріалу по темі для доповіді (обговорення), яка може розглядатись на наступному занятті за допомогою мультимедійних ПЗ (Додаток З, Додаток Ж2) та ін. Можна припустити, що саме наявність змінної частини модуля буде робити найбільш істотний вплив на активізацію самостійної роботи студентів і забезпечить диференціацію навчання. На Рис.2.5 показано етапи виконання навчального модуля.

Було проведено аналіз змісту навчального матеріалу, що пропонується навчальною програмою (Додаток В) з метою систематизації та виділення окремих тем у модулі, з певним чином обмеженою ціллю навчання; визначення стратегічних цілей навчання основ ІТ, зокрема для засвоєння знань по даному модулю; планування значимості модуля та його внутрішньої структури. За результатами аналізу професійних завдань вчителя ІМ, було окреслено провідні напрями навчання основ ІТ, які передбачені освітньою програмою (Microsoft Office, MS Windows, Internet), визначено кілька підтем, які об'єднано спільною ціллю (Табл. 2.2).

На їх основі нами було упорядковано загальні теми модулів та цілі, яких необхідно досягнути при їх вивченні (Табл. 2.3).

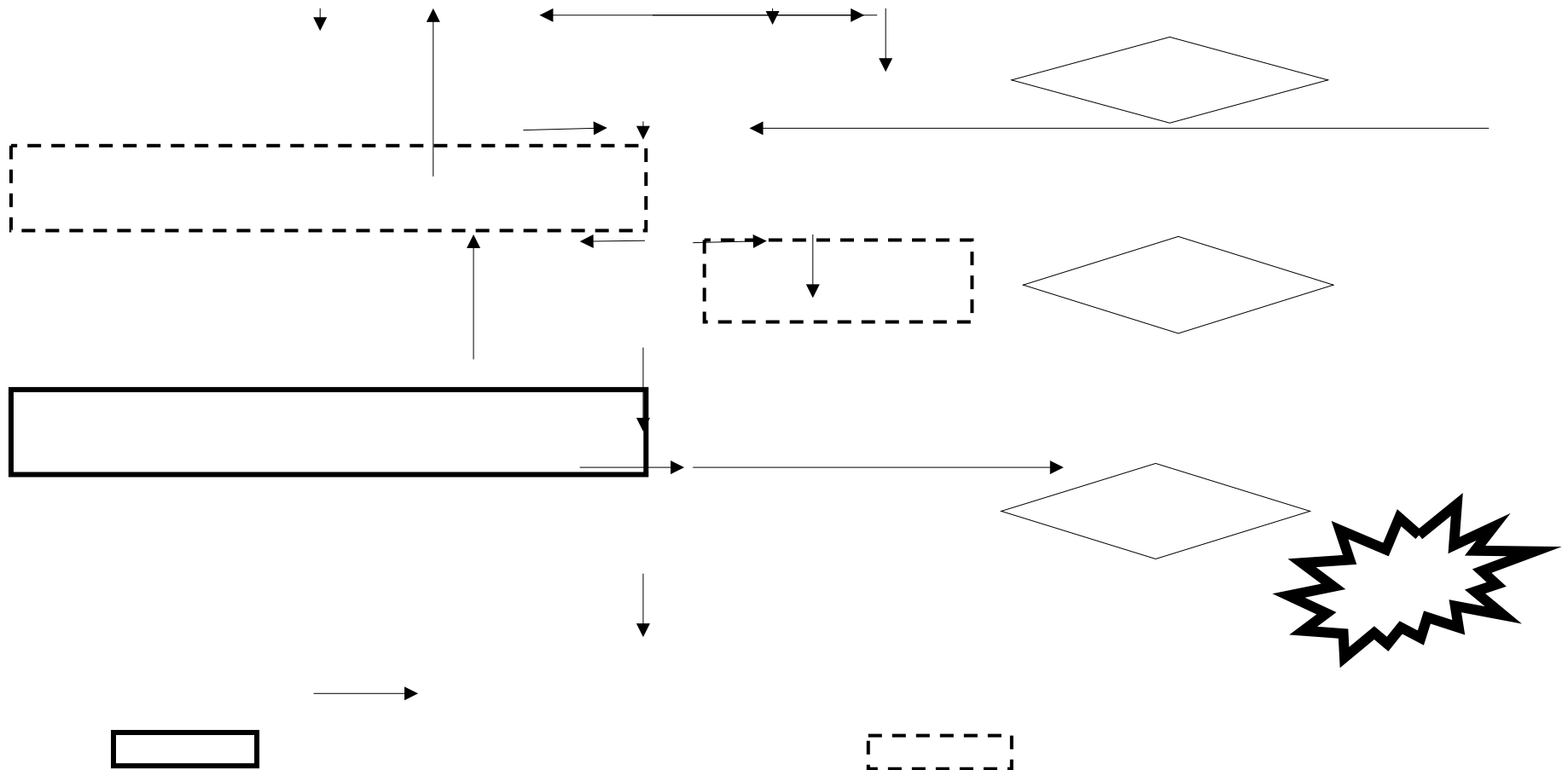

Рис. 2.5. Етапи виконання навчального модуля

Таблиця 2.2.

Теми, що вивчаються в структурі теми кожного модуля.

№ п/п	Теми, що вивчаються	модуль
1).	1). Правила безпечної діяльності 2). Правила поведінки в комп'ютерному класі. 3). Лінгафонне обладнання. 4). Технічне забезпечення інформаційних технологій. 5). Структура ПК, основні характеристики.	модуль 1
2).	1). Основи роботи на ПК. 2). Структура ПК, основні елементи. 3). Диски, типи дисків.	модуль 2
4).	1). Операційна система (призначення, складові, основні функції складових). 2). Принцип збереження даних в ПК. 3). Програма Explorer (Провідник). 4). Використання та обслуговування файлової системи. Робота з об'єктами (файлами та папками).	модуль 3
5).	1.)Інсталяція та використання прикладних програм.	модуль 4
6).	1). Текстовий редактор MS Word. 2). Структура вікна MS Word. 3). Створення документів у текстовому редакторі. 4). Збереження, редагування, форматування та друкування тексту документа.	модуль 5
7).	1). Колонки в текстовому редакторі. 2). Форматування тексту в вигляді колонок. 3). Редагування колонок.	модуль 6
8).	1). Створення графічних об'єктів за допомогою панелі інструментів Drawing (Малювання) 2). Застосування програмних засобів WordArt у текстовому документі. 3). Застосування спецефектів у роботі з документом.	модуль 8
9).	1). Створення таблиць, способи. 2). Форматування та редагування таблиць.	модуль 7
10).	1). Засоби текстового редактора Word для роботи з великими документами з метою створення комплексів методичних матеріалів та вправ. 2). Застосування інструментальних засобів для створення виносок, автозаміни, заголовків різних рівнів.	модуль 9
11).	1). Робота в мережі Internet, основні принципи 2). Використання засобів мережі Інтернет в роботі вчителя	модуль 10

Теми модулів та основні цілі навчання.

№ п/п	Назва теми модуля	Ціль
1.	Технічне забезпечення ПК.	Навчити студентів правилам поведінки у комп'ютерному класі; використання засобів лінгафонного обладнання в навчанні ІМ; основні характеристики ПК.
2.	Основи роботи на ПК.	Ознайомити студентів з основами роботи на ПК; вивчити призначення та структуру ПК та основних складових; ознайомити з носіями інформації, їх типи, імена
3.	Операційна система (ОС). Принцип збереження даних в ПК.	Вивчити призначення ОС, її основних об'єктів. Вивчити принцип збереження інформації у ПК; навчити роботі з об'єктами (файлами та папками); навчити користуватися програмою Explorer (Провідник). Управління файловою системою.
4.	Інсталяція та використання прикладних програм	Навчити студентів виконанню інсталяції та способам запуску та використанню прикладних програм.
5.	Створення документу у текстовому редакторі	Навчити студентів створювати, редагувати, форматувати, друкувати та зберігати найпростіший текстовий документ; вивчити структуру вікна.
6.	Колонки в текстовому редакторі	Навчити способам форматування тексту в вигляді колонок; редагування та форматування колонок.
7.	Створення графічних об'єктів за допомогою панелі інструментів Drawing (Малювання).	Вивчити необхідність використання графічних об'єктів у текстовому документі; навчити застосуванню панелі інструментів Drawing (Малювання); WordArt та спецефектів у роботі з документом.
8.	Створення таблиць у текстовому документі.	Навчити методам створення таблиць у текстовому документі; форматуванню та редагуванню таблиць.
9.	Засоби текстового редактора для роботи з великими документами.	Навчити студентів використовувати стилі для створення заголовків різних рівнів, зноски, автозаміну, автоматизації створення змісту складного документу.
10.	Робота в мережі Internet, основні принципи.	Навчити студентів основним принципам роботи в мережі Internet; пояснити необхідність застосування засобів мережі Інтернет в роботі вчителя.

За висловлюванням П.І. Сікорського “модульне навчання вимагає цілісного визначення стратегічних цілей вивчення кожного модуля, а на їх основі – тактичних до кожного уроку чи їх системи” [170]. У відповідності до цього мета вивчення кожного модуля в особистісно орієнтованій системі навчання має визначати:

- Які опорні знання та навички треба актуалізувати?
- Які теоретичні знання студент отримає ?
- Які головні і базові навички й вміння відпрацьовуватимуться в даному модулі?

· Які знання та навички виноситимуться на контроль ?

Обсяг навчального матеріалу кожного модуля має бути цілісним, логічно завершеним та адаптованим до можливостей студентів, дозволяти повністю реалізувати засвоєння знань кожною особистістю.

Завершенням створення навчального модульного пакета основ ІТ є написання навчальних елементів (Додаток Б), які враховуватимуть вказані вимоги. При плануванні навчальних елементів використано модульне планування за схемою, представленою в Табл. 2.4.

Навчальні елементи особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ об'єднуються в навчальний пакет (Додаток А1), в який також входять: інструкція для студента з безпечної роботи в аудиторії, обладнаній ПК, коротка характеристика робочого місця студента та програмних засобів, які використовуються в навчанні (основні характеристики ПК та периферійних пристроїв, наявні версії Windows та Microsoft Office) (Додаток В2), додатковий навчальний матеріал (наявність мультимедійних ПЗ та мережі Internet) (Додаток З), контрольні запитання по темі, тести та практичні завдання (Додаток Д).

Особливістю модульної організації змісту основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ є також необхідність різнорівневого розподілу навчальних вимог – теоретичних та практичних завдань у межах модуля. Розподіл теоретичних завдань та практичних вправ за різними рівнями, вимог до знань та вмінь, з одного боку, а з іншого – до їх використання, підкріплені відповідно результатами тестування, при виконанні має вимагати переходу від нижчого рівня до найвищого шляхом поглибленого розгляду, модифікації завдань та вправ нижчого рівня. Цим самим створюються об'єктивні умови для самодіагностики студента, виникає потреба самоаналізу на кожному етапі навчання.

Результативність проведення занять з основ ІТ у лінгвістичному ВНЗ значно підвищується тоді, коли студенти розв'язують реальні задачі, що потребує залучення ними інтегрованих знань, умінь і навичок, які стосуються як сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) так і навчання ІМ, і застосування відповідних методів, підходів і засобів навчання (Додаток К). Якість підвищення кваліфікації вчителів шкіл у галузі інформаційних технологій значною мірою залежить від практичного ознайомлення вчителів із застосуванням інформаційних технологій у навчанні ІМ в ЗНЗ.

Навчання основ ІТ в лінгвістичному ВНЗ вимагає від викладача врахування специфіки застосування та використання засобів ІКТ вчителем ІМ у фаховій діяльності. Тобто майбутнього вчителя треба навчати, знайомлячи з проблемами, з якими йому доведеться зустрітися в школі, навчальні задачі повинні відповідати реальним задачам [152].

На практиці в традиційній системі навчання основ ІТ майбутніх вчителів ІМ домінує функціональний підхід, який відрізняється слабкими зв'язками між інформаційними технологіями та навчанням ІМ, підготовкою до навчальної педагогічної діяльності, внаслідок чого не забезпечується цілісність

педагогічної освіти.

Подолання цих недоліків в підготовці майбутніх вчителів вбачається в озброєнні їх дійсно науковими знаннями з основ ІТ і дослідницькими вміннями – здобувати, аналізувати, класифікувати, систематизувати, узагальнювати та застосовувати нові знання у професійній діяльності.

Саме тому навчально-виховний процес ми пропонуємо будувати, як було сказано, відштовхуючись від реальних професійних завдань, необхідності виконання яких виникають у вчителя у ЗНЗ.

Таблиця 2.4.

Структура навчальних елементів.

Модуль (вказується номер модуля)**Тема:** тема модуля

Мета, мотивація	К-сть год.	Актуалізація опорних знань	Засвоєння теоретичних знань	Формування навичок	Самостійна робота, практичне завдання	Тестовий контроль
Вказується загальна тема модуля; додаткові теми, що необхідні для засвоєння навчального матеріалу; пояснення необхідності вивчення теми та практичного застосування отриманих знань в роботі вчителя	К-сть годин, відведених для вивчення матеріалу	Опорні знання, які необхідні студенту для засвоєння модуля	Матеріали та джерела, за яких студент отримує знання	Формуванню саме яких навичок сприяє вивчення навчального матеріалу	Практичне завдання, що є проекцією завдань, які виконує вчитель в школі	Назва тестового завдання

Зміст навчання ІТ у лінгвістичних ВНЗ формується після ознайомлення з програмою викладання іноземної мови в ЗНЗ, для того, щоб враховуючи завдання, які стоять перед вчителем ІТ, визначити цілі, яких треба досягнути в процесі роботи зі студентами (як це було зроблено в співробітництві з вчителями іноземних мов спеціалізованої школи №197 Святошинського району м. Києва, студентами старших курсів КНЛУ, які працюють вчителями в ЗНЗ). Викладач буде чітко розуміти, для чого та як може застосувати студент свої знання в області інформаційних технологій у своїй майбутній професійній діяльності. Викладач у цьому, особливо, сфокусується на нормативних

професійної діяльності. Студент має можливість використовувати сервісні оболонки, мережу Internet, МПЗ у самостійній роботі та у груповій діяльності, самостійно вирішуючи при цьому, які з них найбільше підходять для опрацювання кожної теми.

Отримуючи практичні завдання в процесі відпрацьовування завдань кожного модуля, студент має можливість здійснити самостійний пошук та вибір методів та засобів ІТ для їх виконання, розвиваючи таким чином свої творчі здібності, здатність до творчого та наукового пошуку; відчувати необхідність самоосвіти. Важливо відзначити, що, в залежності від того, на якому факультеті навчається студент („Англійська мова та література”, „Німецька мова та література”, „Французька мова та література”, „Іспанська мова та література”), він отримує практичне завдання іноземною мовою, яка є основною у його майбутній спеціальності (Додаток К).

Ці завдання розроблено в результаті сумісної роботи зі спеціалістами з іноземних мов та подано в кінці кожної теми (модуля) навчального посібника „Практикум з дисципліни “Вступ до інформаційних технологій в навчанні іноземних мов””.

Відзначимо, що при розробці особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ вчителів ІМ особливо важливо, приділяючи увагу практичним заняттям, не захоплюватись надто великим об’ємом теоретичного матеріалу, оскільки основна ціль такого курсу – показати можливості використання та застосування ІТ в професійній діяльності вчителя ІМ; сформулювати знання, вміння та навички студента мовного ВНЗ для застосування їх в своїй майбутній професії; навчити самостійно виконувати пошук і вибір засобів ІТ для підвищення ефективності навчання ІМ у ЗНЗ та для підвищення особистісно професійного рівня.

Викладач основ ІТ, враховуючи вказані особистісні якості кожного студента та керуючись результатами тестування, визначає рівень складності завдання, яке отримує студент. В залежності від цього викладач надає студентам практичні завдання до кожного модуля різного рівня складності, які відповідають темі та цілям навчання.

За нашими спостереженнями студентів академічної групи, як правило, можна розділити на три підгрупи. До першої відносяться ті, хто має достатній рівень знань, швидко сприймає навчальний матеріал, активний на заняттях, працює без зривів. До другої входять студенти, які мають низький рівень знань, повільно сприймають навчальний матеріал та мають проблеми із формулюванням своєї думки. В третю підгрупу включаються студенти, які працюють безсистемно, з низькою активністю, із слабкою установкою на навчальну діяльність. Студенти першої підгрупи отримують завдання, яке виконують самостійно, обираючи для цього відповідні ПЗ та застосовуючи кілька способів виконання. Студенти другої підгрупи виконують практичне завдання самостійно з застосуванням засобів ІТ, які надаються викладачем, після цього виконують самостійний пошук додаткових можливостей ПЗ для виконання даного завдання. Третя підгрупа студентів, отримуючи практичне завдання, виконує за допомогою викладача його за схемою, наданою

викладачем та здійснює пошук додаткових можливостей ПЗ для його виконання. В результаті всі студенти, працюючи за даною темою, виконують практичні завдання, ціллю яких є не стільки формування та закріплення знань, умінь та навичок, тобто засвоєння готових способів виконання дій, а пошук способів виконання таких дій.

Покращення результатів навчання можна добитись також за рахунок організації занять таким чином, щоб традиційне теоретичне навчання поєднувалось з роботою на ПК. Учитель в процесі проведення занять може чергувати різноманітні форми роботи, наприклад, частину матеріалу може викласти теоретично, іншу – проілюструвати з використанням ПК, після чого організувати обговорення або узагальнення матеріалу в груповій чи фронтальній роботі.

2.4.1 Рейтингова система як спосіб ефективного управління навчальним процесом

Однією із ключових вимог особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ є чітко виражена спрямованість навчального процесу на розвиток навичок логічного мислення при прийнятті рішень; особистісних якостей, пов'язаних з характером майбутньої професійної діяльності та застосуванням отриманих знань, умінь та навичок в роботі та в процесі самоосвіти. Реалізація даного завдання в навчальних програмах вимагає удосконалення існуючих систем контролю якості засвоєння навчального матеріалу.

Довгі роки у вітчизняній практиці використовувалися традиційні методи контролю знань, у яких головна роль приділялася викладачеві. Прийом іспиту або заліку вимагав у нього багато часу та значних витрат творчої енергії. Спеціалісти стверджують, що одним із прогресивних методів контролю є рейтинговий метод як спосіб оцінки знань, умінь і навичок. Застосування рейтингу є системою, яка організує навчальний процес і активно впливає на його ефективність [245].

Рейтингова система контролю враховує всю активну діяльність студентів, пов'язану з набуттям знань, умінь і інших показників, які впливають на формування особистісних якостей студента, таких як: участь у науковій роботі, написання реферату, участь у конкурсах, виступ з доповіддю на студентській науковій конференції й ін.

Рейтингова сума балів формується за результатами таких видів контролю, як: вхідний контроль; поточний контроль; рубіжний контроль; підсумковий контроль; відстрочений контроль.

Рейтингова система – система накопичувального типу, у якій індивідуальний коефіцієнт того, кого навчають (суб'єкту навчання), (рейтинг) визначається за результатами усіх видів занять і варіантів контролю. Рейтинг – це індивідуальний сумарний індекс студента, встановлюваний на кожному етапі поточного, рубіжного та підсумкового контролю навчальних досягнень [231].

Оскільки основою рейтингу – це ранжування навчальних досягнень студентів, то очевидно, що повинен бути стандартний інструмент виміру. Таким інструментом є правильно побудований тест, який відповідає не тільки предметові навчання, але і його задачам, тобто є педагогічним тестом досягнень. Важливо, що рейтингова система служить не тільки оцінкою рівня засвоєння знань, але є і системоутворюючим стимулом у вивченні навчальної дисципліни. При раціональному розподілі навчального матеріалу на модулі її засвоєння можливе кожним студентом самостійно. Самостійна робота розвиває у студентів такі якості, як організованість і дисциплінованість, уміння аналізувати факти та явища, активність і ініціативу, самостійність мислення, що сприяє творчому розвитку та формуванню власної думки, переконання.

Розроблена та впроваджена в КНЛУ навчальна програма (Додаток Д) та навчальний посібник „Вступ до інформаційних технологій навчання в навчанні іноземних мов” [93] показали високу ефективність застосування розглянутої системи у процесі підготовки студентів – майбутніх вчителів іноземних мов. При проведенні занять і видачі практичних завдань використовується рейтингова система оцінок, тобто студенти піддаються регулярному тестуванню. За нашими спостереженнями вони показують результати, істотно більш високі, ніж студенти, що навчаються за традиційною методикою. З погляду забезпечення індивідуалізації навчання, застосування рейтингової системи контролю підготовки студентів є надзвичайно ефективним.

Основи ІТ є базисом для одержання знань і умінь, необхідних для використання в професійній діяльності вчителя ІМ і продовження особистої освіти, тому до них пред'являється наступна вимога: не тільки дати знання, але і перевірити ступінь їх засвоєння. Формування знань відбувається в процесі оволодіння студентом досвідом і досягненнями в області ІТ у спільній діяльності з викладачем. Однак важливо врахувати, що повноцінне освоєння можливе лише тоді, коли викладач керує, допомагає студентові в його власній діяльності, але не підміняє його у реальних умовах.

В основі рейтингової системи контролю навчання основ ІТ студентів лінгвістичного ВНЗ лежить діяльнісний підхід до організації навчальної роботи студентів – після розділення змісту дисципліни на 10 модулів, було визначено та винесено на контроль конкретні цілі навчання, ключові поняття в кожному модулі. Нами було розроблено системи поточного контролю по різних видах навчальної діяльності (виконання завдань, індивідуальні заняття, контрольні запитання та роботи, тести – Додаток Е, Додаток Ж2, Додаток К); визначено максимальну та мінімальну кількість балів рейтингу по кожному виді навчальної діяльності, кількість і форми рубіжного контролю по закінченні вивчення тем; встановлено максимальну та мінімальну кількість балів за кожен контроль. Підраховано максимальну суму балів, яку може набрати студент після проходження усіх видів контролю та мінімальну кількість балів, при якій студент може бути допущений до заліку. Розроблено систему додаткових і “штрафних” балів.

На початку навчання основ ІТ студенти уважно вивчають усі можливості, плюси та мінуси рейтингової системи. За три-чотири тижні вони звикають до пропонованих вимог і вже самі вимагають від викладача більшої уваги до своїх робіт. На першому занятті викладач розповідає студентам про методику роботи і про рейтингову систему та проводить контрольний тест з перевірки початкового рівня знань. У такий спосіб здійснюється вхідний контроль. Виявлені недоліки ліквідуються протягом перших занять та під час консультацій.

Оцінка роботи студентів відбувається за схемою, поданою в Таблиці 2.5. З даних в таблиці видно, що за одне завдання студент може отримати до 60 балів. У деяких випадках враховуються штрафні бали, які можуть складати до 30 балів. Звідси мінімальна кількість балів за одне заняття складатиме:

$$\text{Загальна кількість} - \text{штрафні бали} = 60 - 30 = 30 \text{ балів.}$$

Пропущена з поважної причини робота може бути здана в тижневий термін без зняття штрафних балів. Пропущена з неповажної причини робота теж повинна бути відпрацьована, але вже зі зняттям штрафних балів:

- протягом 1-го тижня студент одержує 4 бали;
- протягом 2-го тижня – 3 бали;
- протягом 3-го тижня – 2 бали.

В інший термін за здану тему бали не нараховуються взагалі. Заборгованості здаються в позаурочний час, призначений викладачем, але з ініціативи студентів.

Задача студента – набрати в семестрі максимальну кількість балів: за одне заняття \times кількість модулів $= 60 \times 10 = 600$ балів

Таблиця 2.5.

Оцінювання роботи студентів на занятті

№	Діяльність студента, яка оцінюється	К-сть балів	Причини зняття штрафних балів	К-сть балів
1	Своєчасність виконання роботи	7	Пропуски занять без поважної причини	10
2	Усне опитування	5	Запізнення	5
3	Творча робота	10	Неакуратне ведення конспекту	4
4	Дострокове виконання робіт (практичних, індивідуальних завдань)	5	Несвоєчасно виконану роботу	5
5	Акуратне систематичне ведення конспекту	3	Недбалість на заняттях	6
6	Самостійна підготовка додаткового матеріалу по темі	5		
7	Реферат із захистом	7		

8	Тест	10		
9	Робота в якості консультанта	8		
Всього:		60		30

Мінімальна кількість балів в семестрі складає:

$$30 \times 10 = 250 \text{ балів}$$

До заліку вважаються допущеними студенти, що виконали ряд обов'язкових робіт (тести, практичні завдання). В запропонованій системі пропонуємо ввести також деякі пільги:

1. Якщо студент набирає 90% (540 балів) і більш від суми балів за поточний контроль – одержує залік «автоматично».
2. Студент набрав 80% (480 балів) і більше – отримує три додаткові запитання.
3. Студенти, які набрали <80% та $\geq 60\%$ (тобто <480 балів та ≥ 360 балів) одержують практичні завдання додаткові питання.
4. Якщо студентом набрано менш 60% (360 балів) – (потрібне додаткове відпрацювання кожної теми, чи саме тих тем, по яких набрано найменше балів) одержують практичне завдання та три додаткових питання.

Розподіл студентів по рейтингу в межах 360-600 балів за семестр дає об'єктивну картину їх поточної успішності, що має велике значення як для викладача, так і для студентів. Студент бачить свої реальні успіхи (або невдачі) у зіставленні з колегами, це робить визначений мобілізуючий вплив на подальше навчання. Відіграє визначену роль і демократичність – гласність і відкритість системи. Викладач, маючи об'єктивну інформацію про встигаючих і відстаючих студентів, може вчасно вносити визначені корективи в навчальний процес з метою його оптимізації.

Досвід роботи з рейтинговою системою контролю знань у групах з різним рівнем знань дозволяє зробити висновок, що така система дає можливість активізувати студента на заняттях в групі, в самостійній роботі і в післяурочний час. Написання доповідей, рефератів тестів по досліджуваному модулі поглиблює знання, розширює кругозір, розвиває їх мову, логічне мислення, потяг до творчого пошуку. Студенти, що консультують своїх товаришів, відіграють роль не того, якого навчають, і навіть того, хто навчається, а навчаючого, що піднімає їх на ступінь вище. У студентів, які раніше не любили інформаційні технології як дисципліну, в силу її незнання і нерозуміння, з'являється до неї стійкий інтерес, бажання досягти успіху в різних видах діяльності, що, як наслідок, приводить до знання предмета.

Представлена система контролю знань основ ІТ дає можливість активізувати студента на уроках і в післяурочний час, розвиває інтерес до предмета, підвищуючи, таким чином, якість знань по дисципліні.

Переваги, зв'язані з використанням рейтингової системи контролю знань як засобу успішного засвоєння основ ІТ, очевидні, тому що вони дозволяють значно підвищити ефективність, як діяльності педагога, так і самих студентів за рахунок цілого ряду факторів:

- стимулюється максимально можливий у даній ситуації інтерес студентів до конкретної теми модуля, а отже, і до дисципліни в цілому.
- процес навчання охоплює всіх студентів, їх поведження при цьому контролюється викладачем і одногрупниками.
- дух змагання і суперництва, знаходить оптимальний вихід у добровільній ігровій формі, що не викликає негативної стресової реакції.
- розвиваються елементи творчості та самоаналізу, включаються додаткові резерви особистості, обумовлені підвищеною мотивацією студентів, що підготовляють ґрунт для поступового стирання твердих дистанційних границь між вчителем і студентами. Студенти прагнуть переосмислити ті або інші поняття в області ІТ з урахуванням власного досвіду.
- спостерігається поворот мислення та поведження студентів у напрямку більш продуктивної й активно-пошукової діяльності.

Використання запропонованого методу дозволяє найбільшою мірою задіяти весь мотиваційний блок і різні канали прийому-передачі навчальної інформації, які впливають на розвиток студентів.

Рейтингова система дозволяє повніше розкритися студентіві, викликає дух змагання; підвищує інтерес до предмета, не викликаючи заздрості, оскільки усі знаходяться в рівних умовах з початку і до кінця вивчення основ ІТ. Оцінка знань у балах не викликає стресу, не ображає. Головне призначення системи рейтингового контролю знань – це ранжирування по успішності засвоєння вивченого матеріалу.

Досвід показує, що рейтингову систему контролю знань особливо важливо застосовувати в групах з низьким рівнем і якістю знань. Усе викладене дозволяє зробити висновок, що рейтингова система контролю знань є досить могутнім засобом успішного засвоєння основ ІТ студентами лінгвістичних ВНЗ.

У режимі тестового контролю пропонується певна кількість контрольних запитань. В результаті викладач отримує об'єктивну оцінку результатів діяльності кожного із студентів та статистику навчальної роботи всієї групи. Отже, здійснюється контроль, який необхідний викладачеві для аналізу самостійної діяльності студентів та корекції процесу навчання. Корекція може здійснюватись в ході групових та індивідуальних обговорень.

2.5 Мотивація навчальної діяльності як складова особистісно орієнтованої системи навчання основ інформаційних технологій

Вирішення проблеми використання найефективніших організаційних форм, засобів та методів навчання основ ІТ неможливе без всебічного аналізу усіх складових навчальної діяльності студентів лінгвістичного ВНЗ, зокрема глибокого аналізу психофізіологічних особливостей сприйняття навчального матеріалу, усвідомлення та прийняття студентом свого місця у навчальному процесі, використання усіх можливих чинників покращення результатів навчально-виховного процесу навчання основ ІТ.

Зазначені психолого-педагогічні умови реалізації ефективного навчального процесу є визначальними для студентів лінгвістичних ВНЗ. Внаслідок

особливостей розвитку галузі ІТ, особистісних якостей студентів лінгвістичних ВНЗ, інших проблем, які виникають у процесі навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ (див підрозділ 1.2.2) першочергового значення набуває проблема мотивації навчальної діяльності. Мотивація навчальної діяльності повинна стимулюватись усіма можливими засобами, у тому числі і засобами інформаційно-комунікаційних технологій навчання (ІКТН). Вказані засоби можуть бути використані практично на усіх етапах навчання основ ІТ.

Для визначення місця, ролі та можливого ефекту використання засобів ІКТ в особистісно орієнтованій системі навчання основ ІТ з метою мотивації навчальної діяльності, необхідно проаналізувати вплив мотивації, мотиваційних чинників на ефективність навчально-виховного процесу, особливості їх проявів у лінгвістичних ВНЗ.

У вітчизняній психології мотивація розглядається як складний багаторівневий регулятор життєдіяльності людини, її поведінки. Вищим рівнем регуляторної діяльності є свідомо-вольовий рівень, який вимагає певного ступеня розвитку емоційно-вольової сфери, певного рівня рефлексії та певного рівня стабільності та стійкості психічних процесів [26].

Поняття мотивації включає усі види спонукань діяльності: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, потяги, ідеали і т.д., які безпосередньо визначають спрямованість діяльності людини. Це поняття включає також і компоненти, які не усвідомлюються суб'єктом, а діють на рефлекторному рівні і на рівні підсвідомості [106].

Для навчальної діяльності студента дуже важливою є його наполегливість у засвоєнні навчального матеріалу. Найбільш доступним і об'єктивним параметром для характеризувannya ступеня наполегливості студента є тривалість довільної уваги. Як за результатами досліджень науковців, так і на практично-побутовому рівні, тривалість довільної уваги визначається, в першу чергу, зацікавленістю людини у діяльності та її результатах. Для студента лінгвістичного ВНЗ при вивченні основ ІТ це, в першу чергу, зацікавленість власне процесом роботи на ПК, застосування засобів ІТ в самостійній роботі, використання засобів мережі Інтернет, по-друге, зацікавленість у безпосередніх результатах навчання, по-третє, зацікавленість у набутті знань, умінь і навичок, необхідних у майбутній діяльності вчителя ІМ в ЗНЗ.

Відзначимо, що фахівці виділяють часові параметри мотивації, зокрема ступінь віддаленості у часі підкріплення та можливий поділ мотиваційних чинників діяльності на безпосередні (підкріплення безпосередньо наступне за дією, успіх або неуспіх етапу діяльності визначається одразу ж після завершення дії) та віддалені (підкріплення виникає або може виникнути згодом). Безпосередні чинники мотивації при навчанні основ ІТ досить просто виділити – це позитивне оцінювання викладачем діяльності студента, позитивна рефлексія студентом своєї діяльності тощо.

Віддалені у часі мотиваційні чинники навчальної діяльності на практиці були описані та ефективно реалізовані А.С. Макаренком у формі “перспек

тивних ліній поведінки”, які формувались і за якими спрямовувалась навчальна та продуктивна діяльність вихованців. Така мотивація досить ефективно формується, шляхом навчання студентів формам та методам суспільно-корисної праці, ознайомлення із засобами трудової діяльності, які є складовими престижних професій.

Саме цей напрям формування віддаленої мотивації, перспективних ліній поведінки, в особистісно орієнтованій системі навчання основ ІТ майбутніх вчителів ІМ реалізується за рахунок повідомлення конкретної інформації про життєві успіхи кращих студентів попередніх років випуску та повідомлення студентам про найкращі приклади застосування НІТ в діяльності передових сучасних вчителів ІМ: застосування засобів мультимедіа для підвищення рівня знань та умінь школярів з ІМ; застосування електронних словників, програм-перекладачів; використання засобів мережі Інтернет у професійній діяльності та для підвищення свого рівня культури.

При використанні засобів ІКТ у особистісно орієнтованій системі навчання основ ІТ носіями мотиваційних чинників, які стимулюють створення перспективних ліній поведінки майбутнього вчителя, є програмно-апаратні засоби ІТ, мультимедійні ПЗ (Додаток 3), засоби мережі Інтернет, які стимулюють розвиток внутрішнього мовлення: мислення, сприймання, увагу та пам'ять; підтримують інтерес до заняття; стимулюють іншомовну мовленнєву діяльність; відкривають додаткові можливості рефлексії; розширюють можливості подання інформації які використовуються при цьому (див. підрозділ 1.1). Через усвідомлення студентами лінгвістичного ВНЗ доступності для них знань, умінь та навичок з основ ІТ, які вони зможуть застосовувати в майбутній професійній та науковій діяльності реалізується виховний вплив.

Іншим способом класифікації мотиваційних чинників є їх класифікація за спрямуванням та виникненням. Розрізняють внутрішні мотиваційні чинники (на момент виникнення формуються самим суб'єктом, свідомо, або на рівні підсвідомості) та зовнішні (на момент виникнення існують зовні суб'єкту). До внутрішніх мотивів в особистісно орієнтованій системі навчання основ ІТ студентів лінгвістичного ВНЗ можна віднести інтерес до знань, умінь та навичок, які можна отримати, природну допитливість та усвідомлений потяг до підвищення професійного рівня майбутнього вчителя ІМ за рахунок застосування сучасних засобів ІТ в під час роботи в ЗНЗ та в результаті самостійних занять.

Спеціалісти наголошують, що взаємозв'язки суб'єкта з його оточенням проектується на його діяльність у формі зовнішньої мотивації діяльності. До зовнішніх мотивів навчальної діяльності вони відносять покарання та нагороду, погрозу і вимогу, матеріальну винагороду, тиск групи (соціуму), очікування майбутніх життєвих вигод та ін. [106].

При застосуванні традиційної системи навчання основ ІТ майбутніх вчителів ІМ спостерігаються наступні зовнішні мотиваційні чинники: намагання краще вчитись та правильно виконати практичне завдання задля того, щоб отримати кращу оцінку, мати краще відношення до себе

одногрупників, викладача та, в результаті, отримати залік (Рис. 2.6).

Важливо відзначити, що в навчально-виховному процесі найбільш ефективнішим є позитивне підкріплення, тобто спрямування мотивації на підкріплення успіхів, створення передумов перетворення зовнішньої мотивації на внутрішню.

Зовнішня мотивація часто ототожнюється з орієнтованою необхідністю результатів навчальної діяльності студента. Для соціальної мотивації характерно перетворюватись із зовнішньої на внутрішню у випадку формування певних моральних якостей, переконань студента.

Цей тип мотивації є характерним для особистісно орієнтованій системі навчання основ ІТ, як такої, яка направлена формування особистості, розвиток її творчих умінь та професійно орієнтованих особистих якостей студента. Тобто ціллю навчання особистісно орієнтованої системи є не тільки отримання знань, умінь та навичок роботи на ПК, і, що найголовніше, розвиток особистості.

В запропонованій особистісно орієнтованій системі навчання основ ІТ з розподілом змісту навчального матеріалу на модулі можна спостерігати трансформацію зовнішніх мотиваційних чинників у внутрішні: намагання отримати знання для того, щоб вміти застосовувати їх в самостійній роботі; намагання краще вчитись, щоб стати сучасним високопрофесійним фахівцем; „Тому, що робота з засобами НІТ дуже цікава”; з ціллю застосування засобів НІТ ще підчас навчання в ВНЗ, щоб задовольнити особистісні потреби використання та застосування НІТ (Рис. 2.7).

В особистісно орієнтованій системі навчання дуже важливим для формування особистості є виховний вплив самоаналізу на рівні мотивації діяльності – через рефлексію досягається закріплення і усвідомлення складових мотивації.

Варто враховувати, що внутрішня мотивація може бути неусвідомленою, афективною. Такою є іноді пізнавальна мотивація, яка виявляється у схильності студентів до доповнення навчальних завдань, пов'язаних з роботою у Інтернеті, з експертними та довідково-інформаційними системами тощо. Усвідомлення себе як особистості формує з пізнавального інстинкту сильний внутрішній мотиваційний чинник. Поєднання та взаємодія соціальної і пізнавальної мотивації є запорукою успіху навчальної діяльності.

Дослідження спеціалістів [26,235,106] дозволяють зробити висновок про те, що для досягнення позитивного результату навчання більш ефективною є мотивація з позитивним підкріпленням. Вони акцентують увагу на необхідності обов'язкового досягнення та фіксування хоча б маленького успіху на певному етапі навчання, завершення етапу навчання обов'язково позитивним підкріпленням іноді навіть уявного, успіху у навчанні [76].

Рис. 2.6. Схема мотивації отримання знань при традиційній системі навчання.

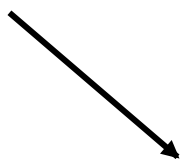

Рис. 2.7. Схема мотивації отримання знань в особистісно орієнтованій системі навчання.

Яскравим проявом такого позитивного підкріплення є результат використання засобів НІТ для виконання практичних завдань, які отримує студент по закінченню вивчення теми модуля. Студенту надається можливість здійснити самостійний вибір відповідних програмних засобів, засобів мережі Інтернет, мультимедійних ПЗ для виконання практичного завдання не за традиційною схемою, поданою викладачем. Успішне самостійне виконання практичного завдання, самостійного пошуку методів, способів та інструментарію для його виконання впливає на розвиток творчих умінь.

Відомий психолог Б.В. Зейгарник [222] показала, що рівень навчальних досягнень не завжди визначається інтелектуальними властивостями особистості та силою зовнішньої та внутрішньої мотивації. За результатами досліджень, проведених нею, стало можливим однозначно виділити дві основні групи особистостей за спрямуванням мотивації на успіх та мотивації страху перед невдачею (позитивна та негативна).

Описані групи не є стабільними, вони формуються ситуативно, а в навчанні основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ при цьому необхідно враховувати ще і проблеми, які проявляються з перших годин навчання майбутніх вчителів ІМ. Ці проблеми описані в підрозділі 1.3.1 роботи. Зрозуміло, що для навчального процесу основ ІТ бажане наближення особистості студента до першої групи цієї класифікації. Завдяки певної варіативності особистості цього можна досягти шляхом правильного добору навчальних впливів, у тому числі й використанням ІКТН. Індивідуалізація та диференціація навчання та контролю рівня навчальних досягнень кожного студента, які досягаються шляхом використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій, дають викладачу можливість реалізувати адресний вплив, створюючи передумови для подолання психологічних бар'єрів кожною особистістю.

Саме при виконанні практичного завдання по кожному модулю, за нашими дослідженнями, крім таких переваг, як можливість формування необхідних навичок у процесі виконання практичної роботи, сконцентрованість і доступність знань, які необхідні для її виконання, спостерігається важлива перевага модульної організації навчального процесу – високий рівень мотивації необхідності одержання знань. При вивченні матеріалу відправною точкою є необхідність виконання практичного завдання, що спрямовує студента до аналізу програмних засобів, які можна застосувати для ефективного та правильного виконання завдання. Відомо, що самі програмні засоби ІТ містять, як правило, кілька варіантів (способів) виконання дій, а це значить, що студенту необхідно опрацювати всі можливі варіанти (інструментальні засоби), які містить дана програма та які можливо застосувати при виконанні певного завдання. Для того, щоб їх опрацювати, необхідно ознайомитися з відповідними розділами в літературі та в МПЗ на CD, які призначені для самостійного навчання. Такий підхід впливає на розвиток активності та творчих вмінь кожної особистості.

Прояв самостійності та індивідуального підходу виявляється в виборі засобів, які визначає студент для виконання цієї роботи (інструментальні

засоби, способи створення, редагування та форматування колонок). Тобто спостерігається необхідність отримання знань через поставлене перед студентом практичне завдання. Пошук шляхів виконання завдання сприяє розвитку самостійності та спонукає до самоаналізу навчальної та професійної діяльності; до творчого пошуку та виявлення власних утруднень та помилок; сприяє формуванню професійних умінь та навичок; вчить студентів мислити, структурувати інформацію та цілеспрямовано відбирати необхідне.

Приведемо приклад виконання практичного завдання до модуля №6 (тема: "Колонки в текстовому редакторі MS Word. Способи створення тексту у вигляді колонок. Редагування колонок.") – підготовка газетної статті у вигляді колонок (Рис.2.8). Перед студентом стоїть завдання – набрати текст; відформатувати його в вигляді двох колонок, залишивши при цьому заголовок як одну колонку; вибрати відповідний розмір, тип та вигляд шрифтів для основного тексту та для заголовку (виконати форматування); відформатувати колонки (Рис. 2.9). Необхідність виконання такого завдання спонукає його до ознайомлення з відповідними засобами програми MS Word [20,208].

Результатом засвоєння теоретичного матеріалу для студента є відзначення для себе наявності кількох варіантів застосування інструментальних засобів для форматування тексту у вигляді колонок, що нашоухує його на аналіз ефективності та доцільності їх застосування для даного завдання.

Стимулюванню мимовільної уваги, внутрішньої афективної мотивації у особистісно орієнтованій системі навчання основ ІТ сприяє новизна, яскравість та емоційність навчального процесу, який передбачає використання засобів ІКТ.

Набуття практично-значимих навичок роботи з ПК, використання у навчально-виховному процесі засобів мережі Інтернет, мультимедійних ПЗ сприяє підкріпленню внутрішньої мотивації, формуванню перспективних ліній поведінки особистості шляхом орієнтації на застосування новітніх технологій майбутніми вчителями в навчанні ІМ в ЗНЗ.

Таким чином, у навчально-виховному процесі особистісно орієнтованої системи основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ систематичне використання цілеспрямованих педагогічних впливів та ІКТ має результатом не тільки покращення результатів навчання, а і додаткове позитивне формування мотиваційної сфери.

Рис. 2.9. Схема розвитку творчих умінь при вивченні “Колонки в текстовому редакторі Word. Способи створення тексту в вигляді колонок. Редагування колонок.”

2.6 Характерні особливості застосування особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ в процесі підготовки майбутніх вчителів іноземних мов

В результаті проведених досліджень можна зробити висновок, що застосування особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ може бути реалізацією пошуково-дослідницького методу. Традиційна система навчання в основному завжди була звернена до механізмів сприйняття та пам'яті студента [229,145]. Запропонована система навчання, на відміну від традиційної, направлена на осмислення студентами своєї діяльності, звернена до здібностей студента перебудовувати свої дії, свій особистий досвід, свої мотиви, вирішити задачу гуманізації освіти; підвищити ефективність навчального процесу; розвинути особистісні якості студентів лінгвістичних ВНЗ (навченість: здатність до самоосвіти, самовиховання, самонавчання, саморозвитку; творчі здібності: уміння застосовувати отримані

задач навчання, змінює постановку навчальної задачі в залежності від потреб студентів, учить самостійній постановці навчальних завдань. Передбачається, що студент має право на помилку, на власну думку, відмінну від думки викладача й думки інших студентів групи, має можливість демонструвати свої здібності.

Розходження в підходах двох типів навчання чітко виявляється й у контролі за результатами навчання. Практичні завдання в традиційному навчанні, як правило, розраховані на середнього студента та спрямовані на запам'ятовування та відтворення предметних знань. Надаючи однакові завдання всім студентам можна загубити особистісні здібності студентів. Особистісно орієнтована система навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ передбачає різнорівневі, диференційовані завдання, які надають можливість вибору практичних завдань і значимих для студента способів його виконання (підручник, роздатковий матеріал, програмні засоби, засоби мережі Internet, мультимедійні ПЗ й інші індивідуальні способи обробки інформації).

У контролі знань в запропонованій системі робиться наголос на застосування знань та на виявлення методів, що використовуються в навчанні по тій чи іншій темі модуля, тобто як загальних так і специфічних; на оцінку знайденого способу дій та на самооцінку студентом своїх дій, тобто на сам процес навчання. Саме в цьому процесі виявляється суб'єктність студента як особистості.

Для традиційної системи навчання очікуваним результатом є грамотний, дисциплінований виконавець заданих програм, в нашому випадку це вчитель іноземної мови, який застосовуватиме свої знання та вміння з ІТ тільки в рамках відомих йому в результаті навчання в ВНЗ. Але, при розробці особистісно орієнтованої системи враховувалось, що ІТ – це така область науки, яка постійно та безперервно розвивається та змінюється. Вчитель ІМ в ЗНЗ, в навчанні якого були застосовані традиційні методи не здатен до швидкого переходу на більш високий рівень роботи з ПЗ, застосування нових досягнень ІТ в роботі з школярами та в науковій діяльності.

Ідеальним результатом дії особистісно орієнтованої системи навчання є особистість, що саморозвивається, із гнучкими усвідомленими знаннями, суб'єкт свого навчання.

Концептуальне розходження традиційної та особистісно орієнтованої освіти приводить до істотної зміни педагогічної діяльності викладачів і навчальної діяльності студента. В дослідженні вказуємо на видозміну педагогічної діяльності викладача та навчальної діяльності студента при зміні мети в навчально-виховному процесі навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ:

При застосуванні традиційної системи навчання основ ІТ майбутніх вчителів ІМ, метою якої є отримання знань, умінь, навичок з основ ІТ, діяльність викладача полягає в наступному:

1. Відбирає предметний матеріал, навчально-виховний матеріал (програмні та технічні засоби) для його вивчення, методи роботи. Принципи добору навчального матеріалу не усвідомлюються, викладач, якщо і керується ними,

то на інтуїтивному рівні.

2. Нову навчальну задачу просто повідомляє як нову тему заняття.

3. При виконанні навчальної задачі:

а) повідомляє теоретичні знання з ІТ, причому найчастіше інформаційно-пояснювальним методом;

б) організує осмислення навчальної інформації в питально-відповідній формі, проводить опитування при закріпленні, перевіряє рівень і повноту предметних знань студентів;

в) коректує висловлення студентів, підтверджує або спростовує зміст висловлень (правильно, неправильно), орієнтує на одержання правильного результату;

г) залучає студентів до пошуку доповнень, уточнень;

д) контролює обсяг і якість отриманих предметних знань, прагне виставити за відповіді як найбільше оцінок;

е) завдання додому – (недиференційованого типу), носить загально предметний характер.

В особистісно орієнтованій системі навчання, де метою є отримання знань, умінь, навичок з основ ІТ з врахуванням якостей особистості, її здатності до самозміни, навчання пошуку виконання дій, діяльність викладача полягає в наступному:

1. Виділяє в навчально-виховному матеріалі основні ідеї і принципи, методи пізнання й узагальнені способи дій і вибудовує предметний зміст навколо цих методологічних орієнтирів.

2. Підбирає навчально-виховний матеріал таким чином, що це дозволяє студентові вибирати найбільш значимі для нього вид і форму навчального змісту (особистісно орієнтовані ситуації).

3. Забезпечує особистісно значиму для студентів постановку навчальної задачі, що викликає потребу студента в новому.

4. Організовує пошук рішення навчальної задачі шляхом розкриття суб'єктивного досвіду студентів в особистісно орієнтованих ситуаціях:

а) пошук ідеї, гіпотези рішення;

б) складання орієнтованої основи дій для рішення;

в) максимальна самостійність студентів (підказка лише після спроб самостійного рішення проблеми);

г) залучає студентів до аналізу етапів рішення навчальної задачі, стимулює студентів до висловлень без страху помилитися, орієнтує на використання різних способів дій, залучає до аналізу власних утруднень студентів (рефлексія), заохочує нестандартні навчальні дії;

д) учить прийомам розвитку уваги, сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, творчим пошуковим процедурам; пошуку нових засобів ІТ (операційних систем, прикладних програм, навчальних програм, електронних словників та програм-перекладачів, засобів мережі Інтернет) в майбутній професійній діяльності;

е) завдання додому носять предметний, безпосередньо прив'язаний до обов'язків вчителя ІМ в ЗНЗ характер та забезпечують творчий пошук методів

та способів застосування ПЗ для його виконання.

В традиційній системі навчання основ ІТ (мета – отримання знань, умінь, навичок з основ ІТ) у діяльність студента полягає в наступному:

1. Фіксує нову тему заняття.
2. Сприймає, аналізує, запам'ятовує предметну інформацію.
3. Відповідає на питання викладача, уточнює своє розуміння змісту теми, але не задумується над процесом розуміння – розуміє так, як удається.
4. Зіставляє свої знання з висловленнями інших студентів, доповнює або уточнює них.
5. Виконує завдання, однакові для усіх; при виконанні завдання орієнтується на результат – правильна відповідь, гарна оцінка.
6. При виконанні завдання не акцентує увагу на його актуальність та цінність в майбутній професійній діяльності.
7. Свою навчальну роботу не аналізує, спосіб досягнення результату не виділяє, не аналізує свій психологічний стан, оскільки не має таких вимог.
8. При виконанні практичних завдань та обробці теоретичного матеріалу не відхиляється від шляху, запропонованого викладачем, не шукає нових шляхів вирішення проблеми.

При застосуванні особистісно орієнтованої системи, яка має за мету отримання знань, умінь, навичок з основ ІТ з врахуванням якостей особистості, її здатності до самозміни, навчання пошуку виконання дій, діяльність студента полягає в наступному:

1. Бере участь у постановці нової навчальної задачі, у зміні її визначення, у виявленні протиріч, проблем; намагається разом із викладачем і іншими студентами виявити ідею, гіпотезу її рішення, пропонує свої варіанти рішення, своє бачення проблеми. Викладач при цьому – джерело пізнання для студента.
2. При поясненні викладача бере участь, веде діалог з ним, критично осмислюючи слова викладача (опираючись на особистий досвід).
3. Учиться в кожному практичному завданні виявляти особистий метод рішення, хід одержання знання, вибір ІКТ засобів для вирішення; вибір ПЗ для його виконання.
4. Виконує завдання диференційованого типу, прагнучи виділити узагальнені способи дій.
5. Аналізує свою навчальну роботу, відкрито демонструє свої "плюси і мінуси", аналізує свій психологічний стан.
6. Учиться в процесі підготовки теоретичного та практичного завдання виконувати пошук найефективніших ПЗ для його виконання (застосування МПЗ, Microsoft Office, Internet, навчального посібника).
7. Проводить творчий пошук із застосуванням засобів мережі Internet.
8. Учиться застосовувати нові ПЗ при підготовці домашніх завдань, що сприятиме досить швидкій та легкій орієнтації в використанні сучасних засобів ІТ в майбутній професійній діяльності.

Таке розрізнення було проведено з теоретичною метою відокремлення особистісно орієнтованого підходу від традиційного, тих аспектів останнього, котрі усе ще типові для вищої школи.

Домінуюча тенденція традиційного навчання полягає в представленні про те, що ціль освіти – одержання наукових знань про навколишню дійсність, умінь і навичок, необхідних для практичного життя, орієнтації у світі явищ і процесів. Наслідком реалізації мети такої системи навчання є розгляд сутності знання в більшому ступені як предмета засвоєння й у недостатньому ступені як результату наукового пізнання. Освітній процес довгий час орієнтувався на створення однакових умов навчання для усіх, при яких кожний досягав запланованих результатів. Студенти сприймають наукові знання як деякі зовнішні стосовно нього області дійсності. Технологія навчально-виховного процесу основ ІТ ґрунтувалася на ідеї педагогічного керування, формування, корекції особистості ззовні, без достатнього врахування та використання суб'єктного досвіду самого студента як активного творця власного розвитку (самоосвіти, самовиховання) [16].

Висновки до Розділу 2

Необхідність вирішення проблем навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ розглянутих та описаних у підрозділах 1.2 та 1.3 привела до пошуку ефективних шляхів удосконалення системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ.

У процесі пошуку, на основі вивчення філософської, психолого-педагогічної, науково-методичної й навчальної літератури, а також керуючись здобутками передового педагогічного досвіду та власною багаторічною практикою роботи у ВНЗ, було встановлено, що одним із ефективних чинників індивідуалізації і інтенсифікації навчання є реалізація особистісно орієнтованого підходу. Він включає модульну побудову навчального матеріалу основ ІТ, елементи рейтингової системи управління навчальною діяльністю студентів та моніторингу навчального процесу. Запровадження методичної системи, побудованої на основі особистісно орієнтованого підходу та спрямованої на розвиток особистості, зокрема на формування активності особистості в навчальному процесі, на саморозвиток особистості, сприяє цілісному розумінню особистості студента та її гармонійному розвитку та дозволяє ефективно сформулювати належні знання та вміння з основ ІТ у студентів з різним рівнем здібностей.

Скориставшись результатами ґрунтовних розробок дидактики вищої школи та аналізом особливості розвитку особистості студента, його діяльності, сформовано розуміння особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ, як такої, що враховує індивідуальні задатки, здібності і можливості студента, використовує передові педагогічні й інформаційні технології не тільки для оволодіння кожним студентом певною сумою знань, умінь, навичок, але і передбачає диференціацію й індивідуалізацію навчання.

Модульна організація змісту навчання основ ІТ дозволяє розглядати його як диференційоване навчання – навчальний процес, що являє собою систему методів, засобів та організаційних форм навчання, де враховано особистісні характеристики студентів, індивідуальні особливості студентів та дозволяє найбільш повно реалізувати засвоєння знань та структурувати

навчальний матеріал певним чином завершеними блоками з забезпеченням цілісності навчально-виховного процесу. При цьому створюється реальна можливість забезпечення єдності дискретності та неперервності у засвоєнні знань.

Системою створюються умови для отримання знань та розвитку творчих умінь, забезпечуються усім членам групи студентів базовий рівень підготовки з врахуванням індивідуальних особливостей студентів. Кожен студент при цьому отримує право та можливість приділяти переважну увагу тим напрямкам, які найбільше відповідають його вимогам і потребам, отримуючи необхідний мінімум підготовки.

Суть особистісно орієнтованого навчання у наступному:

- виявлення й доведене до розуміння кожного студента недостатності рівня раніше засвоєних знань з ІТ і способів виконання практичних дій (тести, рейтинговий контроль);
- розширене формулювання задачі вивчення кожної теми;
- пошукова діяльність студента спільно з викладачем (з застосуванням сучасних програмних засобів);
- оцінка, обґрунтування знайденого способу діяльності та самооцінка власної діяльності.

Розроблена система відрізняється від систем і технологій, розроблених раніше і описаних у [187,45,14,17] тим, що передбачає:

- інтенсивне застосування засобів і методів ІТ як у якості елементів технологій навчання, так і у якості об'єктів вивчення;
- органічне поєднання індивідуальних і групових форм навчальної діяльності студентів;
- використання елементів ІТ для забезпечення підтримки діяльності викладача.

У результаті досліджень була висунута основна гіпотеза: використання особистісно орієнтованої системи в процесі навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ дозволяє:

- сформувати знання, уміння і навички роботи, необхідні для ефективного використання засобів інформаційних технологій вчителем ІМ у професійній діяльності;
- значно активізувати активність та пізнавальну діяльність студентів за рахунок застосування в самостійній роботі студентів творчого пошуку;
- інтенсифікувати навчальний процес за рахунок розподілу навчального матеріалу дисципліни на окремі модулі;
- за рахунок виконання тестових завдань по кожному модулю, різноманітності способів виконання завдань та обговорення їх в групі викликати спонукання до рефлексії – самоаналізу навчальної та професійної діяльності, виявленню власних утруднень і помилок;
- інтенсифікувати розвиток особистісних характеристик на основі аналізу особистісних особливостей та можливостей кожного студента, його початкової підготовки основ ІТ, його творчих та розумових здібностей, досвіду роботи із засобами ІКТ.

За результатами досліджень, практична й наукова актуальність застосування особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ полягає в наступному.

- При застосуванні модульного навчання для організації навчального матеріалу в особистісно орієнтованій системі навчання основ ІТ поєднуються як нові підходи до навчання, так і традиції, накопичені з моменту виникнення вивчення ІТ як навчальної дисципліни.
- Основним напрямком навчання майбутніх вчителів є напрямок на розвиток особистісних характеристик, на розвиток творчих здібностей студента.
- Система припускає таку організацію навчальної діяльності, при якій студент приймає участь в оперативному керуванні змістом, що, безумовно, веде до більш міцного усвідомлення засвоєння навчального матеріалу.
- Спрямоване на розвиток активності студента, постійне підкріплення своїх дій на основі самоконтролю, індивідуалізований темп навчально-пізнавальної діяльності.
- Використовується принцип поетапного формування розумових дій.
- Досвід застосування особистісно орієнтованого напрямку приводить до росту компетентності студентів в області застосування ІТ.
- Однією із запланованих цілей навчання є розвиток комунікативних та соціально-значимих здібностей студентів, особливо при роботі в мережі Internet.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ, ПРОВЕДЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Дослідно-експериментальна складова даного дослідження, з метою забезпечення достовірності результатів виконувалась у три етапи протягом 1998-2003 років у Київському національному лінгвістичному університеті. Перший етап – констатуючий – передбачав вивчення актуальності застосування ІКТ в роботі вчителя ІМ та проблем, які виникають при цьому. Метою пошукового етапу була перевірка гіпотези, сформованої як наслідок результатів констатуючого етапу. Третій етап експерименту – формуючий, передбачав підтвердження або відхилення гіпотези про підвищення рівня знань, умінь та навичок студентів внаслідок застосування особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ у процесі підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

3.1 Визначення стану сформованості знань, умінь та навичок з основ ІТ учителів іноземних мов

Перший етап дослідно-експериментальної роботи охоплював період з вересня 1998 року по червень 1999 року й передбачав визначення об'єкту, предмету, мети, формулювання гіпотези та постановку завдань дослідження; організацію та проведення констатуючого експерименту з метою визначення спрямованості та змісту навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних ВНЗ та актуальності набутих знань, умінь та навичок для їхньої майбутньої професійної діяльності. Одним із завдань констатуючого експерименту було визначення місця засобів ІКТ навчання у фаховій діяльності вчителя іноземних мов.

У педагогічних дослідженнях спеціалісти використовуються системи методів науково-педагогічного дослідження описаних Бабанським Ю.К [15], Разумовським В.Г [158], Кочетовим А.І. [100] та ін.

Для експериментального визначення актуальності дослідження було обрано метод анкетування, який є складовою майже усіх систем дослідження. Цей метод дає змогу підвищити ступінь об'єктивності інформації про педагогічні факти та процеси, оскільки передбачає отримання інформації від якнайбільшої кількості опитаних. Метод анкетування обрано як основний метод отримання емпіричних даних для з'ясування актуальності проблеми використання засобів інформаційних технологій в професійній діяльності вчителя іноземних мов та необхідності застосування інноваційних методик в процесі навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ.

Нами було розроблено анкети закритого типу для вчителів іноземних мов ЗНЗ: перша анкета складається із запитань, спрямованих на детальний аналіз професійної діяльності вчителя іноземних мов з точки зору застосування засобів ІТ; друга анкета містить запитання, направлені на визначення рівня компетентності вчителів ІМ в галузі НІТ (Додаток Ж).

Застосування більшості статистичних методів засновано на ідеї використання обмеженої, неповної вибірки респондентів із загального числа тих, на кого можна поширити висновки, отримані в результаті дослідження. Репрезентативність результатів дослідження забезпечувалась тим, що для анкетування було обрано дві групи респондентів – вибірка I – це студенти старших курсів КНЛУ, які працюють вчителями іноземних мов в школах м. Києва (37 осіб) та вчителі, які працюють за спеціальністю в ЗНЗ. Респондентами вибірки II були вчителі іноземних мов ЗНЗ м. Києва, м. Богуслава, загальноосвітніх навчальних закладів м. Любомля Волинської обл., с. Янтарне Красногвардійського р-ну Кримської АР. Всього в анкетуванні брало участь 205 осіб. Таким чином, було відібрано групи, склад яких відповідав опосередкованим параметрам більш широкої вибірки. Загалом всі респонденти вивчали основи ІТ за традиційною методикою, частина з них додатково закінчила спеціалізовані комп'ютерні курси та деякі мають ПК вдома.

Метою опитування за першою анкетною було визначення місця засобів ІКТ в діяльності вчителя ІМ. Тобто головним напрямком було визначення проблеми необхідності застосування засобів ІТ вчителем ІМ під час проведення уроків ІМ в школі, при підготовці до занять та в процесі самостійної підготовки.

Для вирішення цих завдань було проведено аналіз діяльності вчителя іноземних мов та визначення основних напрямків в його роботі. В результаті співробітництва з вчителями іноземних мов ЗНЗ, аналізу наукових робіт спеціалістів з ІМ та досвіду передових вчителів ІМ, які застосовують засоби ІТ в навчально-виховному процесі (підрозділ 1.1, та 1.1.1, 1.1.2) було визначено знання, уміння та навички які має набути учень в процесі навчання ІМ на відповідних етапах навчально-виховного процесу та можливість і необхідність застосування засобів ІКТ для підвищення ефективності навчання

Аналіз даних, отриманих у результаті анкетування вказав головні напрямки використання засобів ІТ у процесі навчання іноземних мов та надав можливість виділити головні аспекти основ ІТ, засвоєння та опанування яких забезпечує вчителю можливість застосувати ПК в ролі ефективного засобу навчання іноземним мовам: структура ПК, операційна система, програми-додатки, текстові процесори, мультимедійні програмні засоби, мережа Інтернет. Тому запитання в першому анкетуванні було підібрано саме таким чином, щоб було охоплено всі названі теми.

Результати анкетування подано у Таблиці 3.1. та у Таблиці 3.2. Репрезентативність вибірки доводилась шляхом порівнювання результатів, отриманих на малій вибірці (вибірка „I” – 33 респонденти) та на більш широкій вибірці (вибірка „II” – 172 респонденти) (Рис. 3.1).

Серед опитованих 86% вибірки „I” та 83% вибірки „II” – респонденти, які вважають що засоби ІТ є досить ефективним допоміжним сучасним засобом в діяльності вчителя ІМ; відповідно 2% та 3% – відповіді „ні” – це вчителі, які звикли працювати за традиційними методиками та в силу

Таблиця 3.1

Визначення проблеми актуальності застосування засобів ІТ в діяльності
вчителя ІМ (вибірка І)

№	Чи вбачаєте необхідність для вчителя іноземних мов	так	ні	не знаю
1.	Мати навички роботи на персональному комп'ютері	0,98	-	0,02
2.	Уміння користуватися засобами операційної системи	0,80	-	0,20
3.	Уміння користуватися додатками операційної системи	0,76	-	0,24
4.	Уміння працювати з текстовими редакторами	0,90	0,05	0,05
5.	Уміння інсталювати/деінсталювати програмні засоби	0,73	0,16	0,11
6.	Застосування в роботі вчителя засобів мережі Інтернет	0,84	-	0,16
7.	Застосування засобів інформаційних технологій в самостійній роботі	0,87	0,05	0,08
8.	Застосування дистанційного навчання для підвищення ефективності навчання іноземним мовам	0,76	0,04	0,20
9.	Застосування засобів інформаційних технологій для підвищення кваліфікаційного рівня вчителя	0,81	-	0,19
1 0.	Застосування мультимедійних засобів підвищити ефективності навчання іноземних мов	0,89	-	0,11
1 1.	Застосування засобів інформаційних технологій для створення наочності	0,95	-	0,05
1 2.	Використовувати персональний комп'ютер для підготовки методичних матеріалів	0,95	-	0,05
1 3.	Застосування засобів персонального комп'ютера при перекладі текстів	0,84	0,05	0,11
1 4.	Використання засобів інформаційних технологій для часткової заміни відсутності іншомовного середовища	0,94	-	0,06
1 5.	Для тренування лексичних, фонетичних, граматичних навичок	0,90	-	0,10
1 6.	При відпрацюванні навичок та вмінь аудіювання	0,87	-	0,13
1 7.	При відпрацюванні навичок та вмінь писемного мовлення	0,85	-	0,15
1 8.	При відпрацюванні навичок та вмінь діалогічного мовлення	0,85	-	0,15
1 9.	При відпрацюванні навичок та вмінь монологічного мовлення	0,85	-	0,15

Таблиця 3.2

Визначення проблеми актуальності застосування засобів ІТ в діяльності вчителя ІМ (вибірка „І”).

№	Чи вбачаєте необхідність для вчителя іноземних мов	так	ні	не знаю
1.	Мати навички роботи на персональному комп'ютері	0,94	-	0,06
2.	Уміння користуватися засобами операційної системи	0,69	0,11	0,20
3.	Уміння користуватися додатками операційної системи	0,70	0,16	0,14
4.	Уміння працювати з текстовими редакторами	0,94	-	0,06
5.	Уміння інстальовати/деінстальовати програмні засоби	0,74	0,11	0,15
6.	Застосування в роботі вчителя засобів мережі Інтернет	0,82	0,02	0,16
7.	Застосування засобів інформаційних технологій в самостійній роботі	0,90	0,03	0,07
8.	Застосування дистанційного навчання для підвищення ефективності навчання іноземним мовам	0,72	0,06	0,22
9.	Застосування засобів інформаційних технологій для підвищення кваліфікаційного рівня вчителя	0,78	-	0,22
10.	Застосування мультимедійних засобів підвищити ефективності навчання іноземних мов	0,79	-	0,21
11.	Застосування засобів інформаційних технологій для створення наочності	0,94	0,02	0,06
12.	Використовувати персональний комп'ютер для підготовки методичних матеріалів	0,93	-	0,07
13.	Застосування засобів персонального комп'ютера при перекладі текстів	0,85	0,02	0,13
14.	Використання засобів інформаційних технологій для часткової заміни відсутності іншомовного середовища	0,89	0,01	0,10
15.	Для тренування лексичних, фонетичних, граматичних навичок	0,88	-	0,12
16.	При відпрацюванні навичок та вмінь аудіювання	0,80	-	0,20
17.	При відпрацюванні навичок та вмінь писемного мовлення	0,81	-	0,19
18.	При відпрацюванні навичок та вмінь діалогічного мовлення	0,82	-	0,18
19.	При відпрацюванні навичок та вмінь монологічного мовлення	0,82	-	0,18

недостатньої поінформованості, стосовно можливостей, які забезпечують засоби ПК в навчально-виховному процесі, боязку роботи з сучасною технікою, остраху роботи з новими для них засобами вирішують, що можуть обійтися традиційними засобами навчання ІМ; ще 12% респондентів вибірки „І” та 14% респондентів вибірки „ІІ” не змогли визначити для себе актуальність застосування сучасних засобів навчання, вони відповіли „не знаю”, тому що взагалі не знають відповіді на деякі питання – їм не зрозуміло, про що йде мова, незрозуміла термінологія, але вони мають потяг до творчості, бажання до застосування нових методик в роботі та для підвищення

особистого професійного рівня.

Рис.3.1 Результати визначення проблеми актуальності застосування засобів ІТ в діяльності вчителя іноземних мов.

Спостерігається, що відповіді респондентів обох вибірок майже повністю співпадають. Загалом вони вбачають необхідність вивчення та використання НІТ для підвищення ефективності навчання ІМ. Тобто було отримано дані, які свідчать про актуальність проблеми навчання та застосування засобів ІТ для вчителя ІМ.

В анкетуванні брали участь дві групи респондентів, які відрізняються за своїм кількісним складом. Детальний аналіз результатів вказав на можливість припущення того, що результати дослідження можна поширити на більш широкий загал. Для цього важливо довести, що обидві вибірки (вибірка „І” та вибірка „ІІ”) належать до однієї генеральної сукупності.

В дослідження коефіцієнт кореляції між двома вибірками було розраховано за допомогою програми Microsoft Excel, він становить 0,8817, що може вважатись достатнім підтвердженням належності обох вибірок одній генеральній сукупності. Це дозволяє зробити висновок, що значення варіаційно-статистичних показників досліджуваної варіаційної сукупності можна поширити на всю генеральну сукупність.

3.1.1 Визначення переважних напрямків використання засобів ІТ у фаховій діяльності учителя іноземних мов

На основі попереднього анкетування спостерігаємо, що сучасний вчитель іноземних мов бачить і вважає необхідним застосування засобів ІТ в своїй роботі. Вчителі ІМ відчувають та розуміють необхідність і потребу застосування сучасних засобів ІКТ в процесі навчання іноземних мов.

Основною метою, при цьому, є удосконалення процесу навчання ІМ, розвитку особистості учня та відкриття додаткових можливостей рефлексії учнями та студентами. За їх висловлюванням, при використанні відповідної методичної підтримки та вибору ПЗ з урахуванням психологічних принципів навчання застосування засобів ІТ дозволяє підвищити ефективність навчально-виховного процесу.

Саме тому запитання другої анкети були спрямовані на визначення готовності вчителів іноземних мов до застосування сучасних засобів ІКТ у своїй діяльності. Вибір складових анкети є наслідком результату аналізу передового досвіду вчителів ІМ, які ефективно застосовують засоби ІКТ в навчально-виховному процесі (підрозділи 1.1 та 1.2). Було проведено детальне дослідження діяльності передових вчителів ІМ та програмних засобів, які застосовуються ними в навчанні ІМ. За спостереженнями в процесі навчання ІМ найчастіше засоби операційної системи, додатків та текстових редакторів для створення та опрацювання наочності, методичних матеріалів, отримання мовленнєвих навичок. Також відмічено широке застосування мультимедійних ПЗ, електронних словників, програм-перекладачів та послуг мережі Інтернет на всіх етапах навчання.

Тому до другої анкети було включено запитання, які стосуються практичного використання ПК, засобів операційної системи, програм-додатків, текстового редактора, налагодження програмного забезпечення, встановлення педагогічного програмного забезпечення та використання ППЗ призначених для підвищення та закріплення рівня знань, умінь та навичок з іноземної мови.

Важливо відзначити, що, з метою визначення достовірності даних анкетування –правдивості відповідей, та допущення помилок респондентами в анкеті передбачено наявність взаємовиключаючих відповідей.

Анкета містить запитання, які перехреснюються за тематикою. Помилка, допущена при відповіді на одне запитання, вказує на помилку анкетування, на недостовірність даних. Наприклад запитанням „Чи вмієте користуватися засобами операційної системи?” передбачається, що опитуваний дає відповідь „так”, якщо він має знання, уміння та навички роботи з засобами операційної системи. У протилежному випадку респондент повинен дати відповідь „ні”. Далі в анкеті передбачено запитання „Чи вмієте інсталювати, деінсталювати ПЗ?”. Відповідаючи „так” респондент повідомляє, що має такі вміння, показуючи цим, що він уміє користуватися засобами операційної системи, тому, що ця процедура є однією з опцій операційної системи. Друге запитання є похідним від першого тобто є складовою першого запитання. Таким чином, при відповіді „так” на обидва запитання можна говорити про правильність (вірогідність відповідей). Аналогічна ситуація спостерігатиметься, якщо у обох випадках отримано відповідь „ні”. Якщо ж на перше запитання респондент дав відповідь „так”, а на друге „ні”, то це означає, що перша відповідь є помилковою – робота з засобами операційної системи передбачає знання та уміння інсталяції та деінсталяції ПЗ. Навпаки, якщо на перше запитання отримано відповідь „ні”, а на друге „так”, то це те ж свідчить про

помилковість відповідей.

Анкети, які містили такі протиріччя вважались неправильними, помилковими та вилучались з опрацювання. Таких анкет у процесі опрацювання було виявлено 0,12% з загальної кількості опитуваних.

Результати опитування респондентів вибірки „І” та вибірки „ІІ” подано відповідно в Таблиці 3.3. та в Таблиці 3.4. Відповідь „ні” дали 86% опитуваних вибірки „ІІ” та 82% респондентів вибірки „І”. Це вчителі, які або не мають досвіду застосування засобів ІТ в своїй роботі, або мають невеликий досвід. Вони проходили навчання основ ІТ в ВНЗ за традиційною методикою. Тільки 14% респондентів вибірки „ІІ” та 18% вибірки „І” мають досвід використання засобів ІКТ в своїй діяльності. Це вчителі, які додатково навчались на комп’ютерних курсах та безперервно підвищують рівень знань в цій галузі. Такі спеціалісти, як правило, мають вдома ПК та (або) постійний доступ до роботи в комп’ютерному класі.

Дані, які кількісно характеризують рівень володіння студентами-майбутніми вчителями ІМ засобами ІТ представлено Таблиці 3.3 та Таблиці 3.4., Рис 3.2. Їх детальний аналіз, дослідження та аналіз діяльності вчителів іноземних мов, досвіду передових вчителів, які описано в підрозділах 1.1, та 1.1.1, надає можливість виділити основні аспекти основ ІТ, засвоєння та опанування якими яких забезпечує вчителю можливість застосувати ПК в ролі ефективного засобу навчання іноземним мовам.

Таблиця 3.3.

Результати анкетування рівня знань та умінь учителів іноземної мови в галузі застосування засобів ІТ(вибірка „І”).

№	Зміст навчання	так	ні
1	2	3	4
1.	Будова персонального комп’ютера	0,21	0,79
2.	Особистий досвід роботи на персонального комп’ютера	0,26	0,74
3.	Користування засобами операційної системи	0,26	0,74
4.	Призначення операційної системи	0,21	0,79
5.	Застосовування Windows- додатків в роботі	0,21	0,79
6.	Інсталяція/деінсталяція програмних засобів	0,11	0,89
7.	Досвід роботи з мультимедійними програмними засобами	0,16	0,94
8.	Орієнтування в новій мультимедійній програмі	0,11	0,89
9.	Призначення текстових редакторів	0,26	0,74
10.	Застосування можливостей текстового редактора при підготовці до уроків іноземної мови	0,11	0,89
11.	Застосування можливостей текстового редактора при підготовці методичних матеріалів	0,16	0,84

Продовження Таблиці 3.3

1	2	3	4
12.	Застосування мультимедійних програмних засобів на уроках іноземної мови	0,26	0,74

13.	Застосування програм-перекладачів в самостійній роботі та в процесі навчання іноземних мов	0,26	0,74
14.	Застосування електронних словників в самостійній роботі та в процесі навчання іноземних мов	0,26	0,74
15.	Досвід пошуку, збереження, редагування інформації	0,32	0,68
16.	Застосування засобів мережі Інтернет при вивченні іноземних мов	0,32	0,68
17.	Досвід застосування засобів мережі Інтернет для підвищення професійного рівня	0,21	0,79
18.	Участь в міжнародних конференціях з застосуванням засобів мережі Інтернет	0	1
19.	Застосування елементів дистанційного навчання в своїй діяльності	0	1

Таблиця 3.4.

Результати анкетування рівня знань та умінь учителів ІМ в галузі застосування засобів ІТ (вибірка „ІІ”)

	Зміст навчання	так	ні
1.	Будова персонального комп'ютера	0,28	0,72
2.	Особистий досвід роботи на персонального комп'ютера	0,38	0,62
3.	Користування засобами операційної системи	0,16	0,84
4.	Призначення операційної системи	0,18	0,82
5.	Застосовування програм-додатків в роботі	0,12	0,88
6.	Інсталяція/деінсталяція програмних засобів	0,15	0,85
7.	Досвід роботи з мультимедійними програмними засобами	0,2	0,8
8.	Орієнтування в новій мультимедійній програмі	0,04	0,96
9.	Призначення текстових редакторів	0,35	0,65
10.	Застосування можливостей текстового редактора при підготовці до уроків іноземної мови	0,12	0,88
11.	Застосування можливостей текстового редактора при підготовці методичних матеріалів	0,12	0,88
12.	Застосування мультимедійних програмних засобів на уроках іноземної мови	0,06	0,94
13.	Застосування програм-перекладачів в самостійній роботі та в процесі навчання іноземних мов	0,06	0,94

14	Застосування електронних словників в самостійній роботі та в процесі навчання іноземних мов	0,06	0,94
15	Досвід пошуку, збереження, редагування інформації	0,11	0,86
16	Застосування засобів мережі Інтернет при вивченні іноземних мов	0,2	0,8
17	Досвід застосування засобів мережі Інтернет для підвищення професійного рівня	0,2	0,8
18	Участь в міжнародних конференціях з застосуванням засобів мережі Інтернет	0,03	0,97
19	Застосування елементів дистанційного навчання в своїй діяльності	0,04	0,96

Рис. 3.2. Рівень знань та умінь учителів ІМ застосування засобів ІТ в професійній діяльності

3.1.2 Формування скоригованого змісту навчання основ ІТ студентів

На основі результатів проведеної роботи визначено вимоги до змісту навчання основ ІТ, за якими студенти лінгвістичних ВНЗ повинні:

знати: структуру та призначення основних складових ПК, можливості та основні функції операційної системи; призначення програм-додатків;

уміти: застосовувати засоби операційної системи для опрацювання інформації; використовувати можливості програм-додатків в процесі підготовки документів; виконувати аналіз та вибір мультимедійних ПЗ на певних етапах навчально-виховного процесу; виконувати вибір мультимедійних ПЗ для опрацювання відповідних навичок; застосовувати

електронні словники та програми-перекладачі на всіх етапах навчання; навчити учнів використовувати мультимедійні ПЗ для підвищення рівня знань, умінь та навичок з ІМ; користуватися засобами мережі Інтернет;

мати навички: інсталяції/деінсталяції програмних засобів; виходу з нестандартної ситуації (збій в роботі ПК); пошуку інформації в мережі Інтернет; використання засобів мережі Інтернет для підвищення особистого рівня та рівня компетенції школярів.

Результати анкетування рівня знань та умінь учителів ІМ в галузі застосування засобів ІТ (Таблиця 3.3, Таблиця 3.4) констатують недостатню сформованість елементарних знань та низький рівень практичних умінь з основ ІТ для різних категорій опитуваних.

Разом з групою експертів, до якої ввійшли викладачі кафедри інформатики та технологій навчання (7 осіб), нам вдалося виявити проблеми та труднощі навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ. В навчанні основ ІТ студентів – майбутніх вчителів ІТ не враховувались проблеми, які були виявлені нами та описані в підрозділі 1.3.1 та основні напрямки застосування сучасних засобів ІТ вчителем ІТ в навчально-виховному процесі ЗНЗ. Експерти відмітили нагальну потребу в пошуку та застосуванні ефективних технологій та форм організації процесу навчання.

Традиційні методи навчання основ ІТ в основному орієнтовані на засвоєння готових знань. Організація констатуючого експерименту дозволила виявити відношення між явищами, які вивчаються, провести глибокий якісний аналіз та отримати точну кількісну оцінку результатів досліджень. Було констатовано недостатній рівень знань, умінь та навичок з основ ІТ серед різних категорій опитуваних.

3.2 Організація та проведення пошукового експерименту

На цьому етапі дослідження (1999 – 2001 р.р.) вивчались наукові роботи психологів, методистів, дослідження педагогів стосовного даного питання для теоретичного обґрунтування поставленої проблеми. В цей період також вивчались форми та методи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ. З метою остаточного коригування змістовного наповнення навчально-виховного процесу було проведено анкетування групи студентів старших курсів КНЛУ, які працюють вчителями ІМ в ЗНЗ та вчителів іноземних мов ЗНЗ, до якої ввійшло 38 респондентів.

Як вже відомо, невеликі за кількістю респондентів та більш широкі вибірки належать до однієї генеральної сукупності, тому в дослідженні проводиться робота з порівняно невеликими групами респондентів.

В анкету включено запитання, що стосувались необхідності засвоєння тем з основ ІТ, які пропонувалось вивчати студентам лінгвістичних ВНЗ за традиційними методиками та основних тем, вивчення яких вбачається за результатами констатуючого експерименту (Табл. 3.5).

Результати анкетування подано за допомогою лінійної діаграми на Рис. 3.3. Спостерігається, що як студенти, що працюють вчителями в ЗНЗ так і вчителі шкіл не бачать необхідності в знанні основ програмування, уміння

діагностування апаратного забезпечення, уміння створення Web – сторінок та встановлення програмного забезпечення загального призначення. Дані анкетування також підтверджуються результатами аналізу наукових робіт та практичної діяльності передових вчителів ІМ (підрозділ 1.1).

Таблиця 3.5

Визначення проблеми необхідності вивчення деяких загальних тем в процесі навчання основ ІТ

№	Тема	вмію	не вмію	бачу необхідність	не бачу необхідності
1	Структура персонального комп'ютера, основні складові, їх призначення; основні характеристики (структура)	0,095	0,905	0,71	0,29
2	Операційна система, призначення, застосування в роботі, принципи збереження інформації (операційна система)	0,15	0,85	0,76	0,24
3	Інсталяція/деінсталяція програмних засобів (інсталяція)	0,05	0,95	0,67	0,33
4	Застосування мультимедійних програмних засобів (мультимедійні засоби)	0,19	0,81	0,81	0,19
5	Застосування текстових редакторів (текстові редактори)	0,19	0,81	0,62	0,38
6	Засоби мережі Інтернет, використання пошукових систем (Інтернет)	0,14	0,86	0,86	0,14
7	Настроювання програмного забезпечення (програмне забезпечення)	0,02	0,98	0,01	0,99
8	Установку та настроювання апаратного забезпечення, визначення сумісності апаратного та програмного забезпечення (апаратне забезпечення)	0,02	0,98	0,02	0,98
9	Застосовування елементів програмування в практичній діяльності (програмування)	0,01	0,99	0,01	0,99

Рис. 3.3. Результати анкетування

У зв'язку з цим в дослідженні пред'являються додаткові вимоги до методичної системи, організації і проведення навчально-виховного процесу основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ; вироблення обов'язкових, послідовних елементів дій, які за певних умов повинні привести до прогнозованого результату та з ціллю отримання та підвищення рівня знань, умінь та навичок в області інформаційних технологій, як однієї з категорій компетентності. За прогнозуванням дослідження в результаті навчання основ ІТ студент лінгвістичного ВНЗ повинен:

·знати:

- структуру та основні характеристики ПК;
- призначення операційної системи та її основних елементів.

·вміти:

- інсталиювати та використовувати програмні засоби;
- деінсталиювати програмні засоби;

- виконувати вибір ПЗ для опрацювання відповідних мовленнєвих навичок на всіх етапах навчання;
- застосовувати МПЗ в процесі навчання ІМ на всіх етапах навчання;
- навчити учнів застосовувати програми-перекладачі, електронні словники, енциклопедії в навчанні ІМ;
- навчити учнів самостійної роботи з ПЗ;
- використовувати засоби мережі Інтернет для підвищення свого професійного рівня;
- використовувати засоби мережі Інтернет на уроках для компенсації відсутності іншомовного середовища;
- використовувати можливості засобів ПК для підготовки наочності, методичних матеріалів;
- використовувати можливості текстового редактора для опрацювання учнями навичок писемного мовлення, освоєння граматики;
- використовувати ПК як засіб представлення наочності.

Мати навички:

- діагностики найпоширеніших помилок та збоїв в роботі ПК та ПЗ;
- опрацювання інформації на різних носіях;
- форматування та діагностики дисків;
- визначення ефективності застосування мультимедійних ПЗ всіх етапах навчання;
- визначення ефективності застосування мультимедійних ПЗ при опрацюванні мовленнєвих навичок;
- вибору відповідних мультимедійних ПЗ на всіх етапах навчання;
- визначення необхідності та ефективності застосування програм-перекладачів та електронних словників на окремих заняттях;
- застосування пошукових систем.

Враховуючи визначені вимоги до вчителя іноземних мов, ми проводили дослідження в двох напрямках.

За першим напрямом перед нами стояло питання вибору чи створення достатньо ефективної системи навчання, яка б враховувала характерні особливості сучасного навчання – перетворення студентів з об'єктів навчання у суб'єкти саморозвитку та активної пізнавальної діяльності та передбачала врахування особистісних якостей студентів (підрозділ 1.3.1).

Ретроспективний аналіз передових педагогічних досліджень, розробки та досліджень сучасних педагогічних технологій, що застосовуються в ВНЗ дозволяє визначити особистісно орієнтовану систему навчання як можливу доцільну сучасну систему навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ.

3.2.1 Остаточне коригування змісту навчання, обрання доцільних форм та методів навчання

Численні ґрунтовні дослідження навчання основ ІТ у лінгвістичних ВНЗ та ЗНЗ (див. підрозділи 1.1, 1.1.1., 1.1.3, 1.3) дозволяють нам сформулювати своє бачення суті особистісно орієнтованої системи та уточнити мету нашого дослідження. Поряд з цим було поставлено вимоги щодо процесу формування

знань та умінь та визначення принципів організації особистісно орієнтованої системи навчання в навчанні основ ІТ.

Саме тому другим напрямком експерименту був зумовлений необхідністю визначення структури, обсягу, відбору змісту основ ІТ. Починаючи з 1998 року проводилась робота по визначенню та уточненню змісту навчально-виховного процесу навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ. Проведене анкетування (Табл. 3.6, Рис. 3.4) та детальний аналіз науково-методичної, психолого-педагогічної та спеціальної літератури з навчання інформаційних технологій майбутніх вчителів іноземних мов та застосування засобів НІТ у навчально-виховному процесі навчання ІМ в ЗНЗ дозволили виділити та врахувати низку теоретично обґрунтованих і експериментально перевірених засад відбору конкретного змістовного наповнення.

Грунтуючись на вказаних засадах, було з'ясовано наступне:

- вивчення основ ІТ на мовних спеціальностях в лінгвістичних ВНЗ є мало дослідженим, зміст курсу основ ІТ є недостатньо пристосованим до специфіки суб'єктів навчання. Навчальний матеріал ділиться на теми так, як диктується вимогами програми, де теорія є дещо відокремленою від практики; вимоги до рівня знань, умінь та навичок майбутнього вчителя ІМ є дещо занижені. Зміст розкривається в основному в інформаційній формі, у формі готового результату. Окремі методичні рекомендації для студентів лінгвістичних ВНЗ не забезпечують повною мірою повноту та глибину викладення розглядуваних питань.
- сучасні наукові та практичні досягнення з інформаційних технологій дозволяють організувати його вивчення за певними закономірними і послідовними етапами: технічне забезпечення ПК; основи роботи на ПК; принцип збереження інформації в ПК; інсталяція та використання прикладних програм; створення текстових документів та їх оформлення; застосування таблиць у тестовому документі; створення графічних об'єктів за допомогою -панелі інструментів Drawing (Малювання); використання засобів текстового редактора для роботи з великими документами; робота в мережі Internet.

впровадження особистісно орієнтованої системи навчання з застосуванням модульної організації вимагає додаткового уточнення та розподілу обсягу навчального матеріалу; суттєво змінює організацію навчально-виховного процесу спрямованого на формування конкретних знань, умінь та навичок роботи з засобами ІТ (уміння використання ПК; знання складу ПК;

Таблиця 3.6

Застосування засобів інформаційних технологій вчителем іноземних мов

№		Чи бачите Ви необхідність в виконання таких робіт	Чи доводиться виконувати такі види робіт	Виконання яких робіт викликає у вас утруднення	Потреба в яких видах робіт у Вас виникає
1.	Встановлення операційної системи	0,16	0,02	1	0
2.	Використання інструментів операційної системи	0,78	0,98	0,56	0,94
3.	Встановлення педагогічного програмного забезпечення	0,89	0,78	0,56	0,92
4.	Діагностика апаратного забезпечення	0,15	0,15	0,85	0,15
5.	Встановлення програмного забезпечення загального призначення	0,03	0,03	0,97	0
6.	Налагодження програмного забезпечення	0,3	0,03	0,97	0
7.	Інсталяція/деінсталяція програмних засобів	0,95	0,67	0,45	1
8.	Керування інформаційною системою в нестандартних ситуаціях	0,86	0,3	0,5	1
9.	Уміння використовувати та обслуговувати файлову структуру	0,89	0,89	0,45	1
10.	Застосування елементів програмування	0,02	0,01	0,99	0
11.	Застосовування програмних засобів загального призначення	0,56	0,45	1	1

12	Створення Web - сторінок	0,01	0,01	1	0
13	Застосування засобів текстового редактора при підготовці до уроків іноземної мови	0,99	0,56	0,44	1
14	Застосування засобів текстового редактора при підготовці методичних матеріалів	0,99	0,56	0,44	1
15	Застосування мультимедійних програмних засобів	1	0,45	0,02	1
16	Застосування програм-перекладачів	1	0,45	0,02	1
17	Застосування електронних словників	1	0,45	0,02	1
18	Пошук та опрацювання інформації в мережі Інтернет	0,98	0,21	1	1
19	Застосування засобів мережі Інтернет в навчанні іноземної мови	0,96	0,12	1	1

Рис.3.4 Визначення структури, обсягу, відбору змісту основ ІТ

уміння користування операційною системою; інсталяція/деінсталяція мультимедійних ПЗ, знання будови і функціональних особливостей інформаційної системи, уміння використовувати мультимедійні ПЗ, які стають складовими фахових умінь, якими повинен оволодіти студент);впровадження модульної організації особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ забезпечує змістовну структуру навчального матеріалу; дозволяє найбільш повно реалізувати засвоєння знань та структурувати знання блоками, тобто організувати блочне навчання з забезпеченням цілісності навчально-виховного процесу.

У відповідності до результатів та прогнозування дослідження було сформовано вимоги до рівня засвоєння знань, умінь з основ ІТ у студентів

лінгвістичних ВНЗ та формування навичок застосування засобів ІТ в навчально-виховному процесі (Табл. 3.7).

Впровадження особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ з застосуванням модульної організації навчально-виховного процесу має забезпечити інтенсифікацію навчального процесу, врахування індивідуальних якостей особистості студента, формування активності особистості в навчанні та більш високого рівня інтелектуального розвитку, формування пізнавальних інтересів і потреб, росту професіоналізму майбутніх вчителів ІМ загальноосвітніх навчальних закладів. Це і було головним завданням, яке ми вирішували на наступному етапі дослідження.

3.3 Організація та проведення формуючого експерименту

На третьому етапі (2001-2003 р.р.) проводився формуючий експеримент. Мета експерименту полягала в підтвердженні сформульованої гіпотези про підвищення рівня знань, умінь та навичок при застосуванні особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ в процесі підготовки майбутніх вчителів іноземних мов. Формуючий експеримент проводився в Київському національному лінгвістичному університеті на факультеті англійської мови, з використанням елементів особистісно орієнтованої системи, описаних у роботах: Карташова Л.А. Проблемы подготовки учителя иностранных языков по дисциплине “Информационные технологии в языковом вузе”; Провотар А.И. Карташова Л.А. Методы и инструментальные средства эффективной работы с

Таблиця 3.7

Вимоги до рівня засвоєння знань, умінь та навичок, сформованих у процесі навчання основ ІТ

№	Результат навчання	Зміст навчання
1 1	Бути ознайомленим з:	правилами роботи на ПК
		технічним забезпеченням ПК
		загальною структурою ПК
		призначенням основних складових ПК
2 2	Знати:	призначення операційної системи та її основних об'єктів
		поняття вікон, папок та файлів та їх призначення
		призначення прикладних програмних засобів
		принцип збереження даних в ПК
		призначення засобів мережі Інтернет
		користуватися засобами огляду та опрацювання файлової системи, запуску програм
		виконати аналіз змісту ПЗ
		виконувати інсталяцію/деінсталяцію програмних засобів
		використовувати можливості текстового редактора для створення, редагування та збереження текстової

3 3	Уміти:	інформації
		застосовувати мультимедійні ПЗ при вивченні ІМ
		визначити необхідність використання ПЗ на відповідному етапі навчання
		використовувати програми-перекладачі та електронні словники в навчання ІМ
		використовувати засоби мережі Інтернет для пошуку інформації
		використовувати засоби мережі Інтернет для підвищення рівня знань з ІМ
4 4	Мати навички:	застосування програмних засобів при вивченні ІМ
		інсталяції/деінсталяції програмних засобів
		використання текстового редактора при підготовці методичних документів та роздаткового матеріалу
		керування інформаційною системою в нестандартних ситуаціях – наприклад, „зависання” ПК; не виконуються команди, подані з клавіатури чи маніпулятора „миші”.
		самостійного освоєння нових можливостей ОС
		самостійного освоєння нових педагогічних ПЗ

деловими документами; Карташова Л.А. Методичні основи викладання дисципліни “Інформаційні технології” для підготовки студентів мовних вищих навчальних закладів освіти; Карташова Л.А. Методика використання інструментальних засобів для ефективної підготовки документів; Карташова Л.А. Методика преподавания информатики для студентов первых курсов; Провотар О. І. Карташова Л.А. Особистісно орієнтована система навчання вчителів іноземних мов при вивченні основ інформаційних технологій; Карташова Л.А. Управління навчальним процесом у лінгвістичному вищому навчальному закладі шляхом використання особистісно орієнтованої системи навчання.

У якості навчального посібника використано „Практикум з дисципліни “Вступ до інформаційних технологій в навчанні іноземних мов”. /Уклад. Т.І. Коваль, Л.А. Карташова, та ін. – К.: Вид. Центр КНЛУ, 2001. – 123с.”

Робоча програма дисципліни (Додаток В) розроблена і сформульована у відповідності до результатів педагогічного експерименту та затверджена Вченою радою Київського національного лінгвістичного університету. В підтвердження гіпотези про підвищення рівня знань, умінь та навичок при застосуванні особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ в процесі підготовки студентів лінгвістичних ВНЗ проводився формуючий експеримент у двох групах факультетів англійської та німецької мови (спеціальність „Іноземна мова та література”), які склали експериментальну групу та в двох групах факультетів англійської та німецької мови (спеціальність „Іноземна мова та література”) – контрольна група. В експериментальній групі навчання основ ІТ проводилось з застосуванням особистісно орієнтованої системи, студенти контрольної групи навчались з застосуванням традиційної методики.

Для анкетування використовувалась анкета закритого типу, яку було застосовано на першому етапі наукового дослідження для визначення рівня знань, умінь та навичок у вчителів ІМ загальноосвітніх навчальних закладів (Табл. 3.8 та Табл.3.9).

Таблиця 3.8

Результати анкетування рівня знань та умінь в галузі застосування засобів ІТ (експериментальна група)

№	Знання, уміння та навички	так	ні
1.	Будова персонального комп'ютера	0,96	0,4
2.	Особистий досвід роботи на персонального комп'ютера	0,98	0,2
3.	Користування засобами операційної системи	0,93	0,7
4.	Призначення операційної системи	0,95	0,5
5.	Застосовування прикладних програм	0,94	0,6
6.	Інсталяція/деінсталяція програмних засобів	0,93	0,7
7.	Досвід роботи з мультимедійними програмними засобами	0,91	0,9
8.	Орієнтування в новій мультимедійній програмі	0,93	0,7
9.	Призначення текстових редакторів	0,99	0,1
1	Застосування можливостей текстового редактора при підготовці уроків іноземної мови	0,98	0,2
1	Застосування можливостей текстового редактора при підготовці методичних матеріалів	0,98	0,2
1	Застосування мультимедійних програмних засобів на уроках іноземної мови	0,96	0,4

	.		
1	Застосування програм-перекладачів в самостійній роботі та в процесі навчання іноземних мов	0,94	0,6
1	Застосування електронних словників в самостійній роботі та в процесі навчання іноземних мов	0,94	0,6
1	Досвід пошуку, збереження, редагування інформації	0,95	0,5
1	Застосування засобів мережі Інтернет при вивченні іноземних мов	0,96	0,4
1	Досвід застосування засобів мережі Інтернет для підвищення професійного рівня	0,82	0,8
1	Участь в міжнародних конференціях з застосуванням засобів мережі Інтернет	0,86	0,11
1	Застосування елементів дистанційного навчання в професійній діяльності	0,86	0,11

Таблиця 3.9

Результати анкетування рівня знань та умінь в галузі застосування засобів ІТ (контрольна група)

№	Знання, уміння та навички	так	ні
1.	Будова персонального комп'ютера	0,86	0,14
	Особистий досвід роботи на персональному комп'ютері	0,89	0,40

2.			
3.	Користування засобами операційної системи	0,64	0,36
4.	Призначення операційної системи	0,64	0,36
5.	Застосовування прикладних програм	0,65	0,35
6.	Інсталяція/деінсталяція програмних засобів	0,06	0,94
7.	Досвід роботи з мультимедійними програмними засобами	0,16	0,84
8.	Орієнтування в новій мультимедійній програмі	0,06	0,94
9.	Призначення текстових редакторів	0,86	0,14
1	Застосування можливостей текстового редактора при підготовці 0до уроків іноземної мови	0,67	0,33
1	Застосування можливостей текстового редактора при підготовці 1методичних матеріалів	0,67	0,33
1	Застосування мультимедійних програмних засобів на уроках 2іноземної мови	0,06	0,94
1	Застосування програм-перекладачів в самостійній роботі та в 3процесі навчання іноземних мов	0,06	0,94
1	Застосування електронних словників в самостійній роботі та в 4процесі навчання іноземних мов	0,06	0,94
1	Досвід пошуку, збереження, редагування інформації в Інтернет 5	0,25	0,75
1	Застосування засобів мережі Інтернет при вивченні іноземних 6мов	0,11	0,89

1	Досвід застосування засобів мережі Інтернет для підвищення професійного рівня	0,11	0,89
1	Участь в міжнародних конференціях з застосуванням засобів мережі Інтернет	0,03	0,97
1	Застосування елементів дистанційного навчання в професійній діяльності	-	1,00

Рис. 3.7. Результати анкетування рівня знань та умінь учителів ІМ застосування засобів ІТ

Зауважимо, деякі запитання відносяться до однієї групи робіт, наприклад: „Застосування мультимедійних програмних засобів на уроках іноземної мови”, „Застосування програм-перекладачів в самостійній роботі та в процесі навчання іноземних мов”, „Застосування електронних словників в самостійній роботі та в

процесі навчання іноземних мов”. Аналізуючи результати анкетування обох груп, ми спостерігаємо, що відповіді на подібні запитання респонденти дають схожі. Можна зробити висновок, що об’єднання запитань анкети за відношенням до загальної теми не буде впливати на результати анкетування. В результаті цього ми отримали анкету з узагальненими складовими (Таблиця 3.10 та Таблиця 3.11). На Рис. 3.8 показано результати анкетування контрольної та експериментальної груп, згруповані за запитаннями.

Таблиця 3.10

Результати анкетування рівня знань та умінь в галузі застосування засобів ІТ (контрольна група)

№	Знання, уміння та навички	так	ні
20	Використання засобів операційної системи (операційна система)	0,64	0,36
21	Інсталяція/деінсталяція програмних засобів (інсталяція)	0,06	0,94
22	Застосування текстового редактора при підготовці до уроків іноземної мови (текстовий редактор)	0,67	0,33
23	Застосування мультимедійних програмних засобів на уроках іноземної мови (мультимедійні)	0,06	0,94
24	Досвід пошуку, збереження, редагування інформації в Інтернет (застосування Інтернет)	0,25	0,75

Таблиця 3.10

Результати анкетування рівня знань та умінь в галузі застосування засобів ІТ (експериментальна група)

№	Знання, уміння та навички	так	ні
20	Використання засобів операційної системи (операційна система)	0,93	0,7
21	Інсталяція/деінсталяція програмних засобів (інсталяція)	0,93	0,7
22	Застосування текстового редактора при підготовці до уроків іноземної мови (текстовий редактор)	0,98	0,2
23	Застосування мультимедійних програмних засобів на уроках іноземної мови (мультимедійні)	0,96	0,4

2	Досвід пошуку, збереження, редагування інформації в Інтернет (Застосування Інтернет)	0,96	0,4
---	--	------	-----

Аналізуючи результати анкетування, спостерігаємо, що рівень знань, умінь та навичок застосування засобів ІТ студентів експериментальної групи значно вищий, ніж студентів контрольної групи (Рис.3.5). Варто відзначити, що велика різниця у співвідношенні відповідей „ні” (6% та 94%) спровокована тим, що студенти контрольної групи навчались за традиційною методикою, яка не передбачала навчання наприклад, інсталяції/деінсталяції, застосування мультимедійних засобів та ін. Тому на запитання, які відносяться до таких тем було отримано відповідь „ні” майже стовідсотково.

Для підкріплення достовірності твердження, що застосування особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ надає студентам можливість отримати більш високий рівень знань, умінь та навичок ми провели контрольне, більш глибоке анкетування вказаних груп респондентів.

Рис. 3.8. Розподіл варіантів відповідей респондентів контрольної та експериментальних груп.

Враховуючи прогнозоване змістовне наповнення навчально-виховного процесу навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ, в процесі дослідження було побудовано анкету відкритого типу, яка передбачала визначення рівня теоретичних знань, умінь та навичок і рівня сформованості практичних умінь та навичок з основ ІТ (Табл. 3.12) В процесі анкетування респонденти мали можливість давати повну письмову відповідь на поставлене запитання. Крім цього, для підкріплення наявності практичних умінь та навичок застосування засобів ІТ вони отримували практичне завдання, яке відповідало змісту навчання та в якому в найбільшій мірі відбивалися вимоги до рівня підготовки студента. Наприклад: підготувати методичний матеріал до уроку іноземної мови за темою „Знайомство з новою лексикою по темі ”Професія. Рід занять.” Для цього студенту пропонується, використовуючи засоби мережі Інтернет виконати вибір необхідного матеріалу; зберегти на носіях інформації (вказати адресу – повне ім’я); виконати переклад основних термінів, використовуючи МПЗ; відредагувати текст документу; вставити графічні об’єкти для збільшення наочності матеріалу; використати форматування в вигляді колонок або таблиць; роздрукувати матеріал пофрагментно та весь документ (Додаток К). Результати анкетування представлено на Рис. 3.9. – рівень теоретичних знань, умінь та навичок, Рис.3.10 – рівень практичних умінь та навичок.

Спостереження проведеного дослідження показують, що рівень знань, умінь та навичок респондентів (контрольна група), які навчалися за традиційною методикою значно нижчий, ніж у респондентів (експериментальна група), які проходили навчання основ ІТ з застосування особистісно орієнтованої системи. Теоретичні знання, уміння та навички в деякій мірі кращі. Це пояснюється тим, що часто студенти постають перед необхідністю використання ПК, яка викликана роботою над створенням та підготовкою документації, пошуком важливої інформації в бібліотеках різних країн, підготовкою наукових робіт. Виконуючи подібні завдання (хоч і не постійно), студенти підвищують свій практичний рівень, але він не завжди підкріплений теоретичними знаннями.

Таблиця 3.12

Стан сформованості знань, умінь та навичок з основ інформаційних технологій

№ п/п	Зміст анкети	Правильні відповіді, %	
		Основна група	Експериментальна група
1	Визначення рівня теоретичних знань	3	4
1	Структура ПК, основні характеристики	0,25	0,94
2	Призначення операційної системи	0,20	0,89
3	Вікна, типи вікон, структура та головні елементи вікон	0,16	0,89

Рис.3.9 Стан сформованості теоретичних знань

Рис.3.10 Стан сформованості практичних умінь та навичок

Аналіз результатів дозволяє зробити висновок про те, що використання особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ як інноваційної методики, дає суттєвий ефект та, зокрема, забезпечує:

- отримання знань, умінь та формування навичок, які є необхідними складовими фахової підготовки студентів лінгвістичних ВНЗ;
- значну активізацію активності та пізнавальної діяльності студентів за рахунок застосування в самостійній роботі студентів елементів творчого пошуку;
- інтенсифікацію розвитку особистісних характеристик на основі урахування і використання особистих якостей та можливостей кожного студента, досвіду роботи та його початкової підготовки, творчих та розумових здібностей;
- інтенсивне застосування засобів і методів ІТ як у якості елементів технологій навчання, так і у якості об'єктів вивчення;
- органічне поєднання індивідуальних і групових форм навчальної діяльності студентів;
- використання елементів ІТ для забезпечення підтримки діяльності викладача.

Дослідження показують, що за умов використання розробленої системи:

- зміст навчання відповідає вимогам, сформульованим на основі аналізу професійної діяльності передових вчителів ІМ;
- навчально-виховні впливи забезпечують більшу ефективність, ніж традиційної;
- розподіл навчального матеріалу за модулями забезпечує, з одного боку, певну самостійність модулів, а з іншого – цілісність, систематичність навчання ІТ;
- структурування навчального матеріалу всередині кожного модуля забезпечує його доступність студентам з різними рівнями початкової підготовки у галузі ІТ;
- складові кожного модуля містять професійно значимі знання і забезпечують достатній рівень сформованості умінь і навичок;
- забезпечується формування перспективних ліній розвитку (професійного і загального) особистості студента.
- навчальні елементи кожного модуля містять відповідні засоби, які використовуються як для моніторингу навчання, так і для створення орієнтаційної основи навчальної діяльності студента, сприяють рефлексії, самоконтролю студентами власного рівня навченості.

При застосуванні особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ відмічаються такі переваги:

- навчальні елементи можуть використовуватися не тільки для модульного навчання, а й для традиційної системи навчання;
- розроблена система подання навчального матеріалу може бути ефективно використаний у сфері підвищення кваліфікації;
- навчання в індивідуалізованій формі підвищує активність та мотивацію навчальної діяльності студентів;
- спрощується завдання підтримання дидактичних матеріалів на рівні технічного прогресу, оскільки в разі необхідності навчальні елементи можна легко відкоригувати, замінити або підготувати додаткові – це значно складніше зробити, користуючись класичними посібниками (на паперових носіях);
- забезпечується можливість досягнення єдиних стандартів навчання, незалежно від місця чи регіону, де воно здійснюється;

- стає можливим індивідуальний темп оволодіння знаннями, уміннями та формування навичок;
- можливість організації самостійного навчання студентів шляхом формулювання та подання індивідуальних проблемних завдань;
- організація пошуково-творчої діяльності студента;
- відкриття та активізація потенційних ресурсів студента;
- стимулювання та розвиток творчих здібностей та пізнавальних запитів студента;
- розвиток самоконтролю та самоаналізу;
- забезпечення усвідомлення студентами цілісності та навчальної значущості навчально-виховного матеріалу;
- керування в процесі навчання зводиться до мінімуму (максимальна індивідуалізація навчання).

Висновки до Розділу 3

Навчальний експеримент дозволив встановити, що рівень знань, умінь та навичок з основ ІТ випускників лінгвістичних ВНЗ не відповідає достатньою мірою вимогам сьогодення: вимогам до інформаційної культури вчителя, розвитку інформаційних технологій, необхідності використанні засобів ІТ у професійній та науковій діяльності. За результатами наших досліджень, традиційна система навчання недостатньою мірою забезпечує можливості для індивідуалізації та інтенсифікації процесу навчання, ефективного формування знань, умінь та навичок студентів, які мають різні здібності, а впровадження особистісно орієнтованої системи з використанням модульної організації навчального матеріалу та рейтингової системи контролю знань є можливою та доцільною організаційно-методичною формою навчально-виховного процесу ВНЗ.

Результати педагогічного експерименту однозначно вказують на те, що висунута гіпотеза дослідження підтвердилась – використання особистісно орієнтованої системи в процесі навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ дозволяє:

- значно активізувати пізнавальну діяльність студентів за рахунок застосування в самостійній роботі студентів творчого підходу;
- інтенсифікувати розвиток особистісних характеристик на основі аналізу і врахування особистісних якостей та можливостей кожного студента, його початкової підготовки з основ ІТ, творчих та розумових здібностей, досвіду роботи на ПК.
- інтенсифікувати навчальний процес за рахунок розподілу навчального матеріалу дисципліни на окремі модулі;
- за рахунок виконання тестових завдань по кожному модулю, різноманітності способів виконання завдань та обговорення їх в групі викликати спонукання до рефлексії – самоаналізу навчальної та професійної діяльності, виявленню власних утруднень і помилок;
- сформувані знання, уміння і навички роботи на ПК у обов'язі, необхідному для ефективного використання засобів інформаційних технологій вчителем ІМ в професійній діяльності.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновок про те, що практична й наукова актуальність застосування особистісно орієнтованої системи в процесі навчання основ ІТ майбутніх вчителів ІМ полягає в наступному.

- При застосуванні модульної організації навчального матеріалу особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ поєднуються нові підходи навчання і традиції, накопичені з моменту виникнення вивчення ІТ як дисципліни.
- Основним напрямком в процесі навчання майбутніх вчителів ІМ є розвиток особистісних характеристик, творчих здібностей студента.
- Система припускає таку організацію навчальної діяльності, за якої студент бере участь у керуванні навчальним процесом, що, безумовно, веде до більш міцного й усвідомленого засвоєння матеріалу.
- Навчально-виховний процес спрямований на розвиток творчої активності студента, постійне контролювання і позитивне стимулювання ним власних дій на основі самоконтролю, індивідуалізованого темпу навчально-пізнавальної діяльності.
- Здійснюється поетапне формування розумових дій.
- Застосування особистісно орієнтованого напрямку приводить до зростання компетентності студентів у галузі застосування ІТ.

ВИСНОВКИ

Науково-технічний прогрес, культурне й політичне середовище або стимулюють реалізацію соціально-економічних перетворень або гальмують їх розвиток. Системи освіти при цьому покликані сприяти реалізації основних задач соціально-економічного й культурного розвитку суспільства, тому що саме загальноосвітні навчальні заклади, вищі навчальні заклади готують людину до активної діяльності в різних сферах економіки, культури, політичного життя суспільства. Тому роль ЗНЗ та ВНЗ як базових ланок освіти надзвичайно важлива. Їх здатність гнучко реагувати на запити суспільства, зберігаючи при цьому накопичений позитивний досвід, має надзвичайно важливе значення. Разом з тим, і школа, і ВНЗ досить консервативні, не завжди соціально-економічні зміни, науково-технічний прогрес знаходять необхідний відгук у середовищі працівників школи та ВНЗ.

Якісна підготовка кваліфікованих спеціалістів – одне з головних завдань, які ставляться перед вищою школою.

Навчально-виховний процес навчання основ ІТ у вищих лінгвістичних закладах має два напрямки. По-перше, метою навчання студентів є отримання ними знань, умінь та формування навичок, які дозволяють свідомо використовувати персональний комп'ютер (ПК) для вирішення різноманітних професійних задач – застосування у своїй науковій та творчій діяльності, роботі з документами, підготовці методичних матеріалів та засобів унаочнення, пошуку та опрацюванні інформації. Таким чином, навчання основ ІТ сприяє підвищенню рівня інформаційної культури вчителя, його компетентності. По-друге, навчання майбутніх вчителів іноземних мов основ ІТ, які є ефективними сучасними засобами навчання іноземних мов, у поєднанні з традиційними методиками забезпечує суттєве підвищення ефективності навчального процесу

Ефективність використання засобів ІТ визначається наявністю та доступністю навчальних ПЗ, МПЗ та засобів інформаційно-комунікаційних пошукових технологій, впроваджуваних у навчальний процес. Цьому сприяє комп'ютеризація шкіл та набуття вчителями іноземних мов сучасного рівня комп'ютерної грамотності.

Використання засобів ІТ у професійній діяльності вчителя іноземних мов дозволяє вдосконалити організаційні форми та методи навчально-виховного процесу, скоригувати зміст навчання, забезпечити високий науковий і методичний рівень навчання, індивідуальний підхід у навчанні, підвищити ефективність подання нового навчального матеріалу за рахунок використання багатомодальних навчальних впливів. Таким чином, впровадження ІТ у навчально-виховний процес дає можливість поліпшити результати навчання іноземних мов у ЗНЗ.

Дослідження показали, що рівень сформованості знань, умінь та навичок з основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ – майбутніх вчителів іноземних мов певною мірою не відповідає вимогам сьогодення. Процес навчання основ ІТ на мовних спеціальностях у лінгвістичних ВНЗ є мало дослідженим, зміст курсу основ ІТ є недостатньо пристосованим до специфіки суб'єктів навчання. Навчальний матеріал ділиться на теми так, як диктується вимогами програми, де

теорія є дещо відокремленою від практики; вимоги до рівня знань, умінь та навичок майбутнього вчителя ІМ є дещо занижені. Зміст розкривається в основному в інформаційній формі, у формі готового результату. Окремі методичні рекомендації для студентів лінгвістичних ВНЗ не завжди забезпечують необхідну повноту та глибину викладу розглядуваних питань.

Виявлено необхідність вирішення економічно й соціально важливої проблеми – підготовки вчителів ІМ, здатних ефективно використовувати інформаційний потенціал суспільства, як уже наявний, так і той, що формується, ефективно використовувати сучасні засоби ІКТ у процесі навчання ІМ та для підвищення свого професійного рівня.

Результати аналізу наявного рівня компетентності у галузі ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ вказують на потребу поглиблення фундаментальної підготовки майбутніх вчителів, формування вміння практичного використання сучасних програмних засобів у майбутній професійній діяльності вчителя, застосування сучасного прикладного програмного забезпечення. Це зумовило актуальність дослідження, вказуючи на наявність проблеми підвищення ефективності навчання основ ІТ у лінгвістичних ВНЗ, проблеми розробки і застосування науково-обґрунтованої системи навчання, яка б передбачала принцип індивідуалізації навчання, розвивала особистісні фахово-орієнтовані якості студента та була спрямована не тільки на оволодіння кожним студентом певною сумою знань, умінь та навичок, але, що значно важливіше – на розвиток пізнавальної діяльності студента.

Необхідність вирішення проблем навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ привела до пошуку ефективних шляхів удосконалення системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ.

У процесі пошуку, на основі вивчення філософської, психолого-педагогічної, науково-методичної й навчальної літератури, а також керуючись здобутками передового педагогічного досвіду та власною багаторічною практикою роботи у ВНЗ, було встановлено, що одним із ефективних чинників індивідуалізації і інтенсифікації навчання є реалізація особистісно орієнтованого підходу.

Навчальний експеримент дозволив встановити, що рівень знань, умінь та навичок з основ ІТ випускників лінгвістичних ВНЗ не відповідає достатньою мірою вимогам сьогодення: вимогам до інформаційної культури вчителя, розвитку інформаційних технологій, необхідності використанні засобів ІТ в професійній та науковій діяльності. За результатами проведених досліджень, традиційна система навчання недостатньою мірою забезпечує можливості для індивідуалізації та інтенсифікації процесу навчання, ефективного формування знань, умінь та навичок студентів, які мають різні здібності, а впровадження особистісно орієнтованої системи з використанням модульної організації навчального матеріалу та рейтингової системи контролю знань є можливою та доцільною організаційно-методичною формою навчально-виховного процесу ВНЗ.

Скориставшись результатами ґрунтовних розробок дидактики вищої школи та аналізом особливостей розвитку особистості студента, його діяльності,

сформовано розуміння особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ, як такої, що враховує індивідуальні задатки, здібності і можливості студента, використовує передові педагогічні й інформаційні технології не тільки для оволодіння кожним студентом певною сумою знань, умінь, навичок, але і передбачає диференціацію й індивідуалізацію навчання.

Розробка та запровадження методичної системи, побудованої на основі особистісно орієнтованого підходу та спрямованої на розвиток особистості, зокрема на формування активності особистості в навчальному процесі, на саморозвиток особистості, сприяє цілісному розумінню особистості студента та її гармонійному розвитку та дозволяє ефективно сформувати належні знання та вміння у студентів з різним рівнем здібностей і початкової підготовки.

Застосування модульної організації змісту навчання основ ІТ дозволяє розглядати його як диференційоване навчання – навчальний процес, що являє собою систему методів, засобів та організаційних форм навчання, якими враховуються особистісні характеристики студентів, індивідуальні особливості студентів та найбільш повно реалізується процес засвоєння знань. Модульна організація передбачає структурування навчального матеріалу у формі завершених блоків з забезпеченням цілісності навчально-виховного процесу та єдності дискретності і неперервності у засвоєнні знань.

Сутність особистісно орієнтованого навчання полягає у наступному:

- виявлення й доведення до розуміння кожного студента недостатності рівня раніше засвоєних знань з ІТ і способів виконання практичних дій (тести, рейтинговий контроль);
- розширене формулювання задачі вивчення кожної теми;
- спільна з викладачем пошукова діяльність студента (з застосуванням сучасних програмних засобів);
- оцінка, обґрунтування знайденого способу діяльності та самооцінка власної діяльності.

У результаті досліджень була висунута основна гіпотеза: використання запропонованої особистісно орієнтованої системи в процесі навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ дозволяє:

- сформувати знання, уміння і навички роботи, необхідні для ефективного використання засобів інформаційних технологій вчителем ІМ у професійній діяльності;
- значно активізувати пізнавальну діяльність студентів за рахунок застосування в самостійній роботі студентів творчого пошуку;
- інтенсифікувати навчальний процес за рахунок розподілу навчального матеріалу дисципліни на окремі модулі;
- за рахунок виконання тестових завдань по кожному модулю, різноманітності способів виконання завдань та обговорення їх у групі, викликати спонукання до рефлексії – самоаналізу навчальної та професійної діяльності, виявленню власних утруднень і помилок;
- інтенсифікувати розвиток особистісних характеристик на основі аналізу особистісних особливостей та можливостей кожного студента, його початкової підготовки основ ІТ, його творчих та розумових здібностей, досвіду роботи із

засобами ІКТ.

Впровадження особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ з застосуванням модульної організації навчально-виховного процесу забезпечує інтенсифікацію навчального процесу, враховує індивідуальні якості особистості студента; впливає на формування активності особистості в навчанні та більш високого рівня інтелектуального розвитку, формування пізнавальних інтересів і потреб, росту професіоналізму майбутніх вчителів ІМ загальноосвітніх навчальних закладів.

За результатами досліджень, практична й наукова актуальність застосування особистісно орієнтованої системи навчання з основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ полягає в наступному.

- При застосуванні модульного навчання для організації навчального матеріалу в особистісно орієнтованій системі навчання основ ІТ поєднуються як нові підходи до навчання, так і традиції, накопичені з моменту виникнення вивчення ІТ як навчальної дисципліни.
- Основним напрямком навчання майбутніх вчителів є напрямок на розвиток особистісних характеристик, на розвиток творчих здібностей студента.
- Система припускає таку організацію навчальної діяльності, за якої студент бере участь в оперативному керуванні змістом, що, безумовно, веде до більш міцного усвідомлення засвоєння навчального матеріалу.
- Система спрямована на розвиток активності студента, постійне підкріплення своїх дій на основі самоконтролю; індивідуалізований темп навчально-пізнавальної діяльності.
- Використовується принцип поетапного формування розумових дій.
- Досвід застосування особистісно орієнтованого напрямку приводить до покращення компетентності студентів в області застосування ІТ.
- Однією із запланованих цілей навчання є розвиток комунікативних та соціальних здатностей студентів, особливо при роботі в мережі Internet.

Результати педагогічного експерименту однозначно вказують на те, що висунута гіпотеза дослідження підтвердилась – використання особистісно орієнтованої системи в процесі навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ дозволяє:

- значно активізувати пізнавальну діяльність студентів за рахунок застосування в самостійній роботі студентів творчого підходу;
- інтенсифікувати розвиток особистісних характеристик на основі аналізу і врахування особистісних якостей та можливостей кожного студента, його початкової підготовки з основ ІТ, творчих та розумових здібностей, досвіду роботи на ПК.
- інтенсифікувати навчальний процес за рахунок розподілу навчального матеріалу дисципліни на окремі модулі;
- за рахунок виконання тестових завдань по кожному модулю, різноманітності способів виконання завдань та обговорення їх в групі викликати спонукання до рефлексії – самоаналізу навчальної та професійної діяльності, виявленню власних

утруднень і помилок;

·сформувати знання, уміння та навички роботи на ПК у обсязі, необхідному для ефективного використання засобів інформаційних технологій вчителем ІМ у майбутній професійній діяльності.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновок про те, що практична й наукова актуальність застосування особистісно орієнтованої системи в процесі навчання основ ІТ майбутніх вчителів ІМ полягає в наступному:

·При застосуванні модульної організації навчального матеріалу особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ поєднуються нові підходи навчання і традиції, накопичені з моменту виникнення вивчення ІТ як дисципліни.

·Основним напрямком у процесі навчання майбутніх вчителів ІМ є розвиток особистісних характеристик, творчих здібностей студента.

·Система припускає таку організацію навчальної діяльності, за якої студент бере участь у керуванні навчальним процесом, що, веде до більш міцного й усвідомленого засвоєння матеріалу.

·Навчально-виховний процес спрямований на розвиток творчої активності студента, постійне контролювання і позитивне стимулювання ним власних дій на основі самоконтролю, індивідуалізованого темпу навчально-пізнавальної діяльності.

·Здійснюється поетапне формування розумових дій.

Застосування особистісно орієнтованого напрямку приводить до зростання компетентності студентів у галузі застосування ІТ.

Для забезпечення належного рівня знань, умінь та навичок з основ ІТ в процесі підготовки майбутніх вчителів іноземних мов було внесено зміни в методику та організацію навчального процесу, в форми проведення занять та зміст навчання. Відповідно до мети та висунутої гіпотези в процесі дослідження було:

1. Проведено аналіз можливостей використання засобів ІТ в діяльності вчителя іноземних мов.
2. Розроблено новий зміст навчання основ ІТ студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів.
3. Запропоновано та розроблено компоненти особистісно-орієнтованої системи навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ, спрямовані на розвиток, набуття й поглиблення професійних знань, формування умінь і навичок, розвиток творчих здібностей студентів.
4. Експериментально перевірено ефективність застосування розробленої системи навчання основ ІТ, зорієнтованої на лінгвістичне середовище.

Результати дослідження стали основою для створення практикуму “Вступ до інформаційних технологій в навчанні іноземних мов з дисципліни “Інформаційні технології”. Зміст практикуму відповідає типовим та робочим навчальним програмам і розрахований на студентів перших курсів лінгвістичних вищих навчальних закладів.

Застосування особистісно орієнтованої системи навчання основ ІТ в процесі підготовки студентів лінгвістичних ВНЗ:

- створює умови: для свободи вибору темпу навчання, випереджальної самостійної роботи, самоаналізу навчальної та майбутньої професійної діяльності, виявлення власних труднощів та помилок, ефективного формування професійних умінь і навичок;
- вирішує проблему формування та розвитку активної особистості, здатної самостійно робити вибір, ставити й реалізувати мету, що виходить за межі, визначені стандартними вимогами;
- забезпечує можливість усвідомлено оцінювати свою діяльність на основі результатів аналізу особистої діяльності;
- враховує відмінності рівнів початкової підготовки студентів лінгвістичних ВНЗ в галузі ІТ, швидкості сприйняття та засвоєння матеріалу студентами;
- підвищує активність та мотивацію навчання основ ІТ студентів лінгвістичних ВНЗ.

Результати педагогічного експерименту дають підстави вважати, що усі основні завдання дослідження були виконані, а гіпотеза в цілому підтверджена.

Реалізація основних положень дослідження забезпечить вдосконалення навчально-виховного процесу основ інформатики, забезпечить покращення результатів навчання основ інформаційних технологій студентів лінгвістичних вищих навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адольф В. Профессионально-педагогические проблемы компьютерной подготовки специалистов // Высшее образование в России. – 1997. – №4 – С.107-109.
2. Азимов З.Г. Компьютерные текстовые редакторы на уроке иностранного языка // Иностранные языки в школе. – 1997. - №1. – С.54-58.
3. Айлазмаян А.К. Образование и телекоммуникации // Педагогическая информатика. 1993. - №1. – С.5-11.
4. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія. Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів ВНЗ /Міжнародний фонд “Відродження”. – К.: Либідь, 1998. – 558 с.
5. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. – Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1969. – 339 с.
6. Андрущенко В.П.. Освіта в Україні в контексті суспільних проблем та суперечностей // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України. – Ч. 2. – Харків: “ОВС”, 2002. – 416 с.
7. Анисимов А.В. Компьютерная лингвистика для всех: Мифы. Алгоритмы. Язык. – К.: Наукова думка, 1991. – 205 с.
8. Анисимов О.С. Методологическая культура педагогической деятельности и мышления. М.: Экономика, 1991. –17 с.
9. Аніщенко В. Модульне навчання. Концепція Міжнародної Організації Праці // Професійно-технічна освіта. – 1999. – №1. – С. 21-23.
10. Анохин П.К. Очерки по физиологии функциональных систем. – М.: Медицина, 1975. – 447 с.
11. Архангельский С.И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе. – М.: Высш. школа, 1976. – 512 с.
12. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. – М.: Высш. школа, 1980. – 368 с.
13. Афанасьев В.Н., Каймин В.А., Щеглов А.Г. Компьютерная технология обучения в средних школах и вузах // Технология компьютерного обучения. – Воронеж: ВПИ, 1988. – С.63-53.
14. Ахметова Д., Гурье Л. Преподаватель вуза и инновационные технологии // Высшее образование в России. – 2001. – №4. – С.138 – 144.
15. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований. – М., 1982. – С. 22–58.
16. Бабанский Ю.К. Слостенин В.А., Сорокин Н.А. и другие. – Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических вузов. – М.: Просвещение, 1988. – 479с.
17. Бакаленко І. М. Використання інформаційних технологій навчання у фаховій підготовці майбутніх вчителів-словесників // Сб. тр. четвертого науково-методического семинара “Информационные технологии в учебном процессе” /Под. ред. Жалдака М.И., Захарченко И.Г., Макаровой И.О., Малоряна В.Л. /ЮГПУ им. Д.Ушинского. – Одесса, 2003 – С.187-189.
18. Басе А.М. Научная и деловая корреспонденция. – М.: Наука, 1991. – 176с.

19. Бебех В.В. Організація навчального процесу при вивченні курсу “Ділова англійська мова” з використанням інформаційних технологій // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. К: Видавничий центр КНЛУ, НІАУ – Випуск 21. – 2002. – С.32-37.
20. Беленький Ю.М., Власенко С.Ю. Microsoft® Office Word 2000 / Энциклопедическое руководство по текстовому процессору Word 2000. – СПб.: БХВ. – Санкт-Петербург, 1999. – 992 с.
21. Беспалько В.П. Основы теории педагогических систем: проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технических обучающих систем. Воронеж: Изд-во Вор. ун-та, 1977. – 304 с.
22. Беспалько В.П. Программированное обучение. Дидактические основы. – М.: Высшая школа, 1970. – 297с.
23. Бех І.Д.. Особистісно-орієнтований процес – сходження до людяності // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Ч.1. – Харків: “ОВС”, 2002. – 640 с.
24. Биконя О.П. Взаємозв’язок усного та писемного мовлення навчання студентів-економістів з використанням сучасних інформаційних технологій (на матеріалі ділової англійської мови) // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць / За загальною редакцією акад. АПН України Євтуха М.Б., К: Видавничий центр КНЛУ, НМАУ – Випуск 21., 2002. – С.37-40.
25. Бим И.Л. Выделение единицы обучения иностранным языкам – важнейшая предпосылка управляемого формирования иноязычной речевой деятельности //Иностранные языки в школе. – 1975. - №6. – С.14-18.
26. Богоявленский Д.Н., Менчинская Н.А. Психология усвоения знаний в школе.- М.: Изд-во АПН РСФСР, 1959., – 347 с.
27. Болдырев Н. Лингвистические основы коммуникативных методов обучения иностранному языку // Иностранный язык в школе. – 1998. – №3. – С.12-15.
28. Бондар В.І. Інтегративні властивості педагогічних понять та їх врахування у процесі поетапного вивчення педагогічних дисциплін //Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України ., Ч. 2. – Харків: “ОВС”, 2002. – 640 с.
29. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания // Педагогика. – 1995. – №4. – С.16-19.
30. Велихов Е.П. Новая информационная технология в школе // Информатика и образование, 1986. - №1. – С.18-22.
31. Вильямс С., Маклин К. Компьютеры в школе. – М.: Прогресс, 1988. – 336с.
32. Вопросы компьютеризации учебного процесса: Кн. для учителя /Сост. Н.Д. Угринович, под ред. Л.П. Шило. – М.: Просвещение, 1987. – 128с.
33. Выготский Л.С. Педагогическая психология. Под ред. В.В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1991. - 480с.
34. Гак Г.М. Диалектика коллективности и индивидуальности.–М.,1967.– С.20.
35. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка : теорія та історія. – К: Вища школа, 1995. – С. 30.
36. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: Навч. посібник для викладачів та аспірантів ВНЗ /ІСДО,

Київський лінгвістичний ун-т. – К.: ІНТЕЛ, 1995. – 168с.

37. Гальперин П.Я. Введение в психологию. – М.: Изд-во МГУ, 1976. – 147с.
38. Гальперин П.Я. Основные результаты исследований по проблеме "Формирование умственных действий и понятий". – М.: МГУ, 1965. – 52 с.
39. Гальперин П.Я. Развитие исследований по формированию умственных действий // Психологическая наука в СССР. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1995. – Т.1 . – С. 441–469.
40. Гершунский Б.С. Компьютеризация в сфере образования: Проблемы и перспективы. – М.: Педагогика, 1987. – 164с.
41. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций). – М.: 1998. – 104 с.
42. Гохберг О. С. Проблема разработки и реализации гибких педагогических технологий в ВУЗе: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. /Славянский пед. ин-т. – Славянск, 1995. – 148 с.
43. Грабарь М.И. Применение математической статистики в педагогических исследованиях. Непараметрические методы. М: Педагогика, 1977. – 136с.
44. Григорьева Т.В., Мерцалова О.А. Компьютеры в преподавании иностранных языков // Иностранные языки в школе, 1991. – №3. – С.99.
45. Гудзяк А.М. Педагогічні умови впровадження сучасних технологій навчання в систему підготовки вчителя іноземної мови / Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць / За загальною редакцією акад. АПН України Євтуха М.Б., К: Видавничий центр КНЛУ, НМАУ – Випуск 21. – 2002. – 217с.
46. Гуманитарные исследования в Интернете / Под ред. А.Е. Войскунского, М.: "Можайск-Терра", 2000. – 432с.
47. Гуревич Е.А. Интенсивное обучение деловой переписке на английском языке // Иноземні мови. 1997. – №1. – С.59-60.
48. Гусева А.Ф., Закс Е.В. Рейтинговая система – новый подход к организации контроля в обучении общей химии //Тез. докл. XVI Менделеевского съезда по общей и прикладной химии. – Т. 1. – СПб.,– 1998. – С. 370–371.
49. Давидов В. В. О понятии личности в современной психологии // Психолог, журнал. – 1988. – №4. – С. 22-23.
50. Державна національна програма "Освіта (Україна ХХІ століття). – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
51. Дикунов А.М. Программированный контроль знаний на семинарских занятиях по педагогике // Тез. конф. "Организация СРС ИФК". – Омск, 1988.
52. Дикунов А.М.. Перспективы модульной технологии педагогического контроля // Теория и практика физической культуры. – 1997. – № 12.
53. Дистанционное обучение: учебное пособие / Под ред. Полат Е.С. – М.: Гуманит. изд.центр ВЛАДОС, 1998. – 192 с.
54. Додонов Б.И. О системе "личность" // Вопр. психологии. – 1995. –№5.–с.40.
55. Дорофеев Г.В., Кузнецов Л.В., Суворова С.Б., Фирсов В.В. Дифференциация в обучении математики // Математика в школе. – 1990. – №4. – С.15-21.
56. Дорошенко Ю., Лапінський В., Мальований Ю. Педагогічні програмні засоби: сучасний стан і можливості // Гуцульська школа. – 2000. – №1-2, С.6-10.

57. Дьома Н.С. Організація позааудиторного читання англійською мовою студентів юридичних спеціальностей // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць / За загальною редакцією акад. АПН України Євтуха М.Б., К: Видавничий центр КНЛУ, НАУ – Випуск 21. – 2002. – 217с.
58. Дьюи Дж. Психология и педагогика мышления. – М.: Лабиринт, 1991. – 190с.
59. Ершов А.П. Информатизация: от компьютерной грамотности учащихся к информационной культуре общества. М.: Коммунист, 1988. – С. 82-92.
60. Євдокимов О.В. Нові педагогічні технології організації навчання студентів: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Х.: 1997. – 1981 с.
61. Жалдак М.И. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе: Дис. ... докт-ра пед. наук/ АПН СССР. М. – 1989. – 48с.
62. Жалдак М.І. Гуманітарний потенціал інформатизації навчального процесу // Проблеми інформатизації навчальної освіти. Зб. наук. праць, УДПУ, – К.: 1994. – С. 3 – 20.
63. Жалдак М.І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу. //Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наукових праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків: “ОВС” 2002. – 640 с.
64. Жалдак М.І. Рамський Ю. С. Інформатика: навч. посібник / За ред. М.І. Шкіля. – К.: Вища школа, 1991. – 320с.
65. Забранский В.Я. Дифференцированное обучение математике учащихся 5-6 классов основной школы: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 1990. – 174с.
66. Завалова Н.Д., Ломов Б.Ф., Пономаренко В.А. Образ в системе психической регуляции деятельности. – М: Наука, 1986. – 176с.
67. Зайцева Е.Н. Информационно-обучающая среда как средство развития самостоятельной работы студентов при обучении иностранному языку: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – Ярославль: Изд-во Ярославского ГПУ, 2003. – 176с.
68. Зайцева Т.В. Розвиток розумової діяльності старшокласників у процесі вивчення алгебри та початків аналізу з використанням інформаційних технологій: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К.:, 2001. – 161с.
69. Закон “Про освіту” (1996р.)
70. Заякина Л.И. Обоснование комплексной системы организации самостоятельной работы студентов-первокурсников вуза. – О., 1979. – С.54.
71. Зязюн І.А. Технологізація освіти в контексті удосконалення професійного розвитку особистості // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. пр. – Ч. 2. – Харків: “ОВС”, 2002. – 416 с.
72. Ингенбелек Вернер. Все о мультимедиа. – К.: ВНУ, 1996. – С.5-8.
73. Кабанова-Мейер Е.Н. Психология формирования знаний и навыков у школьников: Проблема приемов умственной деятельности. – М.: Изд-во Академии пед. наук РСФСР, 1962. – 375с.
74. Кабанова-Мейер Е.Н. Формирование приемов умственной деятельности и умственное развитие учащихся. – М.: Просвещение, 1968. – 288с.
75. Каган М.С. Человеческая деятельность. – М.: Политиздат. – 1974. – 325с.
76. Карнеги Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей: Пер. с англ. /Общ. ред. и предисл. В.П. Зинченко и Ю.М. Жукова. – СПб.: Лениздат,

1992. – 708 с.

77. Карташова Л.А. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні іноземних мов //Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць / За загальною редакцією академіка АПН України Євтуха М.Б. - Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2004.– Вип. 26.– С.83-87.
78. Карташова Л.А. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні іноземним мовам //Наука і сучасність. Зб. наук. праць НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К.: Логос, 2003. – Том XXXIX. – С. 55-65.
79. Карташова Л.А. Использование макросов для работы с большими документами //Международный научный журнал: УСиМ: Управляющие системы и машины. – К.: Международный научно-учебный центр информационных технологий и систем НАН и МОН Украины, 2003, №1. – С.25-36.
80. Карташова Л.А. Методика використання інструментальних засобів для ефективної підготовки документів //Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики: Зб. наук. праць: В 3-х томах. – Кривий Ріг: Видавничий відділ КДПУ, 2001. – Т.3: Теорія та методика навчання інформатики. – С.68-72.
81. Карташова Л.А. Методика преподавания информатики для студентов первых курсов //Тезисы докладов на научно-методическом семинаре “Информационные технологии в учебном процессе” /Под ред. Жалдака М.И., Захарченко И.Г. – Одесса: ЮГПУ им. К.Д. Ушинского, 2001.– С. – 12-13.
82. Карташова Л.А. Методичні основи викладання дисципліни “Інформаційні технології” для підготовки студентів мовних вищих навчальних закладів освіти //Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць / За загальною редакцією академіка АПН України Євтуха М.Б., - Київ: Видавничий центр КНЛУ, НМАУ, 2002.– Вип. 21.– С.28-32.
83. Карташова Л.А. Методичні основи викладання основ // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць / За загальною редакцією акад. АПН України Євтуха М.Б., К: Видавничий центр КНЛУ, НМАУ – Випуск 21. – 2002. – С.28-32.
84. Карташова Л.А. Роль електронних засобів у навчальній діяльності вчителя іноземних мов. //Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції „Стратегія управління закладами освіти в умовах формування інформаційного суспільства”. – Київ-Миколаїв: Інститут педагогіки АПН України, Управління освіти Миколаївської міської ради, 2004. – С.116-117.
85. Карташова Л.А. Управління інформацією в офісі з використанням програми Outlook. Нові інформаційні технології навчання в навчальних закладах України: Наук. - метод. зб., вип. 9 (Ч.1)/ Редкол.: І.І. Мархель (гол. ред.) та ін. – Одеса: “Друк”, 2002. – С.237-242.
86. Карташова Л.А. Управління особистісно-орієнтованою системою навчання у лінгвістичному університеті //Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції „Стратегія управління закладами освіти в умовах формування інформаційного суспільства”. – Херсон: ХДУ, 2003. – С.80-87.
87. Карташова Л.А., Провотар О.І. Особистісно орієнтована система навчання вчителів іноземних мов при вивченні основ інформаційних технологій //Сборник трудов четвертого научно-методического семинара “Информационные технологии

- в учебном процессе” \Под ред. Жалдака М.И., Захарченко И.Г., Макаровой И.О., Малоряна В.Л. – Одесса: ЮГПУ им. К.Д. Ушинского, 2003. – С.51-53.
88. Касимов Р.Я., Зинченко В.Я., Грантберг И.И. Рейтинговый контроль // Высшее образование в России. – 1994. – № 2. – С. 83–92.
89. Касимов Р.Я. и др. Рейтинговая автоматизированная система управления обучением студентов // Новые информационные технологии в образовании. Вып. 1. – М.: НИИВО, 1994. – С. 19-23.
90. Кириллов А.В. Новые информационные технологии в базовом гуманитарном образовании // Труды межвузовской научно-методической конф. „Информатизация базового гуманитарного образования в высшей школе”. – М.: НИИВО, 1995. – С.18-20.
91. Кирсанов А.А. Индивидуализация учебной деятельности как педагогическая проблема. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1982. – 223с.
92. Ключко В.І. Нові інформаційні технології навчання математики в технічній вищій школі: Дис. ... докт-ра. пед. наук: 13.00.02. : Вінниця, 1998. – 396 с.
93. Коваль Т.І., Карташова Л.А., Міхневич С.І., Грецька О.О. Практикум з дисципліни “Вступ до інформаційних технологій в навчанні іноземних мов”. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2001. – 123с.
94. Козак Ф.В., Сверида Б.В. Модульна організація організації навчального процесу та рейтинговий контроль знань студентів // Проблеми вищої школи. – Вип. 81. – К.: Вища школа, 1994. – С.32-35.
95. Козлакова Г.О. Використання систем типу мультимедіа (Multimedia) у навчальному процесі вищого закладу освіти. – К.: 1999. – С.235-245.
96. Колин К. Глобальные проблемы информатизации общества: информационное неравенство // ”Альма Матер” ВВШ. – 2000. – №6. – С.27-30.
97. Кон И.С. Открытие "Я". – М.: Политиздат, 1978. – 366 с.
98. Косов Б.Б. Обобщенность содержания высшего образования как фактор его развития // Вопр. психологии. 1995. – С. 9-20.
99. Котарбинский Т. Трактат о хорошей работе. – М.: Экономика, 1975. – 271 с.
100. Кочетов А.И. Культура педагогического исследования. - Минск, 1996.
101. Кремень В.Г. Поступ до нової філософії освіти в Україні. // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків: “ОВС”, 2002. – 640 с.
102. Крутецкий В.А. Основы педагогической психологии. – М.: Просвещение, 1972. – 255с.
103. Ксензова Г.Ю. Перспективные школьные технологии: Учебно-методическое пособие. – М.: Педагогическое общество России, 2000. – 224с.
104. Куліш В.В., Кулешов С.О., Лисенко О.В. Досвід використання рейтингової системи у курсі фізики // Нові технології навчання. – К.: ІЗМН, 1996. – Вип. 17. – С.29-34.
105. Л.І. Мацько. Актуальні проблеми реалізації стратегії мовної освіти в Україні. // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні. 1992-2002. Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків: “ОВС”2002. – 640 с.

106. Лапінська І.А., Лапінський В.В. Мотивація навчальної діяльності та можливості інформаційно-комунікаційних технологій у навчальних закладах інтенсивної педагогічної корекції //Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. праць/ Редкол.-К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. – Вип. 5. – 306-313.
107. Лапінський В.В. Проблеми використання мультимедійних засобів навчання // Матеріали Всеукраїнської наук. практ. конф. – Біла Церква, 2000. – С.164-167.
108. Лапінський В.В., Мальований Ю.І, Дорошенко Ю.О. Педагогічні програмні засоби: сучасний стан і можливості. // Гуцульська школа. №1-2 (9-10) – 2000. – С.6-10.
109. Лапчик М.П. Структура и методическая система подготовки кадров информатизации школы в педагогических ВУЗах: Дис. ... д-ра пед. наук в форме науч.: 13.00.02 – М., 1999. – 82 с.
110. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.
111. Леонтьев А.Н. Психологические вопросы сознательного учения //Известия АПН РСФСР, 1947. – Вып. 7. – С. 3-18.
112. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. – М.: Педагогика, 1981. – 128с.
113. Лэлли М., Маклеод Й. Компьютеры и обучение // Импант. - №2. – 1984. – С. 52-63.
114. Мадзігон В.М. Інформатизація в контексті демократизації освіти. //Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків: “ОВС”. – 2002. – 640 с.
115. Мазаракі А.А. Модернізація вищої освіти на основі інноваційних технологій // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Частина 2. – Харків: “ОВС”. – 2002. – 416 с.
116. Макарова Т. Божий дар или компьютерная яичница // Домашний компьютер , №12 – 1998. – С.41-42.
117. Малишкевич Л.М. Комп'ютерна текстова діяльність у процесі навчання іноземних мов // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. Серія „Педагогіка і психологія”. Вип. 4. – 2001. – С.231-238.
118. Мальований Ю.І. Гуманізація змісту шкільної освіти // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків: „ОВС”. – 2002. – 640 с.
119. Манькова О. Некоторые проблемы компьютеризации обучения. // Высшее образование в России. – №3. – 1998. – С.97-99.
120. Мартинова Р.Ю. Компоненти змісту навчання іноземних мов в ієрархічній послідовності оволодіння ними //Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків: „ОВС”. – 2002. – 640 с.
121. Машбиц Е.И. Компьютеризация обучения: проблемы и перспективы. /Новое в жизни, науке и технике. Сер. “Педагогика и психология”, №1) – М.: Знание, 1986. – 80 с.

122. Машбиц Е.И. Методические рекомендации по проектированию обучающих программ. НИИ Психологии УССР. – К.:Выща шк. Головное изд-во, 1986. – 112с.
123. Машбиц Е.И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения. – М.: Педагогика, 1988. – 192с.
124. Машбиц Е.И., Бабенко Л.П., Верник Л.В., Комиссарова., Маргулис Е.Д. Основы компьютерной грамотности. – К.: Выща школа, 1988. – 216с.
125. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник /під кер. Ніколаєвої С.Ю. – К.: Ленвіт, 1999. – 319с.
126. Мизин И.А., Колин К.К. Информационные и телекоммуникационные технологии в системе образования России // Системы и средства информатики. Вып.8. М.: Наука. Физматлит, 1996. – С.4-5.
127. Михайловский В.А. Педагогика высшей школы: Учеб. пособие /ХГУ им. А. М. Горького. – Х.: Изд-во ун-та, 1991. – 185 с.
128. Модульна організація професійного навчання: концепція, методика, особливості впровадження: Навчально-методичний посібник / В.С. Плохій, А.В. Казановський. – К.: Видавничий центр КТ " Київська нотна фабрика", 2000. –С.38-41.
129. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2001. – 608с.
130. Монахов В.М. Резервы совершенствования методической системы обучения // Советская педагогика. – 1987.– №3. – С.29.
131. Морзе Н.В. Методика изучения основных понятий информатики и вычислительной техники в средних ПТУ: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 1986. – 289с.
132. Муліна Н.І. Включене дистанційне навчання англійської мови студентів вищих технічних закладів освіти // Іноземні мови. – 2000. – №2. – С.27-30.
133. Мультимедиа: Под редакцией Петренко А.И. – К.: Торгово-издательское бюро ВНУ, 1994. – 511с.
134. Мясищев В.Н. Доклады на совещании по психологии. – М., 1974.-223с.
135. Надеяев В., Мартынова Т., Герстенбергер В. и др. Рейтинговая система оценки знаний при изучении общетехнических дисциплин // Высшее образование в России. – 1997. – № 2. – С. 103–107.
136. Нильсен Я. Веб-дизайн: книга Якоба Нильсена. пер. с англ., СПб: Символ-Плюс, 2000. – 512с.
137. Ніколаєва С.Ю., Петрашук О.П., Бражник Н.О. Ступенева система освіти в Україні та система навчання іноземних мов. – К.: Ленвіт, 1996. – С.12.
138. Нові технології навчання: Наук. методичний збірник. Випуск 24. – К.: ІЗМН, 1998.-200с.
139. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие для сотрудников пед. вузов и системы повышения квалификации пед. кадров /Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е./ Под ред. Полат Е.С. – М.: Издательский центр “Академия”, 1999. – 224 с.
140. Огнев’юк В.О., Фурман А.В. Принцип модульності в історії освіти. – К.: Рідна школа, 1995. – 84с.

141. Орлов Ю.М. Восхождение к индивидуальности: Кн. для учителя. М.: Просвещение, 1991. – С. 264.
142. Осницкий А.К. Проблемы исследования субъективной активности // Вопр. психологии. 1996. – С. 5-19.
143. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посібник для вчителів /За ред. Ю.І. Машбиця. – К.: ІЗМН, 1997. – 264 с.
144. Паламарчук В.Ф. Школа учит мыслить: Пособие для учителей. – М.: Просвещение, 1979. – 144с.
145. Панюкова С.В. Информационные и коммуникационные технологии в личностно ориентированном обучении. – М.: "Прогресс", 1998. – 226 с.
146. Панюкова С.В. Концепция реализации личностно ориентированного обучения при использовании информационных и коммуникационных технологий. – М.: "Прогресс", 1998. –120 с.
147. Педагогика и психология высшей школы: Учеб. пособие для студентов и аспирантов вузов / С.И. Самыгин, М.В. Буланова-Топоркова, А.В. Духавнева и др. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 554 с.
148. Педагогика. Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / Слостенин В.А., Исаев И.Ф., Мищенко А.И., Шиянов Е.Н./ - М.: " Школа –Пресс", 2000. – 512 с.
149. Педагогічна майстерність: Підручник /І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін./ За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – 349 с.
150. Пейперт С. Переворот в сознании: дети, компьютеры и плодотворные идеи / пер. с англ. – Москва: Педагогика, 1989. – С. 54-55.
151. Плахотник В.М. Цели, средства и содержание обучения иностранным языкам. Основы методики преподавания иностранных языков. – К., 1986.
152. Практикум з циклу дисциплін “Інформаційні технології в менеджменті (Управління інформацією в офісі з використанням програми Outlook)” для студентів спеціальності “Менеджмент організацій” /Уклад. Л.А. Карташова, Т.І. Коваль. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. – 85 с.
153. Представление и использование знаний /Под ред. Х. Уэно, пер. англ. А.И. Иванова. – М.: Мир, 1989. – 220с.
154. Проватар А.И., Карташова Л.А. Методы и инструментальные средства эффективной работы с деловыми документами. Компьютерная математика: Сб. науч. тр. / НАН Украины. Ин-т кибернетики им. В.М. Глушкова, Научн. совет НАН Украины по пробл. “Кибернетика”; Редколегия: Скопецкий В.В. (отв.ред.) и др. – Киев, 2000. – С.114-120.
155. Проватар О.І., Карташова Л.А. Особистісно орієнтована система навчання основ інформаційних технологій при підготовці вчителів іноземних мов //Комп’ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. праць /Редкол.-К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. – Вип. 7. – С. 75-82.
156. Рабунский Е.С. Индивидуальный подход в процессе обучения школьников: на основе анализа их самостоятельной учебной деятельности. – М.: Педагогика, 1975. – 184с.
157. Равен Джон. Педагогическое тестирование. Проблемы, заблуждение, перспективы /Пер. с англ. – М., 1999. – 234с.

158. Разумовский В.Г. ЭВМ и школа: научно-педагогическое обеспечение // Сов. педагогика. – 1985. - №9. – С.16.
159. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. – Москва: Педагогика. – 1973. – 423с.
160. Руденко Н.Н. ЭВМ как средство активизации процессов преподавания психолого-педагогических дисциплин в педвузе // Применение активных форм и методов в преподавании психолого-педагогических дисциплин. НИИ педагогики, НИИ психологии МНО Украины. – ИГПИ. – Измаил. 1991. – 67с.
161. Рычик М.В. Психологические аспекты построения учебного материала. – К.: Выща школа, 1981. – 32с.
162. Сафонов А.Ф., Зинченко Е.А., Грантберг И.И. и др. Рейтинг в вузе: закономерное и случайное // Высшее образование в России.– 1994. – № 3. – С.64–77.
163. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Народное образование, 1998. –165с.
164. Семенов Е.Е., Малиновский В.В. Дифференцированное обучение математике с позиций гуманизма // Математика в школе. – 1991. – №6. – С.3-6.
165. Сенновский И.Б. “Модульная педагогическая технология в школе: анализ условий и результатов освоения” – М.: Педагогика, 1995. – 180с.
166. Сенновский И.Б. Система управленческой деятельности учителя в модульной педагогической технологии. – Школьные технологии. – № 2, 1997. –С .6-8.
167. Сериков В.В. Образование и личность: Теория и практика проектирования пед. систем. – М.: Логос, 1999. – 272 с.
168. Симонович С., Евсеев Г., Алексеев А. Специальная информатика: Учебное пособие. – М.: АСТ-ПРЕСС: Инфорком-Пресс, 1998. – 480 с.
169. Сисоева С.О.. Педагогічні технології у сучасному освітньому просторі //Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків: “ОВС”, 2002. – 640 с.
170. Сікорський П.І. Модульно-рейтингова система навчання у ліцеях. Навчально-методичний посібник. – Л.: ”Академічний Експрес”,1997. – 96с.
171. Сквин С.В. Организация и планирование учебного процесса в условиях школьного модульного обучения. – М.: Педагогика, – 1990, – 56с.
172. Слепкань З.И. Психолого-педагогические основы урвневой дифференциации при обучении математике в основной школе // Тез. докл. Всесоюзной науч.-практ. конф. 24-27 октября 1989г. “Дифференциация в обучении математике”. – Кутаиси, 1989. – С. 24-27.
173. Словарь иностранных слов. – М.: Рус. яз., 1989. – 624с.
174. Солодухова О.Г. Психологія становлення особистості молодого вчителя в процесі професійної адаптації. Дис. ... докт-ра. психолг. наук: 19.00.07. – К., 1998. – 413с.
175. Соломатин А.М. Развивающее обучение в системе современного педагогического образования // Образовательные стандарты и развитие личности. Часть 1. (Многоуровневое высшее педагогическое образование). Выпуск 13. Омск: Изд-во Омского гос. пед. ун-та, 1995. – С. 90-93.

176. Спірін О.І. Диференційований підхід у вивченні основ штучного інтелекту в курсі інформатики фізико-математичного факультету вищого педагогічного закладу: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2001. – 171с.
177. Старков А.П. Обучение английскому языку в средней школе. – М.: 1978. – 158с.
178. Страчар Е. Система і методи керівництва навчальним процесом /Пер. зі словацької. – К.: Рад. школа, 1982. – 295 с.
179. Ступин Л.П., Ищук И.В. Как писать письма по-английски (частная и деловая переписка). – Л.: Аура, 1991. – 215с.
180. Талызина Н.Ф. Методика составления обучающих программ. – М.: МГУ, 1980. – 46с.
181. Талызина Н.Ф. Теоретические проблемы программированного обучения. – М.: Изд-во МГУ, 1969. – 132с.
182. Талызина Н.Ф. Формирование познавательной деятельности учащихся /Новое в жизни, науке, технике. Сер. „Педагогика и психология”. – М.: Знание, 1983. – №3. – 96с.
183. Троцко Г.В.. Теоретичні питання формування професійно-педагогічної готовності майбутнього вчителя //Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків: „ОВС”, 2002. – 640 с.
184. Уваров А.Ю. Пространство задач информатизации школы. Информатика. – 2002. – №23. – С. 2-9.
185. Указ Президента України від 17 квітня 2002 року №347 „Про національну доктрину розвитку освіти” // Освіта України, 23 квітня 2002р. – №33.
186. Унт И.Э. Индивидуализация и дифференциация обучения. – М.: Педагогика, 1990. – 192с.
187. Финьков А.В. Формирование основ информационной культуры студентов-филологов с использованием экспертных систем: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 1995. – 162с.
188. Фіцула М.М. Педагогіка навчальний посібник: К.: Академія, 2001.– 527с.
189. Фурман А.В. Модульно-розвивальне навчання – система педагогічних інновацій //Педагогіка і психологія, 1995. – №3. – с.97-104.
190. Чекалева Н.В. Методологические основы образовательно-профессиональной подготовки студентов педагогических вузов //Образовательные стандарты и развитие личности. Часть 1. (Многоуровневое высшее педагогическое образование). Выпуск 13. – Омск: Изд-во Омского госпедуниверситета, 1995. – С. 14-17.
191. Чепрасова Т.І. Деякі аспекти електронного подання інформації навчально-методичного характеру. Сб. трудов четвертого науч.-метод. семинара Информационные технологии в учебном процессе \Под ред. Жалдака М.И., Захарченка И.Г., Макаровой И.О., Малоряна В.Л.– Одесса: ЮГПУ им. К.Д. Ушинского, 2003. – С.18-19.
192. Шатилов С.Ф. Обучение языковому материалу //Методика обучения иностранным языкам для учащихся профессионально-технических училищ. – М.: Просвещение, 1972. – 216с.

193. Шахмаев Н.М. Дифференциация обучения в средней общеобразовательной школе // Дидактика средней школы /Под ред М.Н. Скаткина. – 2-ое изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1982. – Гл.8. – С.269-296.
194. Шубин Е.П. Языковая коммуникация и обучение иностранным языкам. – М.: Просвещение, 1972. – 127с.
195. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 560с.
196. Юцявичене П.А. Принципы модульного обучения //Сов. педагогика, 1990. – №1. – С.56-61.
197. Юцявичене П.А. Теория и практика модульного обучения. – Каунас, 1989. – 272с.
198. Яблонський В.А. Вища освіта України на рубежі тисячоліть: проблеми глобалізації та інтернаціоналізації. – К.: 1998. – 228с.
199. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. – М.: Сентябрь, 1996. – 96с.
200. Якиманская И.С. О разработке школьной документации, отражающей личностное развитие ученика // Шк. здоровья. – 1996 – № 1. – с.74.
201. Яхнюк Т.О. Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики: Автореф. дис. ... канд. пед. наук, 13.00.02. –К., 2002. – 21с.
202. Adelman J., Parti M. The Determinants of Student Achievement, Research Bulletin , Rutgers University, New Brunswick, New Jersey, 1972. – p.237.
203. Avison D.E., Fitzgerald G., Information Systems Development: Methodologies, Techniques and Tools., McGraw-Hill Book Company, 1995.– p.215
204. Bepalko V.P. Education and learning with computers participation. (The Science of the Inhered Millennium). – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО “МОДЭК”, 2002. – 352с.
205. Bork A., Learning through graphics. In R.Taylor (ed) The computer in the school: tutor, tool, tutee. New York: Teachers College Press.1980. – p.125.
206. Encyclopedia of Educational Research, Ed. Marvin C. Aikin, 1992, p.p. 892-894.
207. Meyer M., Baber R., Pfaffenberger B (1999). Computers in Your Future. 3rd Edition. New York: Macmillan Computer Publishing.1999. – p.219.
208. Microsoft Word 2000: компакт диск с примерами. Краткое руководство по использованию компакт-диска.
209. Mood A.M. Macro-Analysis of the American Educational System, Operations Res ., 17, 1969. – p.p.770–784.
210. Robertson D. The information revolution //Communication Res.– №4., 1990.– №2. – p.p. .235-254.
211. Teacher’s book “Wonderland”. S.Romsn, G.Chekal, O.Kolomanova. – Kiev, “Lenvit”, - 1998. – p. 272.
212. Fidler R. Principles of Mediamorphosis. //Living in the information age: a new media /Edited by Erik P. Bucy. Wadsworth. 2002. – p.p.21-29.

213. Intel - обучение для будущего (при поддержке Microsoft® <http://www.intelteach.ru>.

214. Набока Б. Специализована загальноосвітня школа нових інформаційних технологій HYPERLINK "http://www.kspu.kr.ua/sch22/" <http://www.kspu.kr.ua/sch22/>.

215. Багиева М.Г. Проблемы внедрения новых информационных технологий в процесс изучения иностранных языков <http://ito.bitpro.ru/1999/ii/3/354.html>

216. Балыкина Е.Н. Классификация компьютерных учебных программ <http://aik.barnaul.ru/aik/krug/7/23.html>.

217. Бланк Н.В., Нефедова В.И. Перспективы использования регионального банка данных педагогической информации как условия личностно-ориентированного обучения взрослых. Личностные достижения учащихся в образовательном процессе: Сборник научных статей / Под редакцией Мухамеджановой Н.М. – Оренбург: Изд-во ООИПКРО, 2000. – с. 48-55. www.ooipkro.ru/Bank_HTML/Text/t16_267.htm.

218. Владимирова Л. П. Использование интернет-технологий учителями предметниками. <http://fei.lipetsk.ru/pub/tat/tat.htm>.

219. Все образование Интернета. <http://pedsovet.alledu.ru/files0/files1/files45/files315/docs/Vvedenie>.

220. Ефимова И.Ю. Роль ПК и НИТ в образовании. <http://masu.ru/masu/science/sbornik/98.htm>.

221. Задорожна О.Л. Модульна організація професійного навчання. <http://www.mpu.melitopol.net/1/zadorogna.htm>.

222. Зейгарник Б.В. Патопсихология. М.: Издательство Московского университета, 1986. <http://www.psy.msu.ru/science/public/zeigarnik/>.

223. Информатика в школе и вузе: проблемы обучения http://www.courier.com.ru/top/content/inf_ka.htm.

224. Каневська М.В. Особливості сучасної системи підготовки майбутніх вчителів математики. <http://users.kpi.kharkov.ua/lre/MicroCAD/mcad2000/6.htm>.

225. Катышева И.Б. Модульная технология HYPERLINK "http://www.iro.yar.ru:8100/resource/distant/society_science/katsch/kat1.htm" http://www.iro.yar.ru:8100/resource/distant/society_science/katsch/kat1.htm.

226. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов. Киев, 1994. <http://www.psychology.ru/library/00004.shtml>.

227. Колтовая Н.А. Информационные технологии на уроке иностранного языка. <http://www.gmcit.murmansk.ru/text/uvp/foreign/foreign.htm>.

228. Корнієнко М.М. Інформаційні технології в освіті - насувна потреба нового тисячоліття HYPERLINK "http://edu.ukrsat.com/labconf/tezy/6/itinedu.html" <http://edu.ukrsat.com/labconf/tezy/6/itinedu.html>.

229. Кузнецов М.Є. “Учитель и ученик в личностно ориентированном образовательном процессе: концептуально - дидактический аспект” www.informika.ru/koi8/magaz/pedagog/pedagog_6/a17.html.

230. Кузнецова А.Г. Актуальность проблемы личностно-ориентированного образования. www.iatp.khb.ru/project/loo/actual.html.
231. Лебедь И. Использование рейтинговой системы контроля знаний. http://archive.1september.ru/mat/2003/33/no33_1.htm.
232. Микрюков В.Ю. http://www.courier.com.ru/top/content/inf_ka.htm
233. Микрюков В.Ю. Информатика в школе и вузе: проблемы обучения. http://www.courier.com.ru/top/content/inf_ka.htm.
234. Навчальні програми по Word 2000 <http://www.nd.ru/products/exclusive/Word2000.shtml>.
235. Полат Е.С. Проблема образования в канун XXI века. // EIDOS-LIST. – 1998. – Вып. 4. – <http://www.eidos.techno.ru/list/serv.htm>.
236. Проблеми інформатизації сільських шкіл <http://boy.dlab.kiev.ua/RIDNA-SHKOLA/index.html#>
237. Пушкарева Е.В. "Использование новых информационных технологий в обучении иностранным языкам" HYPERLINK "http://center.fio.ru/method/RESOURCES/FILIPPOVMA/ENGLISH/PEDSOVET2002/PUSHKAR2.HTM" <http://center.fio.ru/method/RESOURCES/FILIPPOVMA/ENGLISH/PEDSOVET2002/PUSHKAR2.HTM>.
238. Самовчитель Microsoft Windows <http://www.nd.ru/products/exclusive/win98.shtml>.
239. Семушина Л.Г.. Особистісно орієнтовані технології навчання. <http://www.niivo.hetnet.ru/PRS/6.HTM>.
240. Скриннікова О.М. www.ooipkro.ru/Bank_HTML/Text/t29_4.htm.
241. Сыресенкова Л.И. Информация об опыте работы учителя иностранного языка Маковчик С.И. http://ooipkro.nm.ru/Text/t27_251.htm.
242. Цуркан Л. Проблеми та перспективи розвитку української школи. HYPERLINK "http://dosvid.iatp.org.ua/09Tcurkan.htm" <http://dosvid.iatp.org.ua/09Tcurkan.htm>.
243. Чайкаускас Н.И. Эффективность работы методического объединения по внедрению информационных технологий в образовательный процесс. <http://gcon.pstu.ac.ru.pedsomet2001/index.htm>.
244. Чайковская Е.А. Инновационные информационные технологии в образовании. Innovation Information Technologies in Education. <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2001/tom/tom3/Doc13.HTML>
245. Юнеева О. Д. Рейтинговая система оценки качества усвоения учебного материала. КубГУ, г. Краснодар. <http://ito.bitpro.ru/2001/ito/VI/VI-0-15.html>.
246. Якиманская И.С. Возрастная и педагогическая...
... www.voppsy.ru/journals_all/issues/1995/952/952031.htm.
247. Ярмош Г.С., Ярмош А.Г., Киричок В.А. Перші здобутки самоосвіти, керованої дистанційно. http://www.geocities.com/chpl_school/bk.html#c.

ДОДАТКИ

Додаток А. А.1 Навчальний пакет

Модуль 1						
Тема: Технічне забезпечення персонального комп'ютера						
Мета, мотивація	К-сть год	Актуалізація опорних знань	Засвоєння теоретичних знань	Формування навичок	Самостійна робота, практичне завдання	Тестовий контроль
1	2	3	4	5	6	7
Навчити студентів правилам поведінки в комп'ютерному класі та в лінгафонній лабораторії; навчити користуватися лінгафонним обладнанням; розуміння студентами необхідності знання правил поведінки в комп'ютерному класі, знання елементів техніки безпеки	4	Правила безпечної поведінки у виробничих ситуаціях, поняття комфортного і безпечного робочого середовища, правила поведінки; застосування технічних засобів в навчанні.	Правила поведінки в комп'ютерному класі; призначення лінгафонних лабораторій;	Опорні навички: правильна поведінка в комп'ютерному класі; норми роботи на ПК; застосування лінгафонного обладнання для підвищення ефективності навчання	Вивчення правил безпечної роботи в комп'ютерному класі	Тестування засвоєння правил поведінки студентів в комп'ютерному класі
Модуль 2						
Тема: Основи роботи на ПК						
Ознайомити студентів з правилами основ роботи на ПК; вивчити структуру ПК основні елементи та характеристики ПК; вивчити типи носіїв інформації, імена дисків; призначення основних груп клавіш клавіатури	2	Відображення стану системи, відображення понять, (ієрогліфи, зображення тощо), поняття, маніпулятора (ігрові, тренажерні пристрої)	Будова ПК; апаратне забезпечення ПК; збереження даних в ПК призначення основних складових ПК	Завантаження ПК; користування мишею, застосування різних груп клавіш на клавіатурі.	Вивчення класифікацію ПК, історію розвитку; основні характеристики, опрацювати навички користування „мишкою” та користування клавіатурою	Тест на засвоєння знань архітектури ПК, призначення основних складових

Модуль 3						
Тема: Принцип збереження інформації в ПК						
1	2	3	4	5	6	7
Ознайомити студентів з основними прийомами роботи на ПК; дати поняття „інформаційного забезпечення ПК”; вивчити призначення та структуру операційної системи (ОС); навчити використовувати інструменти ОС; застосовувати елементи управління програми для використання та обслуговування файлової системи, управління об’єктами. Розуміння провідної ролі вивчення основ ІТ у формуванні інформаційної культури, основ комп’ютерної грамотності, навичок використання НІТ в роботі вчителя.	4 2	Створюються умови для позитивного ставлення до теми – мотиваційний фон, при якому здійснюється опора на попередні знання: Norton Commander; акцентування уваги на поняттях „інформаційна система”, „опрацювання повідомлень”, „програма” і дані до неї – звукозапис, відеозапис, графіка, текст; призначення основних складових ПК; застосування „мишки”, клавіатури; застосування технічних засобів (магнітофона, відео) для вивчення мови.	Засоби управління операційної оболонки; Робочий стіл та Панель задач ОС; поняття вікна, типи вікон, структура вікна; контекстні меню, їх призначення. Поняття файл, папка, маршрут, повне ім’я файлу; застосування програми Explorer (Провідник) для виконання дій над файлами та папками, керування інформаційною системою в нестандартних ситуаціях.	Використання програми My computer (Мій комп’ютер) для отримання інформації про файлову структуру; керування файловою системою; настроювання Робочого столу, операції з елементами Робочого столу; застосування Панелі задач та контекстного меню; виконання дій над файлами та папками в програмі Explorer; застосування Панелі.	Виконати дії з вікнами: зміна розміру вікна, переміщення, зміна виду; виконати дії з розташуванням об’єктів на Робочому столі; застосувати команди настроювання Робочого столу Створити папку за своїм прізвищем, створити два текстові документи в даній папці під особистим іменем за назвою групи. Перейменувати першу папку та перемістити в другу, яка названа за іменем групи.	Тест на засвоєння основних принципів роботи з об’єктами на Робочому столі та виконання команд роботи з вікнами Поточний контроль. Тест на засвоєння принципу збереження даних та засобів роботи папками та файлами .
Модуль 4						
Тема: Інсталяція та використання прикладних програм						
Навчити виконувати інсталяцію/деінсталяцію ПЗ та запуску та використання прикладних програм в навчанні іноземним мовам; роль програмних засобів в самостійній роботі.	2	Початкові знання про ОС, поняття принципу програмного управління; застосування технічних засобів (магнітофона, відео, лінгафонного обладнання) в навчанні мови: відпрацювання мовленісвих навичок, аудіювання, заучування текстів. Застосування умінь та знань управління файловою системою.	Теоретичні знання: на прикладі навчальних програм програм-перекладачів, електронних словників розглянути способи інсталяції, запуску та вилучення прикладних програм	Опорні навички: вміння інсталювати та запускати нові програми, вміння орієнтуватися в інтерфейсі ПЗ, застосування технічних засобів в навчанні іноземних мов	Інсталювати навчальну програму з мови, що вивчається та програму-словник (вибір програм залежить від мови, що вивчається на даному факультеті –Додаток 3)	Тест на перевірку знань інсталяції, деінсталяція та застосування прикладних програм Виконати інсталяцію МПЗ зі списку Додатка 3. Рубіжний контроль: тест на перевірку знань використання засобів ОС.

<p align="center">Модуль 5</p> <p align="center">Тема: Створення документу у текстовому редакторі</p>						
1	2	3	4	5	6	7
<p>Навчити студентів створювати, редагувати, форматувати, друкувати та зберігати найпростіший текстовий документ; вивчити структуру вікна текстового редактора.</p>	4	<p>Знання, уміння та навички управління файловою системою; поняття „файл”, „папка”, принципу збереження даних в ПК; поняття повне „ім’я файлу”. Застосування знань іноземної мови, правил написання та оформлення документів.</p>	<p>Теоретичні знання: Структура екрану текстового редактора, його основні елементи, поняття Діалогові вікна; застосування Контекстних меню; створення нового документа; збереження, відкриття, редагування документу; робота з фрагментом тексту: виділення, копіювання, переміщення; перехід по номеру сторінки; масштабування, перевірка орфографії тексту; форматування документа, символів, рядків, абзаців; табуляція; форматування сторінок; стилі; друк документа.</p>	<p>Опорні навички: Уміння підготувати текстовий редактор до роботи та створити текстовий документ; уміння використовувати засоби опрацювання інформації.</p>	<p>Створення тексту листа учениці 9-го класу до подруги, яка проживає за кордоном (застосування засобів перевірки орфографії, форматування символів та абзаців; збереження даного документу в особистій папці та його друк.</p>	<p>Тест на засвоєння основних команд збереження, відкриття, форматування та редагування документу; способів виконання таких команд</p>
<p align="center">Модуль 6</p> <p align="center">Тема: Колонки в текстовому редакторі</p>						
<p>Навчити форматуванню тексту документа в колонки . Застосування вчителем іноземних мов форматування тексту в вигляді колонок при створенні методичних матеріалів та наочності.</p>	2	<p>Знання, уміння та навички підготовки методичних матеріалів, наочності, знання іноземної мови, робота з електронними словниками, перекладачами.</p>	<p>Теоретичні знання: Вивчення способів форматування тексту в вигляді колонок, редагування колонок та створення тексту з різною кількістю колонок; редагування колонок та вставка графічних об’єктів в текстовий документ.</p>	<p>Опорні навички: застосування кількох способів роботи з колонками в одному документі, їх комбінування; розміщення графічних образів відносно тексту; їх редагування та друк .</p>	<p>Підготовка методичного матеріалу до уроку іноземної мови. Створення прикладу газетної статті для домашнього читання. Оформлення тексту документу в колонках</p>	<p>Поточний контроль. Тест на застосування засобу Колонки в роботі вчителя</p>

Модуль 7						
Тема: Створення таблиць у тестовому документі						
1	2	3	4	5	6	7
Вивчити способи введення таблиць у текстовий документ; форматування та редагування таблиць. Навчити застосовувати засіб Таблиці при створенні методичних матеріалів, списків тощо: створювати таблиці різного ступеню складності, редагувати їх, працювати з панеллю інструментів Table and borders (Таблиці та границі), використовувати об'ємлення та заливку різних типів у таблицях, працювати з текстом використовувати команди з пункту меню Table (Таблиця).	2	Знання, уміння та навички підготовки методичних матеріалів, начності, знання іноземної мови, робота з електронними словниками, перекладачами.	Теоретичні знання: створення таблиць різного ступеню складності, редагувати їх, працювати з панеллю інструментів Table and borders (Таблиці та границі), використання об'ємлення та заливки різних типів у таблицях, робота з текстом; використання команд пункту меню Table (Таблиця); перетворення тексту в таблицю; створення складних таблиць; виконання введення тексту в таблиці, виділення елементів таблиці; редагування переміщення та копіювання, додавання та вилучення елементів таблиці; виконання зміни ширини стовпця.	Опорні навички: вміння застосовувати способи форматування тексту в вигляді таблиць, комбінування та об'єднання кількох способів одночасно при створенні документів вчителем.	Створити список учнів 4-го класу (проста таблиця) Створити підстановчі таблиці (складна таблиця)	Поточний контроль. Тест на перевірку застосування способів створення та редагування таблиць в текстовому документі
Модуль 8						
Тема: Створення графічних об'єктів за допомогою панелі інструментів Drawing (Малювання)						
Вивчити використання графічних об'єктів у текстовому документі; навчити застосуванню панелі інструментів Drawing (Малювання); WordArt та спецефектів у роботі з документом.	2	Знання, уміння та навички підготовки методичних матеріалів, оформлення начності, знання іноземної мови, робота з електронними словниками, перекладачами.	Теоретичні знання: Створення графічних об'єктів за допомогою панелі інструментів Drawing (Малювання); призначення кнопок панелі інструментів Малювання; малювання ліній, стрілок; вставка Автофігур; додавання надпису; застосування текстових ефектів за допомогою WordArt; форматування об'єктів WordArt.	Опорні навички: вміння використовувати способи застосування та редагування графіки при підготовці текстових документів (наприклад, наочних посібників та роздаткового матеріалу до уроку іноземної мови).	Підготувати наочний матеріал до уроку іноземної мови для учнів 5-го класу; підготувати роздатковий матеріал для учнів 9-го класу	Поточний контроль. Тест на засвоєння матеріалу: використання та редагування графіки в тестовому документі

Модуль 9						
Тема: Засоби текстового редактора для роботи з великими документами						
1	2	3	4	5	6	7
Засоби текстового редактора для роботи з великими документами. Використання стилів та методів форматування тексту Навчити студентів використовувати стилі для створення заголовків різних рівнів, зноски, автозаміну, автоматизації побудови змісту.	4	Знання про можливі форми структурування документів, знання, уміння та навички підготовки методичних матеріалів, наочності, знання іноземної мови, застосування електронних словників, перекладачів.	Теоретичні знання: структура документа; схема документа; створення зносок, покажчиків змісту великого документа; поновлення змісту; нумерація сторінок; створення титульної сторінки.	Опорні навички: уміння застосовувати відповідні типи стилів при створенні заголовків різного рівня, створювати на їх основі зміст документу; нумерацію сторінок та створювати зноски різних типів.	Об'єднати всі створені документи в один великий документ, перевірити відповідність стилів при створенні заголовків, побудувати зміст та зберегти.	Поточний контроль. Тест на перевірку знань застосування засобів роботи з великими документами. Рубіжний контроль по темі „Текстовий редактор”
Модуль 10						
Тема: Робота в мережі Internet, основні принципи						
Призначення та використання мережі Інтернет. Навчити студентів використовувати засоби мережі Інтернет для підвищення рівня знань іноземної мови	4	Знання про можливі форми структурування даних, різні способи подання інформації, організацію пошуку інформації; застосування електронних словників, перекладачів.	Навчити студентів основним принципам роботи програми Інтернет Explorer, застосування пошукових систем (пошук, збереження інформації); пояснити необхідність застосування засобів мережі Інтернет в роботі вчителя.	Основи роботи в мережа Internet, визначення протокол, IP-адреса, URL-адреса, поняття “адреса документа в мережі Internet”, адреса документа в мережі Internet, Web-вузол, Web-сторінка, гіперпосилання. Використання пошукових систем.	зайти на електронну сторінку КНЛУ HYPERLINK "http://www.uniling.kiev.ua" http://www.uniling.kiev.ua . Відкрити інформацію на про університет англ. мові, Зберегти на вінчестері в особистій папці.	Поточний контроль. Тест на перевірку знань застосування засобів роботи користування мережі Інтернет . Рубіжний контроль по темі „Інтернет в роботі вчителя ІМ”

Додаток Б
Навчальні елементи

Структура навчальних елементів
[Dodatok.doc](#)

Таблиця Б.1

Додаток В
Робоча програма

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

проректор з навчальної роботи

“ ” _____ 2003 р.

Р О Б О Ч А П Р О Г Р А М А

Із курсу	“Вступ до інформаційних технологій навчання “		
спеціальності	7.0 30502 “Мова та література ”		
для факультетів	англійської, французької, німецької та іспанської мов		
курс	1	семестр	I
кафедра	інформатики та комп’ютерних технологій		
Всього годин за навчальним планом на весь курс	–		54

В тому числі:
лекцій - 0
практичних - 30
лабораторних - 0
самостійна робота студентів – 24

Іспит - немає

Залік - I семестр

Київ - 2003

Робоча програма укладена на основі типової програми **”Інформаційні технології у навчанні іноземних мов “**, затверджена на засіданні Вченої Ради університету
протокол № _____ від _____ 2003 року
(назва типової програми, дата затвердження)

Індекс _____

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри інформатики та комп’ютерних технологій

Протокол № _____ від _____ 2003 року

Робоча програма узгоджена з Факультетами англійської, німецької, французької, іспанської мови

Завідувач кафедри

З.В. Партико

Укладач робочої програми

Л.А.Карташова

I. Мета і завдання дисципліни, її місце в навчальному процесі

Курс призначений для навчання студентів з основ інформаційних технологій, застосування яких є необхідним в професійній діяльності сучасного вчителя іноземних мов. Використання засобів інформаційних технологій (ІТ) надає можливість вчителю удосконалити зміст навчання, методи та організаційні форми навчально-виховного процесу, забезпечити високий науковий і методичний рівень викладання, індивідуальний підхід у навчанні. Метою навчання студентів є отримання ними знань, умінь та формування навичок, які дозволяють використовувати персональний комп'ютер (ПК) для вирішення різноманітних професійних задач – застосування у своїй науковій та творчій діяльності, роботі з документами, підготовці методичних матеріалів та засобів унаочнення, пошуку та обробці інформації. Навчання основ ІТ сприяє підвищенню рівня інформаційної культури вчителя, його компетентності. ІТ є ефективними сучасними засобами навчання іноземним мовам та у поєднанні з традиційними методиками забезпечує суттєве підвищення ефективності навчального процесу. Їх використання значно полегшує обробку інформації, дає можливість оперативно та якісно створювати та розмножувати друковану продукцію – навчально-методичні матеріали до уроку, звіти, роздаткові матеріали та ін., планувати навчальну та методичну роботу вчителя іноземних мов, оперативно знаходити необхідну навчальну інформацію та доступно доносити її до учнів.

Згідно з метою, студенти вивчають такі теми:

1. Технічне забезпечення ПК. Використання лінгафонного обладнання та робота в кабінетах "TELECOM".
2. Основи роботи на ПК для вчителя.
3. Операційна оболонка, призначення, засоби керування файловою системою.
4. Інсталяція та використання прикладних програм
5. Створення документу у текстовому редакторі MS Word.
6. Колонки в текстовому редакторі MS Word. Форматування документу.
7. Використання графічних об'єктів в текстових документах.
8. Використання таблиць в текстових документах.
9. Засоби текстового редактора для роботи з великими документами. Використання стилів та методів форматування тексту.
10. Робота в мережі Internet, основні принципи.

В процесі вивчення курсу студенти повинні отримати знання, які б дозволяли вільно володіти основними прийомами роботи з ПК; застосовувати ПК як для створення банку даних, так і для підготовки, обробки зберігання та друку різноманітних видів учбової інформації; застосовувати засоби ІТ (мультимедійні програмні засоби, програми-перекладачі, електронні словники), засоби мережі Інтернет для підвищення ефективності навчання іноземним мовам.

II. Орієнтовний розподіл курсу за темами і видами занять.

№ п/п	Види занять, кількість годин Назви розділів, занять за темами	Всього годин	З них		
			Практич ні заняття (год.)	Лаборатор ні заняття (год.)	Самостійна робота (год.)
1	2	3	4	5	6
1.	Технічне забезпечення ПК. Використання лінгафонного обладнання та робота в кабінетах "TELECOM"	6	4		2
2.	Основи роботи на ПК для вчителя	6	2		3
3.	Операційна оболонка, призначення, засоби керування файловою системою.	8	4		3
4.	Інсталяція та використання прикладних програм	4	2		2
5.	Створення документу у текстовому редакторі MS Word	6	4		2
6.	Колонки в текстовому редакторі MS Word. Підготовка до друку. Форматування документу.	6	4		2
7.	Використання графічних об'єктів в текстових документах	5	2		3
8.	Використання таблиць в текстових документах.	4	2		2
9.	Засоби текстового редактора для роботи з великими документами Використання стилів та методів форматування тексту. Робота над в режимі Структура. Побудова змісту та його оформлення.	6	4		2
10.	Робота в мережі Internet, основні принципи	7	4		3
Разом:		54	30		24

III. Навчально-методична карта дисципліни

№ п/п	Тема, мета, короткий зміст семінарських, лабораторних та практичних занять	Кількість годин	Календарні строки	Назва і короткий зміст розділів і тем, винесених на самостійне опрацювання студентами	Кількість годин для самостійного опрацювання	Література до розділів і тем (вказується з посиланням на розділ IV) а) основна (обов'язкова); б) додаткова	Засоби навчання (вказується з посиланням на розділ IV)	Методи і форми поточного і підсумкового контролю
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	<p>Тема: Технічне забезпечення ПК. Використання лінгафонного обладнання та робота в кабінетах “TELECOM”</p> <p>Мета: Ознайомити з правилами безпечної роботи з апаратурою. Ознайомити з типами лінгафонного обладнання та навчити використовувати його в роботі викладача іноземних мов..</p> <p>Зміст: Основи навчальної інформатики. Сучасні технології навчання. Система технічних засобів навчання (ТЗН) іноземних мов. Їх дидактичні можливості. Загальні правила роботи з ТЗН. Техніка пожежної безпеки. Надання невідкладної допомоги. Типи лінгафонного обладнання. Лінгафонні лабораторії ТЕЛЕКОМ AS4M та AS100. Апаратура синхронного перекладу.</p>	4	1,2,3 тиждень. вересня	Правила поведінки в комп'ютерному класі; робота з різними типами лінгафонного обладнання;	2	а) 1,3,4,5,6	1	Поточний контроль
2.	<p>Тема: Основи роботи на ПК для вчителя</p> <p>Мета: Навчити працювати на ПК.</p>	2	4 тиждень вересня	Типи носіїв інформації, імена дисків; призначення	3	а) 1,2 б) 3	1,2	Попередній і поточний

	Зміст: Обслуговування ПК: завантаження, перезавантаження, призначення основних пристроїв ПК, клавіатура; носії інформації, засоби, обслуговування дисків. Робота з дисками та дисководами.			основних груп клавіш клавіатури				контроль
3.	Тема: Операційна оболонка, призначення, засоби керування файловою системою. Мета: Ознайомити з призначенням основних компонентів операційної оболонки (Робоче поле;, робочі інструменти, елементи керування); вивчення дій інструментів програми, вивчення елементів управління програми. Навчити працювати з різними типами меню та панелями інструментів. Ознайомити з типами та видами вікон. Зміст: Сучасний стан та історія розвитку. Основи роботи з графічною оболонкою Windows. Версії Windows-оболонки. Основні принципи роботи. Функціональні та операційні меню, панелі інструментів, вікна, типи та види вікон. Диспетчер програм (Program Manager), Мій комп'ютер (My Computer), Провідник (Explorer) – призначення та робота.	4	1,2 тиждень жовтня	Історія розвитку графічних оболонок. Використання та обслуговування файлової системи. Використання засобів управління вікнами, папками та ін. об'єктами. Використання засобів панелі інструментів в роботі з створеною папкою.	3	a) 1,2 b) 3	1,2	Попередній і поточний контроль
4.	Тема: Інсталяція та використання прикладних програм Мета: Навчити інсталиювати та використовувати прикладні програми, призначені для вивчення іноземних мов, програми-перекладачі та електронні словники Зміст: Використання та робота прикладних програм. Призначення програм групи Accessories. Створення об'єктів цих програм. Інсталяція/деінсталяція мультимедійних програмних засобів.	2	3 тиждень жовтня	Створення об'єктів на дискеті. Інсталяція, завантаження та вилучення прикладних програм; визначення типу програми, її призначення та застосування.	2	a) 1,3 b) 3	2,3	Попередній, поточний і рубіжний контроль

5.	<p>Тема: Створення документу у текстовому редакторі MS Word</p> <p>Мета: Подати основні навички роботи з MS Word, навчити працювати з меню, діалоговими вікнами та ін.</p> <p>Зміст: Основи роботи з MS Word. Запуск та завершення роботи, структура вікна MS Word, основні елементи, рядок меню, панелі інструментів. Створення простого документу. Контекстні меню, режими перегляду документу, рядок статусу, використання довідкової системи. Діалогові вікна та установки. Створення нового документу. Розбивка документу на сторінки. Масштабування. Відкриття документів. Збереження документу, параметри збереження. Автоматична верстка рядків. Панель інструментів “Форматування”. Форматування абзаців, вирівнювання рядків та абзаців. Робота з фрагментами тексту. Виділення тексту, переміщення, копіювання та вилучення тексту. Вставка символів в документ, заміна символів в документі.</p>	4	4 тиждень жовтня, 1 тиждень листопада	Способи запуску та завершення роботи MS Word, структура вікна, основні елементи, рядок меню, панелі інструментів. Форматування абзаців, вирівнювання рядків та абзаців. Способи збереження документів (нового документу, документу зі зміною імені, зі зміною адреси, зі зміною імені ті адреси; повторне збереження документу за попередньою адресою та з попереднім іменем). Пошук та відкриття одночасно кількох документів. Панель інструментів “Обрамлення” .	2	a) 1,2 b) 2,4	2,3	Попередній і поточний контроль
6.	<p>Тема: Колонки в текстовому редакторі MS Word. Підготовка до друку. Форматування документу.</p> <p>Мета: Навчити використовувати можливості форматування тексту в колонки, редагування колонок. Навчити користуватися командами MS Word для застосування різних типів колонокдруку створеного документу.</p> <p>Зміст: Типи колонок, форматування, видалення. Вибір параметрів та виду сторінки. Друк файлів документів. Шрифти, типи та види шрифтів. Пошук та заміна в тексті. Автотекст, автозаміна.</p>	4	2 тиждень листопада	Створення нового документу в зі збереження на дискеті. Копіювання його на вінчестер в папку. Редагування створеного файлу з використанням засобів форматування колонок, способи родркування текту документу. Перевірка орфографії та граматики інструментальними засобами.	2	c) 1,2 a) 2,4	2,3	Попередній і поточний контроль

	Перевірка орфографії та граматики інструментальними засобами MS Word. Статистика.							
7.	<p>Тема: Використання графічних об'єктів в текстових документах</p> <p>Мета: Навчити встановлювати та використовувати графіку в документі та користуватися MS Word Art.</p> <p>Зміст: Панель інструментів “Малювання”. Створення та вставка графічних зображень , кадрів. Зміна розмірів малюнків та розташування малюнків в тексті. Редагування малюнків. Виноски в документі. Водяні знаки. Створення текстових спецефектів у документах за допомогою програми MS Word Art.</p>	2	3,4 тиждень листопада	Створення та вставка графічних зображень, кадрів в документі. Редагування графіки. Встановлення графічних об'єктів, створених за допомогою прикладних програм	3	a) 1,2 b) 2,4	2,3	Попередній і поточний контроль
8.	<p>Тема: Використання таблиць в текстових документах.</p> <p>Мета: Вивчити методи встановлення та редагування табуляторів та таблиць в документ.</p> <p>Зміст: Створення та редагування таблиць. Виділення в таблицях. Переміщення та копіювання елементів таблиці. Зміна форми та розмірів таблиці. Майстер таблиць, сортування в таблицях. Перетворення тексту в таблицю.</p>	2	1 тиждень грудня	Способи введення таблиць в документ; проста таблиця, складна таблиця; сортування в таблицях, редагування комірок. Способи перетворення тексту в таблицю.	2	a) 1,2 b) 2,4	2,3	Попередній і поточний контроль
9.	<p>Тема: Засоби текстового редактора для роботи з великими документами</p> <p>Використання стилів та методів форматування тексту. Робота над в режимі Структура. Побудова змісту та його оформлення.</p> <p>Мета: Навчити створювати та формувати на комп'ютері великі документи та правильно оформляти їх з допомогою засобів програми MS Word.</p>	4	2 тиждень грудня	Форматування великих документів, вставка файлів, застосування стилів в великих документах, редагування змісту, поновлення полів; редагування заголовків, тексту документу.	2	a) 1,2 b) 2,4	2,3	Попередній, поточний і рубіжний контроль

	Зміст: Розділи в документі, структура документу, стилі, побудова змісту та алфавітного покажчика, перехресні зсилки, автоматична нумерація малюнків та таблиць.							
10.	<p>Тема: Робота в мережі Internet, основні принципи</p> <p>Мета: Навчити майбутнього вчителя іноземних мов володіти основними навичками роботи в мережі Internet</p> <p>Зміст: Застосування програми Інтернет Explorer для пошуку та показу інформації, використання українських пошукових систем в роботі, застосування іноземної мови в роботі з засобами Internet, копіювання та збереження необхідної інформації в особистій папці, друк. Переклад за допомогою електронних словників із Web-сайтів. Доступ до тезаурусів. Системи перекладу в мережі. Дистанційне навчання іноземних мов.</p>	4	3 тиждень грудня	Використання пошукових систем, створення закладок, створення та організація списку „Вибране”, перегляд графіки, аудіо та відео кліпів, збереження та друк інформації; відтворення мультимедійних файлів	3	a)1,4,6 b)1,2,3	2,3	Попередній, поточний і рубіжний контроль
	Разом	30			24			залік

IV. Навчально-методичні матеріали з дисципліни

4.1. Література

1. Практикум з дисципліни “Вступ до інформаційних технологій в навчанні іноземних мов основ ІТ. / Уклад. Т.І.Коваль, Л.А.Карташова, О.О.Грецька та ін. – К.: Вид. Центр КНЛУ, 2001. – 123с.
2. Бельський Ю.М., Власенко С.Ю. Microsoft® MS Word 2000. – СПб.: БХВ – Санкт-Петербург, 1990. – 992с.
3. Ляховицкий М., Кошман М. Технические средства в обучении иностранным языкам, с. 35–158.
4. Батин Ф., Куштенко Л. Лингафонное оборудование на уроках иностранного языка, с. 45-67.
5. Мазур В. Основы управления охраной труда в ВУЗах, стр. 2-30.
6. Энциклопедия Интернет – СПб: ЗАО «Питер Бук», 2000. – 528с.

4.2. Додаткова література

1. Современный самоучитель работы в сети Интернет, Комягин В., М.: Триумф, 1998.
2. Информатика: Учебник. – 3-е перераб. изд. /Под ред. Проф. Н.В. Макаровой. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 768 с.
3. Ингенбелек Вернер. Все о мультимедиа. – К.: ВНУ, 1996. – С.5-8.
4. Азимов З.Г. Компьютерные текстовые редакторы на уроке иностранного языка //Иностранные языки в школе. – 1997. - №1. – С.54-58.

4.2. Засоби навчання

1. Лінгафонні записи на магнітних носіях – Лондонський лінгафонний курс (на іспанській та англійській мові), Elementary Course of English, підручник іспанської мови (практичний курс для початківців Патрушев А.І., Подричек-Данилевская Е.І) мові, Hard Ware.
2. Програмні засоби: операційна система Microsoft Windows 95/98/Me/2000MS Windows, прикладні програми, „English Vocabulary Home version 1.01”, „Encarta 2001”, „Английский и немецкий для детей”, „English Platinum 1, 2 parts”, „Talk to me (parle à moi)”, „Le Grand Louvre № 1-3”, „Le Petit Prince”, „Talk to me (Курс немецкого языка)”, „Espanol de Oro (Курс іспанської мови)”, „Diccionario español” та ін.
3. Автоматизований навчальний курс на CD-ROM Teach Pro MS Word.

V. Вимоги до рівня підготовки студентів по семестрах

5.1. Вимоги до знань

Студенти повинні:

Бути ознайомленими:

- з правилами техніки при роботі з ТЗН;
- з правилами поведінки в комп'ютерному класі;
- з правилами включення/виключення, завантаження/перезавантаження ПК;

Вміти:

- застосовувати лінгафонне обладнання в процесі вивчення іноземних мов;
- виконувати процедуру інсталяції\деінсталяції програмних засобів;
- знаходити потрібну інформацію за допомогою засобів ІТ;
- використовувати засоби операційної системи MS Windows при створенні, збереженні та опрацюванні інформації;
- користуватися головним меню та командами контекстного меню;
- використовувати засоби текстового редактора MS Word для створення документів;
- створювати, редагувати та оформлювати таблиці засобами MS Word;
- оформлювати документ малюнками та графічними об'єктами;
- форматовувати текст в вигляді колонок;
- використовувати Windows-прикладні програми в процесі вивчення іноземної мови та при підготовці текстових документів;
- використовувати засоби мережі Інтернет для підвищення рівня знань з іноземної мови;
- використовувати засоби мережі Інтернет в процесі самостійної підготовки.

Знати:

- структуру ПК;
- призначення основних складових ПК;
- призначення прикладних програмних засобів MS Windows;
- способи ефективного застосування операційної оболонки MS Windows в процесі підготовки документів та вивчення іноземної мови;
- призначення засобів мережі Інтернет для роботи з інформацією.

5.2. Вимоги до навичок і умінь

- Класифікувати технічні засоби навчання (ТЗН).
- Характеризувати основні частини сучасного ПК з огляду на їх використання та технічні можливості.
- Визначати призначення програмних засобів.
- Встановлення програмного забезпечення.
- Застосовувати засоби мережі Інтернет для підвищення рівня знань з іноземної мови.
- Виконувати пошук наукової інформації в мережі Інтернет.
- Використовувати засоби мережі Інтернет для забезпечення відсутності іншомовного середовища.
- Використовувати мультимедійні ПЗ в процесі вивчення іноземної мови.
- Знаходити потрібну інформацію, відкривати і закривати каталоги (теки).
- Користуватися поверхнею "робочого столу", розташовувати на ньому потрібні вікна, змінюючи їх розмір та конфігурацію. Знати різницю між закритим вікном та вікном на панелі завдань. Розуміти необхідність закриття програми Windows перед вимкненням ПК.
- Додати або виключити певні прикладні програми.
- Створювати, зберігати та викликати власні файли в режимах стандартних прикладних програм.

- Знаходити, копіювати, переносити та вилучати файли та каталоги (папки). Здійснювати форматування дискет, копіювання файлів та каталогів (папок) з жорсткого диску ПК на дискету та навпаки.
- Встановлювати елементи вікна текстового процесора (лінійку, панель інструментів та панель форматування).
- Користуватися рядком меню та викликати контексті меню.
- Використовувати режим перегляду документу.
- Змінювати розміри сторінки документу.
- Обирати розташування тексту на аркуші (вертикальне або горизонтальне).
- Обирати потрібний шрифт та його розмір.
- Встановлювати та змінювати розмір полів та відступ при абзаці.
- Створювати файл, розміщувати його у папці на жорсткому диску та на дискеті.
- Виділяти фрагменти при редагуванні текстів для їх копіювання, перенесення та знищення.
- Працювати з одним та кількома вікнами.
- Виконувати різні типи форматування (жирний шрифт, курсив, підкреслення).
- Користуватися програмами сервісу перевірки орфографії та синтаксису.
- Форматувати символи, форматувати та вирівнювати абзаци, виділяти абзаци та окремі слова за допомогою обрамлення та заповнення.
- Створювати, редагувати та оформлювати таблиці. Користуватися командою “Таблиці та границі”.
- Оформлювати документ малюнками та кресленнями, користуватися виносками.
- Форматувати текст в вигляді колонок. Вставляти нумерацію сторінок, колонтитули.
- Робити посилання наприкінці сторінки та в кінці тексту.
- Вміти користуватися кількома Windows-прикладними програмами одночасно та виконувати обмін даними між ними.

Критерії оцінювання заліку:

Залік зараховано:

- Глибока та повна відповідь на теоретичне запитання, виконане практичне завдання;
- Достатня відповідь на запитання з деякими неточностями та виконане практичне завдання;
- Відповідь на запитання з помилками, відповідь на додаткове запитання та виконане практичне завдання.

Залік не зараховано, якщо студент:

- Не дає правильні відповіді на поставлені теоретичні запитання;
- Не виконав практичного завдання.

5.3. Контроль знань, умінь та навичок.

Попередній контроль здійснюється на початку вивчення кожного навчального модуля з метою визначення ступеня готовності студентів до сприйняття матеріалу нового навчального модуля та виявлення рівня (базового, середнього та високого) знань, умінь та навичок з основ ІТ, актуалізації опорних знань. Він проводиться у формі письмового тесту із 10 завдань, кількість одержаних студентом опорних балів не впливає на його модульно-рейтингову оцінку.

Поточний контроль рівня знань студентів здійснюється протягом всього семестру за результатами виконання практичних завдань до кожного навчального модуля. Невчасний захист практичного завдання зменшує кількість балів. При поточному контролі знань, умінь та навичок важливу роль має участь студентів у дискусіях, активність студентів на практичних заняттях, підготовка та захист рефератів, за що вони теж одержують опорні бали.

Рубіжний контроль проводиться викладачем на останніх заняттях вивчення операційної системи та її засобів (використання та обслуговування файлової системи, використання інструментів операційної системи, застосування елементів управління

програми), вивчення засобів текстового редактора та їх використання, навчання застосування засобів мережі Інтернет як основних рубіжних тем вивчення дисципліни у вигляді письмового тестового контролю студентів. Тестова система містить для кожного студента комплекс із десяти різних завдань трьох рівнів складності (базового, середнього та високого), що дозволяє більш об'єктивно оцінити рівень знань кожного студента.

Викладач у вихідній відомості кожного студента постійно фіксує детальну інформацію про результати поточного та рубіжного контролю (включає рівень складності завдання та відповіді студентів).

Підсумковий контроль – залік в кінці семестру.

VI. Доповнення та зміни до робочої програми з навчальної дисципліни

(навчальний рік, суть змін та доповнень, номер протоколу та дата засідання кафедри, на якому затверджені зміни, підпис завідувача кафедри, підпис проректора з навчальної роботи про затвердження внесених змін та пропозицій)

**Зав. кафедри інформатики
та технології навчання**

З.В. Партико

Додаток Д

Д.1 Інструкція з безпечної роботи в комп'ютерній аудиторії.

У комп'ютерному класі зроблено все для того, щоб не допустити випадкового ураження студентів електричним струмом. Грамотна експлуатація і дисциплінована поведінка студента дають повну гарантію його безпеки при роботі на ПК. У кожному комп'ютерному класі існує “Інструкція по охороні праці при роботі з ПК”, затверджена ректором університету. Студенти університету допускаються до роботи на ПК після проходження інструктажу в комп'ютерному класі.

Комп'ютер живиться напругою 220 Вольт. Для роботи в моніторі створюється висока напруга понад 10 тисяч вольт. Все це робить ПК і його електрообладнання при неправильній експлуатації небезпечним для життя, тому, що напруга більше 36 Вольт небезпечна для людини. Вона викликає проходження струму через людину, що призводить до скорочення м'язів, судорог, зупинки дихання, припинення роботи серця, та у важких випадках – смерті.

Джерелом небезпеки в комп'ютерному класі можуть бути розетки з розбитими корпусами, проводи з пошкодженою ізоляцією, прокладені по підлозі кабелі, обладнання комп'ютерів із знятими кришками і стінками.

Ось чому комп'ютерний клас вважається приміщенням підвищеної небезпеки і вимагає особливих знань і навичок експлуатації електрообладнання і правил поведінки студентів.

До самостійної експлуатації електрообладнання без стороннього нагляду допускаються особи, яким виповнилося 18 років і які пройшли навчання, склали екзамени та одержали спеціальний дозвіл роботи в комп'ютерному класі. У навчальних закладах проведення практичних занять на ПК дозволяється тільки в присутності і під керівництвом викладача після засвоєння студентами правил техніки безпечної роботи. Заходити в комп'ютерний клас потрібно спокійно, не штовхатись, не бігти. Сідати тільки за постійно закріплені за кожною особою комп'ютери.

Головне правило для студентів при аварії чи пожежі – вимкнути комп'ютер і швидко, без паніки залишити комп'ютерний клас.

Пожежа на електрообладнанні гаситься тільки порошковими або вуглекислотними вогнегасниками, активний матеріал яких не проводить електричний струм. Вогнегасники знаходяться в комп'ютерному класі на спеціальному щиті або на стіні.

Інструктаж із техніки безпеки проводиться на початку кожного навчального року. Викладач пояснює або нагадує студентам правила поведінки в комп'ютерному класі та правила грамотної експлуатації електрообладнання.

Факт проведення інструктажу заноситься в спеціальний журнал, де записуються прізвище та ім'я студента, клас, дата проведення інструктажу, ставиться підпис викладача та особистий підпис студента. Якщо з студентом станеться нещасний випадок через його необережність або недисциплінованість, викладач не буде відповідати за це в кримінальному порядку у випадку вчасного проведення інструктажу з техніки безпеки.

Вмикання і вимикання ПК проводиться тільки з дозволу викладача. Повторне вмикання комп'ютера дозволяється через 20 сек.

Виконуючи завдання, студенти не повинні залишати поза увагою технічний стан комп'ютерів, з якими вони працюють. Кожний студент повинен працювати на закріпленому за ним комп'ютері. При роботі можна порадою допомагати сусідам, але ні в якому разі не натискати клавіші на сусідньому ПК.

Про всі недоліки у роботі електрообладнання та аварійні ситуації необхідно повідомляти викладача.

Студентам категорично забороняється робити будь-який, навіть дрібний ремонт електрообладнання.

Норми роботи на персональному комп'ютері

Під час роботи на ПК студент повинен зберігати правильну поставу. Спина повинна мати опору. Лінія погляду очей повинна бути перпендикулярною до екрану, відстань очей від екрана – 6070см.

При роботі на ПК необхідно виконувати комплекс вправ для очей. Вправи виконуються сидячи або стоячи, відвернувшись від екрана, при ритмічному диханні, з максимальною амплітудою руху очей.

Один із рекомендованих варіантів вправ для очей:

1. Заплющити очі, сильно напружуючи очні м'язи на рахунок 1-4, потім розплющити їх, розслабивши м'язи очей, дивлячись у далечінь на рахунок 1-6. Повторити 4-5 разів.
2. Дивитися на перенісся, затримати погляд на рахунок 1-4. Поглянути у далечінь на рахунок 1-6. Повторити 4-5 разів.
3. Не повертаючи голови, подивитися праворуч і зафіксувати погляд на рахунок 1-4, потім подивитись у далечінь прямо на рахунок 1-6. Аналогічно виконуються вправи з фіксацією погляду ліворуч, угору, вниз на рахунок 1-6. Повторити 3-4 рази.

Правила безпечної поведінки в комп'ютерному класі

Під час роботи в комп'ютерному класі студенти повинні дотримуватися таких правил:

1. Спокійно заходити в комп'ютерний клас, не штовхатись.
2. Залишати в спеціально відведеному місці свої сумки і портфелі, із собою брати тільки зошити, ручку, підручник і дискети.
3. Сідати лише за постійно призначені ПК.
4. Суворо забороняється:
 - торкатися задніх стінок ПК і кабелів;
 - доторкатися до проводів живлення і заземлення;
 - доторкатися екрана і задньої стінки монітора;
 - вмикати і вимикати ПК без дозволу викладача;
 - класти книги, зошити на клавіатуру або маніпулятор типу "миша" (далі просто миша);
 - працювати з мокрими руками або в мокрому одязі.
- Перед початком роботи необхідно:
 - впевнитись у відсутності видимих пошкоджень;
 - сісти так, щоб лінія зору припадала на центр екрана;
 - увімкнути комп'ютер кнопкою POWER;
 - плавно і легко натискати на клавіші клавіатури і кнопки миші;
 - не допускати різких і грубих ударів по клавішах;
 - працювати на клавіатурі чистими руками;
 - зошит і підручник тримати на столі біля клавіатури;
 - змінюючи дискету, вільну дискету класти в спеціальний конверт;
 - не намагатися самостійно ремонтувати комп'ютер;
 - при роботі за комп'ютером не вставати, коли в зал заходять відвідувачі;
 - не натискати клавіші на сусідньому ПК;
 - не залишати ПК без нагляду;
 - не залишати комп'ютерний клас без дозволу викладача.
- При пожежі та інших аварійних випадках негайно припинити роботу, вимкнути ПК і залишити приміщення. Про те, що трапилося, повідомити викладача.
- Після завершення роботи потрібно:
 - вимкнути ПК за правилами;
 - прибрати робоче місце;
 - залишити комп'ютерний клас.

Д.2 Коротка характеристика робочого місця студента та програмних засобів, які використовуються в навчанні (основні характеристики ПК та периферійних пристроїв наявність операційної системи Windows та Microsoft Office)

I

- 486 DX2-66,
- ОЗП 8 МБ,
- Windows 3.1,
- 640x486, 256 кольорів,
- 2x швидкісний CD-ROM дисковод,
- звукова карта,
- миша.

II

Операційна система Microsoft Windows 95/98/Me/2000.

- Процесор Pentium 133 МГц.
- 16 МБ оперативної пам'яті.
- Відеокарта з роздільною здатністю 800x600 та глибиною кольору 24 біта (High Colour).
- 16-бітна звукова карта.
- 8-швидкісний пристрій для читання компакт-дисків або DVD-дисків.
- Миша.

Додаток Е

Контрольні запитання.

1. Що гарантує безпечну роботу на ПК?
2. Яке головне правило поведінки в комп'ютерному класі?
3. Як звільнити потерпілого від дії електричного струму?
4. У чому полягає перша допомога потерпілому?
5. Як виконується штучне дихання?
6. Які кнопки розташовані на передній панелі системного блоку?
7. Яке призначення основної клавіатури?
8. Які елементи системної оболонки Windows 98 присутні на робочому столі?
9. Яке призначення панелі задач?
10. З чого складається вікно об'єкта?
11. Які типи вікон ви знаєте?
12. Яке призначення у вікні смуг прокручування?
13. Які стани може приймати вікно?
14. Для чого призначене контекстне меню?
15. Як виконати перетягування за допомогою миші?
16. Як увімкнути-вимкнути панель інструментів?
17. Яке призначення рядка стану?
18. Яке призначення піктограми My computer (Мій комп'ютер) ?
19. Як створити папку на диску?
20. Як перейменувати папку?
21. Як перемкнути алфавіт на клавіатурі?
22. Як створити текстовий файл?
23. Як перемістити папки на інший диск?
24. Як вилучити файл?
25. Що таке копіювання об'єктів і як його виконують?
26. Яка різниця між переміщенням і копіюванням об'єктів?
27. Як відмінити будь-яку виконану дію над об'єктами?
28. Як відкрити текстовий документ?
29. Як скопіювати файл за допомогою буфера обміну?
30. Що означає команда Save (Зберегти)?
31. Яке призначення програми Провідник ?
32. В чому полягає сенс двох панелей ?
33. Що означають позначки ?
34. Які є способи виконання дій з об'єктами ?
35. Що таке буфер обміну даних?
36. Як запустити текстовий редактор Word?
37. З яких елементів складається вікно текстового редактора Word?
38. Як створити новий абзац у текстовому документі?
39. Яке призначення розмірної лінійки?
40. Як відкрити документ, що є на диску?
41. Як зберегти документ із новою назвою?
42. Що таке стиль тексту?
43. Як перевірити правопис у документі?
44. Які способи існують для створення колонок?
45. Як зробити вставку малюнка в документ?
46. Як можна вилучити малюнок із документа?
47. Які існують способи створення маркірованих та нумерованих списків?
48. Що таке автозаміна?
49. Які є способи створення таблиць?
50. Як об'єднати клітинку в одну?

51. Як вирівняти дані в клітинках?
52. Як забрати окремі лінії (рамки) в таблиці?
53. Як затінити клітинки?
54. Як встановити панель інструментів Drawing (Малювання) ?
55. Для чого застосовується піктограма Автофігури?
56. Як створити надпис в автофігурі?
57. Як розгрупувати об'єкти ?
58. З яких елементів складається вікно програми Paint?
59. Як занести малюнок у буфер обміну даних?
60. Які загальні правила існують для роботи з буфером обміну даних ?
61. Як вставити файл у документ?
62. Поясніть призначення режиму Outline (Структура).
63. Що містить стиль?
64. Для чого використовуються зноски?
65. З чого складається зноска?
66. Як створити предметний покажчик?
67. Як вводиться нова сторінка в документ?
68. Як створюється зміст документу?
69. Як можна поновити зміст документу?
70. Як можна пронумерувати сторінки документа?
71. Як можна виконати пропорційне розміщення тексту на титульній сторінці?

Додаток Ж
Ж.1 Анкета

для студентів старших курсів, випускників лінгвістичних ВНЗ та вчителів іноземної мови загальноосвітніх навчальних закладів

П.І.Б. _____

Рік закінчення ВНЗ _____

Спеціальність за дипломом _____

Спеціальність, за якою працюєте _____

ЗНЗ¹, в якому працюєте _____

Дата заповнення _____

Таблиця Б.1

		Чи бачите Ви необхідність в виконання таких робіт	Чи доводиться виконувати такі види робіт	Виконання яких робіт викликає у вас утруднення	Потреба в яких видах робіт у Вас виникає
	2	3	4	5	6
20	Встановлення операційної системи				
21	Використання інструментів операційної системи, застосування елементів управління програми				
22	Встановлення педагогічного програмного забезпечення				
23	Діагностика апаратного забезпечення				
24	Встановлення програмного забезпечення загального призначення				
25	Налагодження програмного забезпечення				

26	Інсталяція/деінсталяція програмних засобів				
27	Керування інформаційною системою в нестандартних ситуаціях („зависання” комп’ютера; не виконуються команди, подані з клавіатури чи маніпулятора „миші”)				
28	Уміння використовувати та обслуговувати файлову структуру				
29	Застосування елементів програмування				
1.	2	3	4	5	6
30	Застосування програмних засобів загального призначення				
31	Створення Web - сторінок				
32	Застосування засобів текстового редактора при підготовці до уроків іноземної мови				
33	Застосування засобів текстового редактора при підготовці методичних матеріалів				
34	Застосування мультимедійних програмних засобів на уроках іноземної мови				
35	Застосування програм-перекладачів в самостійній роботі та в процесі навчання іноземним мовам				
36	Застосування електронних словників				
37	Пошук та опрацювання інформації в мережі Інтернет				

38	Застосування засобів мережі Інтернет в навчанні іноземної мови				
----	--	--	--	--	--

Продовження Таблиці Б.1

Ж.2 Тести, навчальні програми в Інтернет

<http://www.integro.ru/~trushin/tests.htm> - тести по інформаційних технологіях
http://search.rambler.ru/cgi-bin/rambler_search?words - тести по інформатиці
<http://www.history.ru/progit.htm> - навчальні програми з інформаційних технологій
<http://www.nd.ru/products/exclusive/word2000.shtml> - навчальні програми по Word 2000.
<http://school.ort.spb.ru/library/tests/inform/tests.htm>. Тести по інформатике
<http://bak2.narod.ru/question.html> wdu: Входные тесты по информатике
<http://www.school.edu.ru/> Российский общеобразовательный портал
<http://www.junior.ru/wwwexam/> Информатика и информационные технологии теория и тесты учащимся, студентам, преподавателям.
<http://www.gimnazy6.5ballov.ru/infl.htm> Тест по информационным технологиям тема "Устройство компьютера, основные понятия Windows".
<http://www.catalog.alledu.ru/edu/test/> Образовательные тесты и игры online на русском и английском языках.
<http://www.iro.yar.ru:8101/resource/distant/informatics/s/chicherina/form4.htm> Итоговый тест по базовому курсу информатики.
<http://www.iro.yar.ru:8101/resource/distant/informatics/s/chicherina/form4.htm> IELTS - международная система тестов по английскому языку.
<http://english.inrussia.org/> Интернет-курс английского языка для начинающих
<http://www.curator.ru/e-books/index.html> Электронные учебники, дистанционное обучение Интернет технологии в образовании.
<http://www.english.language.ru/tests/zelenograd/index.html> Олимпиада по иностранным языкам.

Додаток 3
Список мультимедійних засобів
Англійська мова
Електронні словники

1. English Vocabulary Home version 1.01 2
2. Bartlett's Dictionary 1
3. 8 in 1 English dictionary 1
4. Мульти Лекс 13
5. Collins Co build 2
6. Longman Interactive English dictionary 1
7. Cambridge International Dictionary of English 1
8. Super Oxford 2
9. МультиЛекс 7 в 1 2
10. The American Heritage (Talking Dictionary)
11. Prompt 2
12. Lingvo 4

Енциклопедії

1. Encarta 96 13
2. Encarta 2001 2
3. Britannica 2000 (part 1 –, part 2 – Español)

Ігрові

1. Language development 1
2. 1st Grade 2
3. Word Smart 2 (1)
4. Clifford 1
5. Tracy Talk 1
6. Longman (Preparation Course for TOEFL)
7. Английский и немецкий для детей 1
8. Triple Play Plus 1
9. Storyboard 3
10. Коперник 1

Курси

1. English Platinum 1, 2 parts
2. English Initiative 1
3. Basic Grammar (Focus) 1
4. English Tutor 2
5. English Pro Web Edition 1
6. Bridge to English 1
7. Business Challenges 1
8. Business English 1
9. Euro Plus 6 (1,2,3 parts)
10. Active English Activities 2,4 parts
11. Learn to speak English version 6.0 (part 1 –, part –)
12. Профессор Хиггинс
13. General Certificate of Secondary Education
14. Azar
15. Pronunciation Power
16. TOEFL by Barron's
17. Grammar dimensions

Французська мова **Навчальні курси**

1. Talk to me (parle à moi)
2. Fumanbule. Français en action.
3. L'ortographe
4. Expression écrite
5. A la recherche d'un emploi / français professionnel
6. Pour tout dire № 1
7. Pour tout dire № 2

Електронні словники

1. Le Petit Larousse
2. L'encyclopédia Hachette № 1
3. L'encyclopédia Hachette № 2
4. Dictionnaire Larousse: synonymes, analogies, citations.
5. Nouveau Petit Robert (dictionnaire analogique et alphabétique de la langue française)

Енциклопедії

1. Le musée du Louvre
2. Le Grand Louvre № 1
3. Le Grand Louvre № 2
4. Le Grand Louvre № 3
5. Paris. Promenades et Histoire
6. Paris. Monuments et Histoire
7. Musée Orsay
8. Le Centre Georges Pompidou (collection tout l'art de XXe siècle)
9. Châteaux de la Loire
10. Encyclopédia. Hommes célèbres.
11. Le XXe siècle
12. L'Histoire de France
13. 2000 recettes
14. Cinéguide
15. Encarta (97)

Ігри (навчаючі)

1. Le Petit Prince
2. Aventure dans l'Histoire
3. Abi (для школярів)

Інші

1. Собор Парижской богоматери №1
2. Собор Парижской богоматери №2 (мюзикл)

German **Курси**

1. Willkommen im (Interaktiven Sprachlern program)
2. Talk to me (Курс немецкого языка)
3. Von aachen bis zwickau
4. Deutsch Klasse 5
5. Bundestag magasin
6. 3D atlas 98
7. Deutsch Intensiv (T.N. Smirnova)
8. Express – Methode von Ilona Davidova
9. Les déclinaisons allemandes
10. Deutsch platinum
11. Einblicke

Електронні словники

1. Deutsch duden, 2000 dictionary

2. Словарь немецкого языка, 10 томов Duden

Іспанська мова

Курси

1. Español de Oro (Курс іспанської мови)

2. Cuentos

3. Tuna universitaria de Granada (audio)

4. Tauromaquia (el arte de la corrida)

5. Aprende Español (Talk now!)

6. Español Platinum

7. Geografía Física de España

8. Curso de español (fonética, diálogos)

Словники, енциклопедії

Diccionario español

Literalia. Enciclopedia Multimedia de Literatura Española

Додаток К

Приклади практичних завдань

[applic\2.DOC](#)

[applic\3.DOC](#)

[applic\4.DOC](#)

[applic\5.DOC](#)

[applic\6.DOC](#)

[applic\7.DOC](#)

[applic\8.DOC](#)

[applic\9.DOC](#)

[applic\11.DOC](#)

[applic\12.DOC](#)

[applic\13.DOC](#)

[applic\14.DOC](#)

[applic\15.DOC](#)

[applic\16.DOC](#)

[applic\17.DOC](#)

[applic\18.DOC](#)

[applic\19.DOC](#)